Załącznik do
Uchwały Nr XXV-174/2026
Rady Powiatu w Kraśniku
z dnia 25 marca 2026 r.

POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2026 – 2030

Kraśnik 2026

Spis treści

1. WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W TEKŚCIE ... 3
2. WPROWADZENIE ... 4
3. PROCES OPRACOWANIA STRATEGII ... 5
4. UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE STRATEGII ... 8
5. CHARAKTERYSTYKA POWIATU KRAŚNICKIEGO ... 12
6. OBSZARY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO ... 16
6.1. OBSZAR STRATEGICZNY: SYTUACJA OSÓB STARSZYCH ... 16
6.1.1. DIAGNOZA ... 16
6.1.2. ANALIZA SWOT : SYTUACJA OSÓB STARSZYCH ... 36
6.1.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ ... 37
6.1.4. PROGRAM DZIAŁANIA ... 37
6.2. OBSZAR STRATEGICZNY: UZALEŻNIENIA ... 40
6.2.1. DIAGNOZA ... 40
6.2.2. ANALIZA SWOT: UZALEŻNIENIA ... 49
6.2.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ ... 50
6.2.4. PROGRAM DZIAŁANIA ... 50
6.3. OBSZAR STRATEGICZNY: UBÓSTWO ... 52
6.3.1. DIAGNOZA ... 52
6.3.2. ANALIZA SWOT : UBÓSTWO ... 65
6.3.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ ... 65
6.3.4. PROGRAM DZIAŁANIA ... 66
6.4. OBSZAR STRATEGICZNY: RYNEK PRACY ... 67
6.4.1. DIAGNOZA ... 67
6.4.2. ANALIZA SWOT : RYNEK PRACY ... 88
6.4.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ ... 89
6.5. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ... 92
6.5.1. DIAGNOZA ... 92
6.5.2. ANALIZA SWOT: AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ... 104
6.5.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ ... 105
6.5.4. PROGRAM DZIAŁANIA ... 105
6.6. OBSZAR STRATEGICZNY: ZDROWIE ... 107
6.6.1. DIAGNOZA ... 107
6.6.2. ANALIZA SWOT : ZDROWIE ... 125
6.6.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ ... 126

6.6.4. PROGRAM DZIAŁANIA 126
7. PROGNOZA ZMIAN 129
8. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII 130
8.1. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII 130
8.2. RAMY FINANSOWE STRATEGII 131
8.3. MONITORING 131
9. ZAKOŃCZENIE 133
SPIS TABEL 134
SPIS WYKRESÓW 135
SPIS RYSUNKÓW 135

1. WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W TEKŚCIE

Skrót	Wyjaśnienie
CIS	Centrum Integracji Społecznej
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
ES	Ekonomia Społeczna
GOK	Gminny Ośrodek Kultury
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
LGDZK	Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja Pozarządowa
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PSSE	Powiatowa Stacja Sanitarno Epidemiologiczna
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
RPO WL	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego
SP ZOZ	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
SVS	Statystyczne Vademecum Samorządowca
SWOT	Narzędzie Analiz Strategicznych
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UE	Unia Europejska
WUS	Wojewódzki Urząd Statystyczny
MKK	Mandat Karny Kredytowany
KW	Kodeks Wykroczeń
CEIDG	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

2. WPROWADZENIE

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest kluczowym dokumentem planistycznym, określającym kierunki działań samorządu powiatowego w obszarze polityki społecznej. Strategia została opracowana w oparciu o obowiązujące przepisy prawa, w szczególności ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, która nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek tworzenia i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych jako podstawowego narzędzia prowadzenia lokalnej polityki społecznej.

Celem Strategii jest kompleksowa diagnoza problemów społecznych występujących na terenie powiatu kraśnickiego, a także zaplanowanie spójnych, skoordynowanych i długofalowych działań, służących poprawie jakości życia mieszkańców oraz wzmacnianiu spójności społecznej. Dokument uwzględnia aktualne uwarunkowania społeczno-demograficzne, ekonomiczne i instytucjonalne powiatu, jak również wyzwania wynikające ze zmian demograficznych, sytuacji na rynku pracy, procesów migracyjnych oraz rosnącego zapotrzebowania na usługi społeczne.

W celu poznania podstawowych problemów społecznych dotykających mieszkańców powiatu kraśnickiego, autorzy strategii przeprowadzili badanie ankietowe pod nazwą „Problemy społeczne w środowisku lokalnym". Wyniki ankiety posłużyły do opracowania zaktualizowanej części diagnostycznej i obszarów strategicznych.

Strategia stanowi ramy współpracy pomiędzy samorządem powiatowym, gminami, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, instytucjami rynku pracy, ochrony zdrowia, oświaty, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania w sferze społecznej. Jej realizacja opiera się na zasadach partnerstwa, pomocniczości, równego traktowania oraz poszanowania godności i praw człowieka.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026-2030 będzie stanowić główny dokument programowy określający kierunki rozwoju systemu pomocy społecznej na terenie powiatu kraśnickiego w latach 2026-2030. Z przeprowadzonej diagnozy wyodrębnione zostały obszary problemowe, które w najbliższej perspektywie czasowej będą przedmiotem prowadzenia lokalnej polityki społecznej. Przyjęta wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne w sposób praktyczny wytyczają kierunki przyszłych działań.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem otwartym i elastycznym, podlegającym okresowej aktualizacji w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby mieszkańców oraz uwarunkowania społeczno-gospodarcze. Stanowi ona jednocześnie podstawę do opracowywania programów, projektów współfinansowanych ze środków krajowych i europejskich oraz lokalnych planów działań, umożliwiających skuteczne i efektywne realizowanie zadań z zakresu polityki społecznej na poziomie powiatu.

3. PROCES OPRACOWANIA STRATEGII

Efektywna realizacja zadań publicznych, w tym zwłaszcza z zakresu rozwiązywania problemów społecznych, wymaga współpracy i skoordynowanych działań wielu podmiotów. W świetle art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej do zadań własnych powiatu należy „*opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami*".

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

1) diagnozę sytuacji społecznej;
2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3) określenie:
    a) celów strategicznych projektowanych zmian,
    b) kierunków niezbędnych działań,
    c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
    d) wskaźników realizacji działań.

Na proces opracowania Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kraśnickiego na lata 2026-2030 złożyły się następujące etapy prac:

- analiza raportów monitoringowych z wdrażania strategii i rezultatów zawartych w niej programów;
- konsultacje wśród pracowników PCPR w Kraśniku w celu wskazania obszarów problemowych, na które należy zwrócić uwagę w trakcie opracowywania Strategii;
- analiza wyników ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym";
- analiza dokumentów źródłowych o charakterze statystycznym i problemowym, których wykorzystanie pozwoliło na sporządzenie aktualnej diagnozy sytuacji społecznej;

Zespoły zadaniowe, które powołane zostały Zarządzeniem Nr 48/2025 Starosty Kraśnickiego z dnia 3 lipca 2025 r. w sprawie powołania składu zespołów zadaniowych ds. opracowywania Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026-2030 opracowały gruntowną diagnozę środowiska lokalnego. Podstawę opracowania stanowiły dane statystyczne zgromadzone i opracowane przez dany zespół zadaniowy. Wykorzystano tu informacje m. in. Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku i innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Starostwa Powiatowego w Kraśniku, ośrodków pomocy społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku, istniejące materiały, analizy, opracowania, a także wiedzę i doświadczenie zawodowe poszczególnych osób uczestniczących w procesie konstruowania strategii. Wszystko to umożliwiło obiektywne spojrzenie na całokształt występowania głównych problemów społecznych na terenie naszego powiatu.

Podstawowe informacje na temat silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w poszczególnych obszarach problemowych uzyskane zostały w wyniku zastosowania warsztatowej metody pracy, w której udział wzięli członkowie zespołów zadaniowych, dysponujący wiedzą o charakterze pogłębionym. Przy ostatecznym opracowaniu analizy SWOT uwzględnione zostały też wyniki *„Raportu z ewaluacji Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2025”* w kontekście „co działało”, a „co nie działało” w danym obszarze strategicznym.

Podczas opracowywania diagnozy społecznej zostały poddane analizie czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne objawy i przyczyny dominujących problemów – w ujęciu zarówno statycznym jak i dynamicznym, pozwalające uchwycić występujące tendencje na przestrzeni ostatnich 4 lat. Ważnym źródłem informacji są wyniki ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców poszczególnych gmin powiatu kraśnickiego pod nazwą „*Problemy społeczne w środowisku lokalnym*”.

Głównymi obszarami zainteresowania strategicznego rozwiniętymi w części planistycznej są kwestie bezpośrednio związane z demografią, integracją społeczną i zawodową, partycypacją społeczną, ochroną zdrowia. Wszelkie podejmowane do realizacji działania (zadania, projekty) będą realizowane w oparciu o zasoby kadrowe, finansowe i organizacyjne jednostek, które wniosły do treści dokumentu swoje rozwiązania oraz oddolną aktywność mieszkańców w partnerskim współdziałaniu z organizacjami pozarządowymi.

W wyniku przeprowadzonych prac wyodrębniono sześć obszarów problemowych, dla których opracowano przyszłe programy. Obszary te to:

1) Sytuacja osób starszych;
2) Uzależnienia;
3) Ubóstwo;
4) Rynek pracy;
5) Aktywność społeczna i organizacje pozarządowe;
6) Zdrowie.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest głównym dokumentem planistycznymi, w oparciu o który wyznacza się kierunki rozwoju usług społecznych, niezbędnych do zaspokojenia potrzeb grup docelowych lub na rzecz całej społeczności lokalnej i rozwoju jednostek pomocy społecznej. Jej znaczenie wzmacnia przeprowadzony proces konsultacji społecznych przed przedstawieniem ostatecznej wersji do zatwierdzenia uchwałą Rady Powiatu w Kraśniku. Liczymy, że przedstawiona Strategia będzie dobrze służyła mieszkańcom powiatu kraśnickiego, a wdrożenie jej założeń przyczyni się do ograniczenia zasięgu występowania problemów społecznych w środowisku lokalnym.

Nasza strategia jest również wkładem powiatu kraśnickiego w realizację polityki spójności Unii Europejskiej, która stanowi jeden z najważniejszych filarów integracji europejskiej, a jednocześnie jest podstawowym instrumentem wyrównywania różnic rozwojowych poszczególnych regionów Unii Europejskiej.

4. UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE STRATEGII

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze lokalnym. Mieszkańcy powiatu kraśnickiego są członkami wielu zbiorowości zgodnie z podziałem administracyjnym powiatu. Z tego też powodu są podmiotami, na które bezpośrednio lub pośrednio mają wpływ decyzje wynikające z obowiązywania i realizacji wielu dokumentów planistycznych o znaczeniu europejskim, regionalnym i lokalnym.

Podstawowe prawa i wolności osoby ludzkiej, w tym prawa ekonomiczne i socjalne zostały zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. W preambule Konstytucji zostały określone fundamentalne wartości, które decydują o harmonijnym funkcjonowaniu bytu państwowego: poszanowanie wolności i sprawiedliwości, współdziałanie władz, dialog społeczny oraz zasada pomocniczości (subsydiarności) umacniająca uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

Kluczowym aktem prawnym o znaczeniu ustrojowym dla samorządu powiatu jest ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Z ustawy tej wynika, że powiaty działają po to, aby zaspokajać zbiorowe potrzeby ludności. Posiadają kompetencje do realizacji zadań użyteczności publicznej o charakterze ponadgminnym, w szczególności w zakresie pomocy społecznej, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, wspierania osób z niepełnosprawnościami, promocji i ochrony zdrowia, edukacji publicznej, kultury fizycznej i turystyki, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także polityki prorodzinnej. Ogólnie określone w ustawie zadania powiatu znajdują doprecyzowanie w innych aktach normatywnych. Są to:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych;

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.

Opracowując strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono obecność w przestrzeni publicznej tych dokumentów, które w swojej treści odwołują się do naczelnych priorytetów polityki społecznej. Na poziomie europejskim jest to dokument pn. „*Zrównoważona Europa 2030".* Spośród wielu dokumentów o charakterze krajowym za podstawowe należy uznać:

- Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku).

Obok dokumentów o charakterze wiodącym, istotnymi dokumentami są programy sektorowe, wzbogacające zakres rozpatrywania problemów społecznych o wymiarze lokalnym oraz te, które odnoszą się bezpośrednio do problemów o charakterze regionalnym. Są to:

- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku;
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030;
- Strategia Rozwoju Powiatu Kraśnickiego na lata 2016-2022 z perspektywą do roku 2025.

Podstawowymi narzędziami programowymi realizacji Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021–2030 są szczegółowe programy wojewódzkie ukierunkowane na wspieranie przedsięwzięć w zakresie integracji społecznej i aktywizacji zawodowej osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Do tych programów, których realizacja będzie prowadzona w kolejnym okresie wdrażania strategii należy zaliczyć w szczególności:

- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2026-2030;
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030;

- Wojewódzki Program na rzecz Osób Starszych na lata 2026-2030;
- Program wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na lata 2026-2030;
- Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 – 2026;
- Wojewódzki program poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2024 – 2030;
- Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2027.

Istotne z punktu efektywności realizacji zadań w ramach poszczególnych kierunków działań będą decyzje o pozyskiwaniu środków finansowych Europejskiego Funduszu Społecznego. Przewodnim celem EFS+ na lata 2021-2027 jest pomoc w tworzeniu pełnego zatrudnienia, poprawa jakości i wydajności pracy, zwiększenie mobilności geograficznej i zawodowej pracowników w UE, poprawa systemów edukacji i szkoleń oraz promowania integracji społecznej i zdrowia. EFS+ ma odpowiadać na wyzwania pojawiające się na rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulować zrównoważony rozwój gospodarczy poprzez inwestowanie w kapitał ludzki.

Zakres planowania strategicznego w wielu przypadkach wykracza poza zadania pomocy społecznej. Wyraźnie dotyczy to grup szczególnego ryzyka. Grupy te mogą być rozpatrywane ze względu na stan zdrowia (kompetencje służby zdrowia), ze względu na trudności w podjęciu zatrudnienia (kompetencje powiatowego urzędu pracy), ze względu na przejawiające się zachowania kryminogenne (kompetencje wymiaru sprawiedliwości), ze względu na niewłaściwe wypełnianie obowiązków rodzicielskich (kompetencje sądu rodzinnego), ze względu na niewywiązywanie się z realizacji obowiązku szkolnego (kompetencje wydziału edukacji). Ustawodawca, przypisując powiatowi obowiązek tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych (art. 19 pkt 1; art.112 ust. 1 i 9 ustawy o pomocy społecznej), wyznaczył Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na koordynatora jej wdrażania.

Analizując możliwości rozwiązywania kwestii społecznych na poziomie powiatu kraśnickiego należy wziąć pod uwagę możliwości kompetencyjne poszczególnych podmiotów lokalnej polityki społecznej oraz możliwości finansowe samorządu lokalnego i jego partnerów. Są to elementy, które wraz ze zidentyfikowanym w trakcie prac diagnostycznych katalogiem kwestii społecznych stanowią podstawę procesu planowania strategicznego.

Wizja Strategii

Powiat kraśnicki to region, który konsekwentnie podnosi jakość życia mieszkańców, tworząc warunki sprzyjające bezpiecznemu, aktywnemu i godnemu funkcjonowaniu osób w każdym wieku i na każdym etapie życia. Powiat dąży do zapewnienia powszechnego, równego i zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa dostępu do usług społecznych, w szczególności w obszarze pomocy społecznej, wsparcia rodziny, pieczy zastępczej, integracji osób z niepełnosprawnościami, ochrony zdrowia oraz rynku pracy. Wizja zakłada rozwój usług środowiskowych i profilaktycznych, wzmacnianie samodzielności mieszkańców oraz budowanie lokalnych partnerstw pomiędzy samorządem, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami. Powiat kraśnicki postrzegany jest jako obszar zrównoważonego rozwoju, który harmonijnie łączy cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe, dbając o przyszłe pokolenia.

Misja Strategii

Misją Strategii Rozwoju Powiatu Kraśnickiego jest wspieranie długofalowego, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu poprzez świadome, skoordynowane i zgodne z przepisami prawa planowanie oraz realizację polityk publicznych, odpowiadających na rzeczywiste potrzeby mieszkańców. Strategia służy wzmacnianiu spójności społecznej, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz rozwojowi kapitału ludzkiego, rozumianego jako kompetencje, zdrowie, aktywność i potencjał mieszkańców. Dokument ten stanowi narzędzie umożliwiające racjonalne gospodarowanie zasobami publicznymi, rozwijanie współpracy międzysektorowej oraz skuteczne wykorzystanie środków krajowych i europejskich na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców w powiecie.

Cel główny Strategii

Na poziom życia mieszkańców powiatu kraśnickiego wpływ ma wiele czynników, które determinują wdrożenie nowych, pozytywnych rozwiązań w różnych dziedzinach życia społecznego, jak również mogą wywoływać powstawanie barier ograniczających rozwój społeczny. Biorąc pod uwagę aktualizację oraz dalszą kontynuację kreatywnej roli Strategii, sformułowany został następujący cel główny, którym jest:

Poprawa funkcjonowania mieszkańców powiatu kraśnickiego w sferze rodzinnej, społecznej i zawodowej.

Cel główny zostanie osiągnięty dzięki realizacji sześciu celów strategicznych (priorytetów). Przyjęte cele strategiczne osiągane będą poprzez współdziałanie instytucji, organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających w obszarach polityki społecznej. Integracja działań tych podmiotów winna przynieść takie rozwiązania, aby zapewnić skuteczną pomoc i wsparcie osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, umożliwić pokonanie powstałych sytuacji kryzysowych, zapewnić dostęp do podstawowych usług społecznych.

5. CHARAKTERYSTYKA POWIATU KRAŚNICKIEGO

Powiat kraśnicki został utworzony w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej państwa. Położony jest w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku ludność powiatu kraśnickiego liczyła 88198 osób, z czego 45433 kobiet i 42765 mężczyzn. Powiat kraśnicki pod względem liczby ludności przypadającej na 1 km² jest siódmym tego typu ośrodkiem administracyjnym w województwie lubelskim. W skład powiatu wchodzą 1 gmina miejska – Kraśnik, 2 gminy miejsko-wiejskie – Annopol, Urzędów oraz 7 gmin wiejskich – Dzierzkowice, Gościeradów, Kraśnik, Szastarka, Zakrzówek, Trzydnik Duży, Wilkołaz.

Podstawą gospodarki powiatu jest rolnictwo, które nadal decyduje o obliczu gospodarczym powiatu. Wysokiej jakości gleby i sprzyjające warunki klimatyczne umożliwiają uzyskiwanie dużej wydajności w produkcji płodów rolnych. Teren powiatu kraśnickiego jest ważnym miejscem produkcji sadowniczej, produkcji warzyw oraz owoców miękkich: truskawek, czarnych porzeczek, a zwłaszcza malin. Na terenie powiatu kraśnickiego zbiera się rocznie prawie 30% krajowej produkcji tych owoców.

Powiat kraśnicki cechują wspólne z wieloma powiatami procesy społeczne i demograficzne. Tak jak województwo lubelskie tak i powiat kraśnicki jest obszarem

depopulacyjnym. Świadczą o tym podstawowe dane demograficzne przedstawione w Tabeli 1.

Tabela 1 Wybrane dane demograficzne dla powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
Liczba ludności zamieszkującej powiat	91004	90085	89215	88198
- w tym liczba kobiet	46898	46418	45981	45433
- w tym liczba mężczyzn	44106	43667	43234	42765
Urodzenia żywe na 1 tys. mieszk.	6,94	6,03	5,61	4,97
Zgony na 1 tys. ludności	15,65	12,47	11,30	11,65
Przyrost naturalny na 1 tys. ludności	-8,71	-6,43	-5,69	-6,67
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały	-3,6	-4,1	-4,4	-4,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SVS. Urząd Statystyczny w Lublinie

W ostatnich latach w powiecie kraśnickim obserwuje się spadek liczby ludności, ujemne saldo migracji oraz pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa. Znaczną część mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym, jednak systematycznie rośnie udział osób w wieku poprodukcyjnym. Zjawiska te generują zwiększone zapotrzebowanie na usługi zdrowotne i opiekuńcze, wsparcie dla seniorów i osób niesamodzielnych oraz działania aktywizujące osoby młode i zatrzymujące je na lokalnym rynku pracy.

Według rejestru REGON, na terenie powiatu, na dzień 31 grudnia 2024 roku zarejestrowanych było 7601 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 5777 podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W 2024 roku zostało zarejestrowane na nowo 562 podmioty, natomiast 256 podmiotów zostało wykreślonych z REGON. Od lat największym pracodawcą regionu jest Fabryka Łożysk Tocznych Kraśnik S.A. w Kraśniku, w otoczeniu której działają liczne przedsiębiorstwa, w tym z udziałem kapitału zagranicznego. Szansą na ekonomiczny rozwój powiatu i zachętą dla inwestorów jest Podstrefa Kraśnik utworzona w ramach Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Ponadto na terenie powiatu kraśnickiego istnieją również przedsiębiorstwa, które zatrudniają wielu pracowników takie jak : ERKADO Sp. z o.o. - jeden z największych producentów drzwi wewnętrznych i zewnętrznych w Polsce, AKPOL RECYKLING Sp. z o.o. - firma

specjalizuje się w przetwarzaniu odpadów tworzyw sztucznych, Tsubaki/TN Polska - oddział międzynarodowego koncernu produkujący komponenty metalowe i łańcuchy przemysłowe, PBI Infrastruktura / PBI WMB - Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Mostów, Mesko - zakład kooperacyjny i produkcyjny związany historycznie z przemysłem obronnym, GUMET Sz. Geneja i PPW NABOR G. Naborczyk - specjalizuje się w wyrobach gumowych i komponentach przemysłowych.

Dobrze rozwinięte są zasoby infrastruktury pomocy społecznej. Na terenie powiatu funkcjonują trzy domy pomocy społecznej: dwa dla osób starszych somatycznie chorych i jeden dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. Funkcjonują również dwa Środowiskowe Domy Samopomocy oraz mieszkania wspomagane. W każdej gminie powiatu funkcjonują ośrodki pomocy społecznej realizujące świadczenia pieniężne i niepieniężne o charakterze indywidualnym i rodzinnym.

Powiat kraśnicki odznacza się urozmaiconą rzeźbą terenu oraz ciekawymi zasobami przyrodniczymi i historycznymi. Na terenie powiatu istnieją doskonałe warunki do uprawiania sportu, organizacji wypoczynku biernego i aktywnego w okresie letnim i zimowym. W Kraśniku zlokalizowany jest akwen wodny spełniający funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe. Obiekty o podobnym charakterze znajdują się na terenach kilku gmin. Wytyczone są liczne szlaki turystyczne: piesze i rowerowe. Liczne, a zlokalizowane w Kraśniku obiekty historyczne mogą stać się zaczynem rozwoju współczesnego wizerunku powiatu kraśnickiego. Do tych obiektów należą m.in.: Regionalne Muzeum, Zespół synagogalny, Muzeum św. Floriana, obiekty sakralne: Kościół Wniebowzięcia NMP, Kościół Świętego Ducha.

Na terenie powiatu funkcjonują liczne obiekty ochrony zdrowia o charakterze podstawowym i specjalistycznym, podmioty leczenia uzależnień, apteki, gabinety rehabilitacji leczniczej, placówki oświaty i wychowania, sportu, rekreacji i wypoczynku, upowszechniania kultury, upowszechniania czytelnictwa, zakłady pracy chronionej. Działa Szpital Powiatowy, w strukturze którego funkcjonują oddziały szpitalne i poradnie specjalistyczne dla zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańcom powiatu kraśnickiego. Dobrze zorganizowana jest komunikacja autobusowa w relacjach lokalnych i regionalnych.

Na terenie powiatu kraśnickiego zapewniona jest baza kulturalna, obejmująca sieć instytucji kultury, w tym bibliotek publicznych, domów i ośrodków kultury, muzeum oraz obiektów służących działalności kulturalnej i edukacyjnej. Funkcjonujące instytucje umożliwiają realizację działań z zakresu upowszechniania kultury, ochrony dziedzictwa

lokalnego, edukacji kulturalnej oraz integracji społecznej mieszkańców, zarówno w mieście Kraśnik, jak i na obszarze całego powiatu.

Wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej stanowi istotny czynnik wzmacniający spójność społeczną i terytorialną powiatu kraśnickiego. Środki europejskie umożliwiają realizację projektów ukierunkowanych na ograniczanie nierówności społecznych, poprawę dostępu do usług publicznych oraz wyrównywanie szans mieszkańców, niezależnie od miejsca zamieszkania. Dzięki funduszom UE realizowane są działania obejmujące m.in.: rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym wsparcie rodzin, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz opiekunów faktycznych, aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem, podnoszenie jakości edukacji oraz dostosowanie kompetencji mieszkańców do potrzeb rynku pracy, inwestycje infrastrukturalne poprawiające dostępność komunikacyjną i jakość przestrzeni publicznych, rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej sprzyjającej integracji społecznej.

Realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej przyczynia się do zwiększenia spójności wewnętrznej powiatu, wzmocnienia kapitału społecznego oraz poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności na obszarach wiejskich i w grupach wymagających szczególnego wsparcia. Kontynuacja efektywnego wykorzystania funduszy UE pozostaje kluczowym elementem polityki rozwojowej powiatu kraśnickiego.

6. OBSZARY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

6.1. OBSZAR STRATEGICZNY: SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

6.1.1. DIAGNOZA

Powiat kraśnicki, podobnie jak całe województwo lubelskie, stoi w obliczu złożonych wyzwań demograficznych, charakteryzujących się zjawiskami depopulacji oraz postępującego starzenia się społeczeństwa.[1] Dane statystyczne za lata 2021–2024 potwierdzają utrzymujące się negatywne tendencje, które mają fundamentalny wpływ na kierunki rozwoju społecznego i gospodarczego regionu.

Sytuację w tym zakresie na terenie powiatu kraśnickiego ilustruje Wykres 1.

Wykres 1 Wybrane dane demograficzne powiatu kraśnickiego

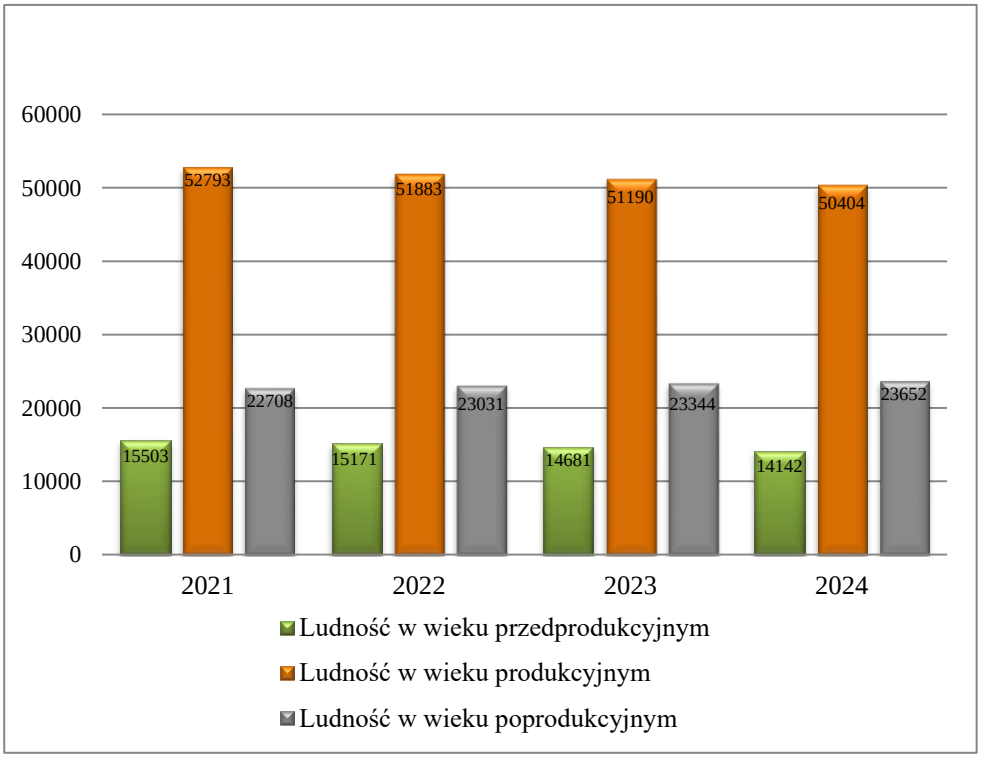

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

[1] *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2024.

Analiza danych zawartych na Wykresie 1 wskazuje na następujące, kluczowe zjawiska:

- Starzenie się społeczeństwa: dane jednoznacznie wskazują na systematyczny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. W ciągu czterech lat (2021–2024) liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 22 708 do 23 652, podczas gdy liczba osób w wieku produkcyjnym spadła o blisko 2 389. To zaburzenie struktury wiekowej wywołuje nowe wyzwania społeczne, zwłaszcza w zakresie zwiększonego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, zdrowotne oraz na aktywizację społeczną osób starszych;
- Osłabienie bazy ekonomicznej: malejąca liczba osób w wieku produkcyjnym oznacza zmniejszenie podaży siły roboczej, co może negatywnie wpływać na lokalną gospodarkę. Z kolei rosnąca liczba osób zależnych (osób starszych) zwiększa obciążenia dla lokalnych finansów publicznych i wymaga nowych rozwiązań w polityce społecznej;
- Wyzwania dla kapitału społecznego: zmniejszanie się liczby młodzieży i postępująca migracja mogą prowadzić do osłabienia więzi społecznych i aktywności obywatelskiej. Skuteczne przeciwdziałanie tym trendom wymaga zintegrowanych działań, w które zaangażowany zostanie zarówno samorząd, jak i lokalne organizacje pozarządowe oraz podmioty ekonomii społecznej.

Jednym z takich wyzwań będzie odpowiedzialne i kompleksowe podejście do organizowania polityki senioralnej poprzez wdrażanie lokalnych rozwiązań programowych, które zapewnią godną, bezpieczną i aktywną starość. Dane statystyczne jakie zgromadzono w dokumencie pod nazwą *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2024 r.,* jednoznacznie wskazują na znaczące efekty dotychczas zrealizowanych działań i poprawę jakości życia osób starszych na terenie całej Polski[2].

Wydłużanie się przeciętnego trwania życia oraz postępujące zmiany w strukturze demograficznej wymuszają przedefiniowanie dotychczasowej polityki społecznej wobec osób starszych. Niezbędne staje się wdrażanie nowoczesnych rozwiązań, które precyzyjnie odpowiadają na lokalne potrzeby środowiska seniorów, ze szczególnym uwzględnieniem procesu deinstytucjonalizacji usług. Rosnąca liczebność tej grupy populacyjnej wymaga zintegrowanych działań na poziomie krajowym, regionalnym i powiatowym. Osoby starsze

[2] *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2024r.,* Dokument przyjęty przez Radę Ministrów, Warszawa 2025.

posiadają specyficzny potencjał i unikalne zasoby, które należy racjonalnie wykorzystać w procesie rozwoju społecznego. Z tego względu polityka senioralna powinna przyjąć charakter kreatywny, koncentrując się na tworzeniu warunków do jak najdłuższej aktywności zawodowej oraz społecznej.

Problemy osób starszych

W literaturze przedmiotu bogato są zasygnalizowane spojrzenia na problemy osób starszych. Na podstawie przeprowadzonej w powiecie kraśnickim ankiety pod tytułem *„Problemy społeczne w środowisku lokalnym”,* od respondentów otrzymano odpowiedzi, które opisują zakres problemów dotykających osoby starsze.

Wykres 2 Zakres występowania problemów osób starszych

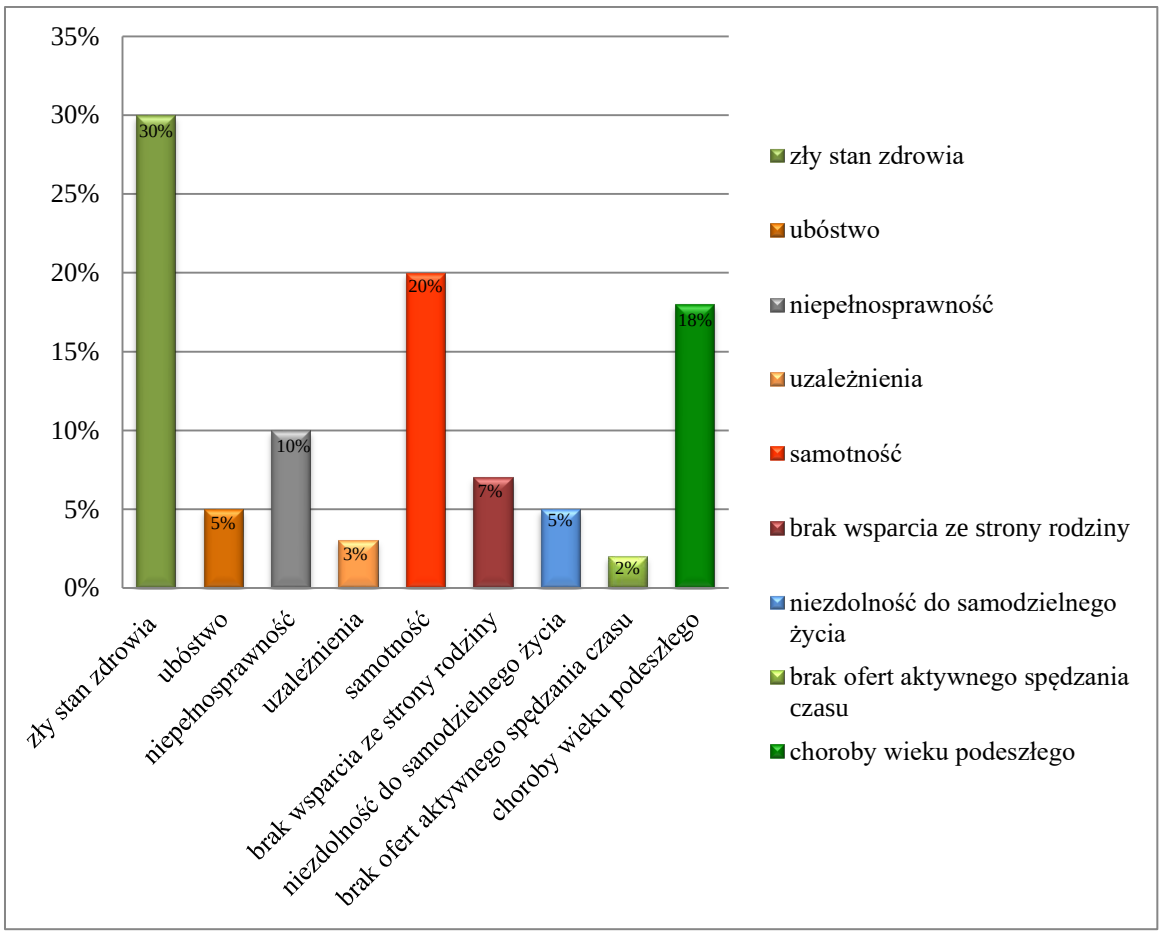

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym”

Współczesne przemiany w strukturze społecznej oraz nowe trendy kulturowe prowadzą do osłabienia tradycyjnych relacji międzyludzkich i sąsiedzkich. Zjawisko to sprawia, że seniorzy w powiecie kraśnickim stają się grupą szczególnie narażoną na izolację, co wymaga wdrażania aktywnych rozwiązań systemowych na szczeblu lokalnym w celu powstrzymania ich marginalizacji.

Wykluczenie osób starszych często narasta wraz z zakończeniem kariery zawodowej. Natomiast przejście na emeryturę nie powinno oznaczać wycofania się z życia. Aby jesień życia była czasem satysfakcji, kluczowe jest pielęgnowanie więzi z rodziną i sąsiadami oraz codzienna dbałość o sprawność fizyczną i umysłową. Poczucie bezpieczeństwa w domowym zaciszu oraz aktywny udział w sprawach naszej lokalnej społeczności to fundamenty, które pozwalają osobom starszym cieszyć się godną i radosną codziennością.

W ramach lokalnej polityki wsparcia, mieszkańcy powiatu kraśnickiego mogą korzystać z dedykowanych usług społecznych i różnorodnych form pomocy. Działania te są ukierunkowane na pełne zaspokojenie potrzeb osób starszych oraz systematyczne podnoszenie komfortu ich codziennego funkcjonowania.

Rozwiązania instytucjonalne w zakresie rozwoju usług dla osób starszych

Do zadań własnych powiatu należy: prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób. Na terenie powiatu kraśnickiego działają jednostki oferujące kompleksowe formy opieki i usług dla osób starszych. Tymi jednostkami, które świadczą całodobową pomoc są domy pomocy społecznej. W domach prowadzone są zajęcia terapeutyczne (indywidualne, grupowe) dostosowane do potrzeb i możliwości mieszkańców, które są niezbędne w procesie utrzymania maksymalnej sprawności mieszkańców. Zapewniają wsparcie w zakresie całodobowej opieki pielęgniarskiej, zabezpieczają szereg potrzeb socjalno – bytowych i opiekę duszpasterską. Skala potrzeb społecznych w tej sferze jest bardzo duża i wciąż wzrasta. Pomimo, że standardy zamieszkania i pobytu stale się poprawiają, zamieszkanie w domu zawsze będzie dla osób starszych rozwiązaniem ostatecznym. Dopóki człowiek może mieszkać i funkcjonować wśród swoich bliskich, powinien tam jak najdłużej pozostawać.

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonują dwa domy pomocy społecznej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych: w Popkowicach i w Kraśniku[3]. Wymienione placówki świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu w zakresie i formach wynikających z potrzeb swoich mieszkańców.

[3] Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonuje również Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie – jest on jednak placówką innego typu, przeznaczoną dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie.

Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku

Funkcjonujący od 1991 roku Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku zapewnia wsparcie 73 mieszkańcom, osobom starszym oraz przewlekle somatycznie chorym. Placówka dysponuje 35 pokojami (głównie dwuosobowymi) i jest w pełni przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w skład której wchodzą m.in. jadalnia, świetlica, pokój dzienny oraz kaplica.

Działania domu opierają się na indywidualnych planach opieki, które szanują przyzwyczajenia i styl życia seniorów, o ile pozwalają na to warunki organizacyjne. Poza zaspokajaniem potrzeb bytowych, dom gwarantuje całodobową asystę w codziennych czynnościach, pomoc pielęgnacyjną oraz wsparcie w sprawach urzędowych. Mieszkańcy mają zapewniony dostęp do opieki zdrowotnej i rehabilitacji prowadzonej na miejscu przez fizjoterapeutę. W razie konieczności konsultacji specjalistycznych placówka organizuje transport do przychodni w Kraśniku lub Lublinie. Istotnym elementem terapii jest aktywizacja poprzez zajęcia warsztatowe oraz bogaty program kulturalny, obejmujący wycieczki, wieczorki taneczne i ogniska. Życie społeczno-kulturalne domu wzbogacają występy dzieci i młodzieży oraz współpraca z wolontariuszami i organizacjami pozarządowymi, co sprzyja integracji międzypokoleniowej i przeciwdziała izolacji. Od 2011 roku przy Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku działa Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „*Jedność serc*", które jako organizacja pozarządowa aktywnie wspiera podopiecznych placówki.

Wykres 3 Stopień zaspokojenia potrzeb na miejsce w Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku

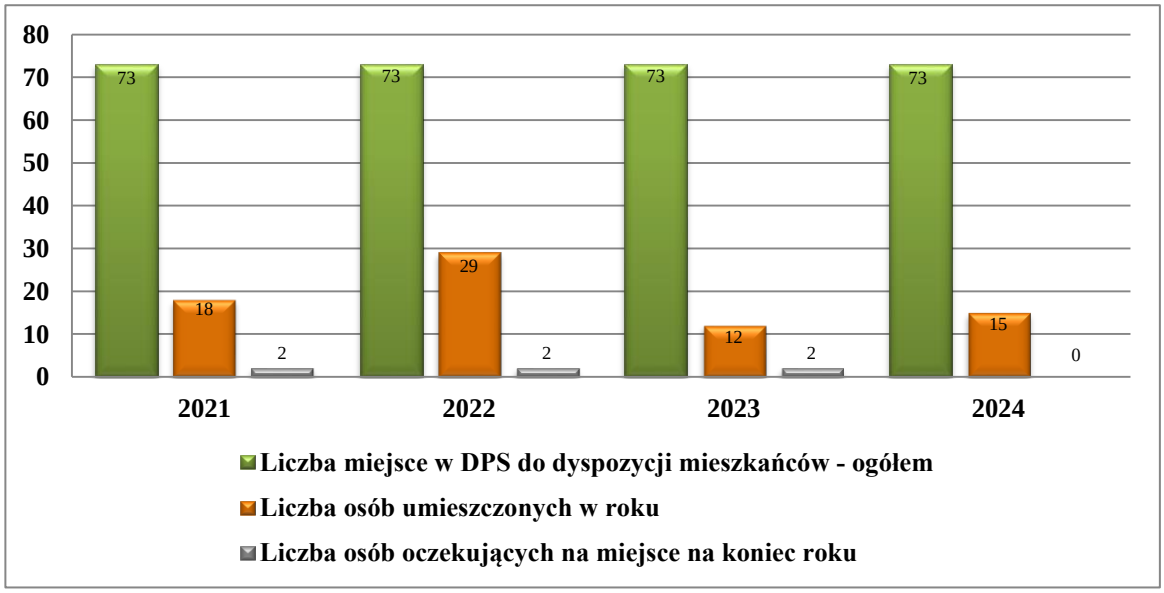

Źródło: Dane własne PCPR w Kraśniku

Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach

Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach stanowi kluczowy element powiatowego systemu wsparcia przeznaczonego dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych. Placówka dysponuje bazą 186 miejsc statutowych i funkcjonuje jako jednostka całodobowego pobytu w strukturze organizacyjnej powiatu kraśnickiego. Profesjonalny standard świadczonych usług gwarantuje interdyscyplinarny zespół w skład którego wchodzą opiekunowie, personel pielęgniarski, terapeuci zajęciowi, fizjoterapeuci, psycholog oraz pracownicy socjalni.

Głównym obszarem działalności jednostki jest realizacja zadań pielęgnacyjno-opiekuńczych dostosowanych do profilu zdrowotnego mieszkańców, u których dominują schorzenia geriatryczne, neurologiczne oraz dysfunkcje układu krążenia i narządu ruchu. Proces wsparcia jest w pełni zindywidualizowany dzięki opracowywanym przez zespół terapeutyczno-opiekuńczy planom opieki, które pozwalają na precyzyjną diagnostykę potrzeb każdego podopiecznego. Mieszkańcy mają zapewniony stały nadzór pielęgniarski, dostęp do lekarzy specjalistów oraz szeroki wachlarz zabiegów z zakresu rehabilitacji ruchowej. Najczęściej stosowane rodzaje terapii to arteterapia, muzykoterapia, kulinaria, zajęcia artystyczne, hortiterapia, teatr. W ramach przeciwdziałania marginalizacji seniorów placówka prowadzi bogatą działalność terapeutyczną i aktywizacyjną. Życie w domu uzupełniają liczne wydarzenia kulturalne, wycieczki krajoznawcze, przeglądy artystyczne oraz spotkania integracyjne.

Dom aktywnie dba o podtrzymywanie relacji społecznych mieszkańców poprzez regularne spotkania z dziećmi i młodzieżą z pobliskich szkół oraz przedszkoli, a także dzięki ścisłemu współdziałaniu z lokalnymi klubami seniora. Poprzez organizację wspólnych inicjatyw dom skutecznie łączy różne pokolenia, co pozwala podopiecznym na zachowanie kontaktu z otoczeniem i aktywne uczestnictwo w życiu lokalnej wspólnoty.

Działalność placówki jest dodatkowo wspomagana przez Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Osób Starszych i Niepełnosprawnych „*Pomocna Dłoń*”, co pozwala na realizację projektów wykraczających poza standardowe usługi bytowe w celu podniesienie jakości życia mieszkańców oraz zapewnienie im poczucia bezpieczeństwa i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym powiatu.

Wykres 4 Stopień zaspokojenia potrzeb na miejsce w Domu Pomocy Społecznej w Popkowicach

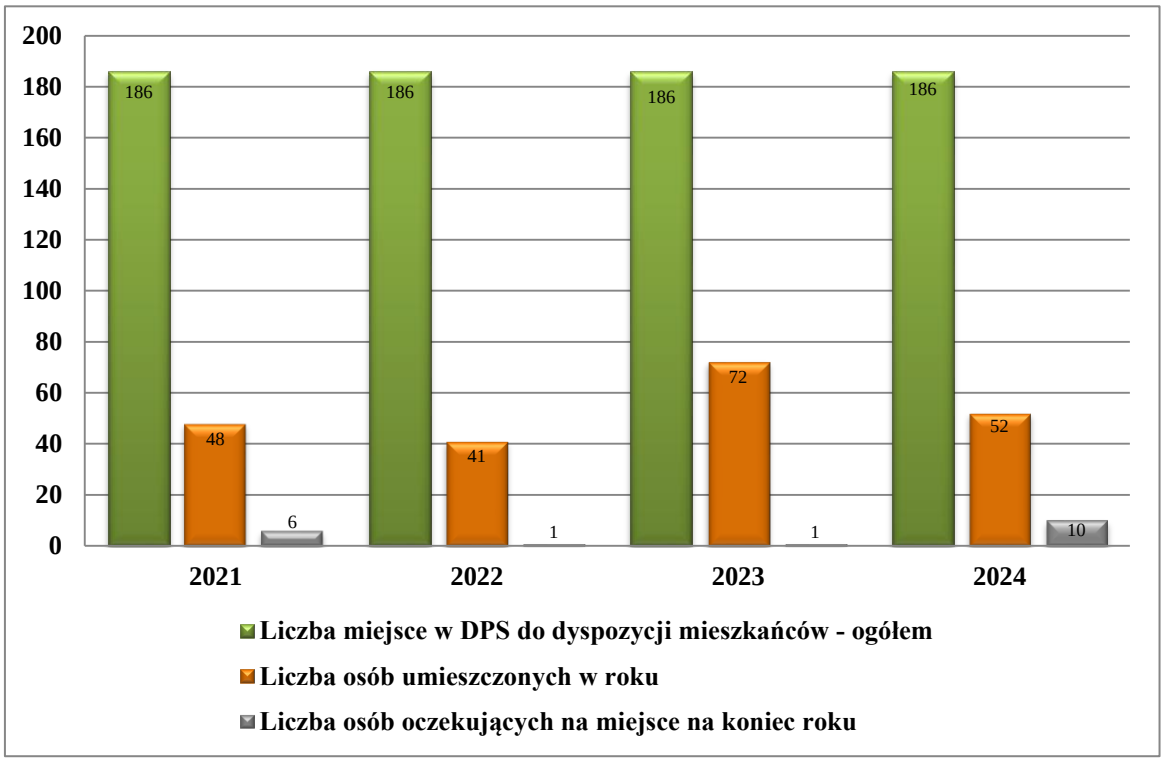

Źródło: Dane własne PCPR w Kraśniku

Środowiskowe Domy Samopomocy w Kraśniku

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku przy ul. Grunwaldzkiej 6 działa na podstawie Uchwały Nr LI-227/2006 Rady Powiatu w Kraśniku z dnia 26 lipca 2006 r. w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. ŚDS jest placówką dziennego pobytu przeznaczoną dla osób:

- chorych psychicznie,
- wykazujących inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych,
- osób niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym i znacznym, a dla osób z lekkim tylko w przypadku gdy poza niepełnosprawnością intelektualną występują u nich inne sprzężone zaburzenia, szczególnie neurologiczne, mających poważne trudności w życiu codziennym.

Działalność placówki jest wspierana przez Stowarzyszenie *„Bez granic”* w Kraśniku.

W Kraśniku funkcjonuje również Środowiskowy Dom Samopomocy typu C i D przy ul. Al. Niepodległości 23, gdzie uczestnicy mogą korzystać z dziennego pobytu, w ramach których zapewniane jest kompleksowe wsparcie terapeutyczne i rehabilitacyjne. Oferta

placówki obejmuje różnorodne formy terapii zajęciowej, które są dostosowane do indywidualnych potrzeb i możliwości uczestników. Prowadzone są m.in. zajęcia z zakresu rękodzieła, biblioterapii, muzykoterapii, dramy oraz choreoterapii. Uczestnicy biorą także udział w zajęciach w pracowni kulinarnej, pracowni życia codziennego, arteterapii, informatycznej, krawieckiej, stolarskiej oraz ceramicznej. Ważnym elementem wsparcia jest również Sala Doświadczania Świata (Snoezelen), terapii ruchem oraz rehabilitacja prowadzona pod opieką wykwalifikowanego fizjoterapeuty. W ŚDS funkcjonuje również grupa wsparcia dla rodziców i opiekunów uczestników oraz placówka wspierana jest przez Stowarzyszenie „To My" w Kraśniku.

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonują także mieszkania wspomagane, które są formą pomocy społecznej, świadczonej przez Środowiskowy Dom Samopomocy typu C i D w Kraśniku, znajdujący się przy ul. Al. Niepodległości 23. To miejsce, które oferuje wsparcie osobom wymagającym pomocy w codziennym funkcjonowaniu z powodu trudnej sytuacji życiowej, wieku, niepełnosprawności czy choroby. Celem funkcjonowania mieszkań wspomaganych w powiecie kraśnickim jest zapewnienie wsparcia osobom, które z różnych powodów (trudna sytuacja życiowa, wiek, niepełnosprawność, choroba) potrzebują pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkania te mają na celu umożliwienie mieszkańcom samodzielnego życia przy wsparciu dostosowanym do ich indywidualnych potrzeb oraz możliwości psychofizycznych. Mieszkania funkcjonują przez 7 dni w tygodniu i dysponują 12 miejscami. Mieszkania funkcjonują od 1 sierpnia 2024 roku. Z usług ŚDS może korzystać młodzież oraz osoby dorosłe (w tym również seniorzy).

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania

Dynamika zmian w życiu osób starszych wywołuje zmiany w zakresie i czasie trwania wsparcia. Z tego powodu są oni objęci różnymi formami pomocy w środowisku zamieszkania.

Tabela 2 Usługi opiekuńcze świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych)

Jednostka samorządu terytorialnego	Usługi Opiekuńcze							
	2021		2022		2023		2024	
	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt
Gmina Miejsko-Wiejska Annopol	49	277 783,00	50	291 654,00	50	273 296,00	47	284 560,00
Gmina Wiejska Dzierzkowice	8	9 583,00	5	7 292,94	8	12 006,68	6	18 883,10

Gmina Wiejska Gościeradów	32	293 661,00	31	250 355,00	20	231 086,00	22	250 107,00
Gmina Wiejska Kraśnik	2	1 792,00	0	0	0	0	2	364,00
Gmina Miejska Kraśnik	53	219 721,60	55	266 801,34	39	208 250,00	81	566 595,42
Gmina Wiejska Szastarka	7	119 447,00	7	124 368,00	15	144 745,00	8	126 287,00
Gmina Wiejska Trzydnik Duży	14	98 888,00	18	135 888,00	24	151 173,00	14	116 148,00
Gmina Miejsko-Wiejska Urzędów	28	167 427,00	32	239 270,00	36	299 975,00	35	336 888,00
Gmina Wiejska Wilkołaz	4	48 019,00	3	52 573,00	4	75 899,00	4	71 122,00
Gmina Wiejska Zakrzówek	17	318 321,00	17	334 152,00	22	336 488,00	22	375 700,00

Źródło: Dane udostępnione przez Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu kraśnickiego

Tabela 3 Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych)

Jednostka samorządu terytorialnego	**Specjalistyczne usługi opiekuńcze**							
	2021		**2022**		**2023**		**2024**	
	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt
Gmina Miejsko-Wiejska Annopol	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Dzierzkowice	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Gościeradów	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Kraśnik	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejska Kraśnik	85	788 205,60	76	723 790,62	81	618 317,46	4	45 708,98
Gmina Wiejska Szastarka	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Trzydnik Duży	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejsko-Wiejska Urzędów	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Wilkołaz	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Zakrzówek	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu kraśnickiego

Tabela 4 Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych)

Jednostka samorządu terytorialnego	Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi							
	2021		2022		2023		2024	
	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt
Gmina Miejsko-Wiejska Annopol	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Dzierzkowice	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Gościeradów	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Kraśnik	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejska Kraśnik	64	813 002,40	57	796 252,60	50	790 975,32	0	0
Gmina Wiejska Szastarka	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Trzydnik Duży	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejsko-Wiejska Urzędów	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Wilkołaz	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Zakrzówek	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu kraśnickiego

Tabela 5 Usługi opiekuńcze w formie usług sąsiedzkich w miejscu zamieszkania świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych)

Jednostka samorządu terytorialnego	Usługi opiekuńcze w formie usług sąsiedzkich w miejscu zamieszkania							
	2021		2022		2023		2024	
	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt
Gmina Miejsko-Wiejska Annopol	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Dzierzkowice	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Gościeradów	0	0	4	0	0	0	4	19 194,00

Gmina Wiejska Kraśnik	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejska Kraśnik	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Szastarka	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Trzydnik Duży	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejsko-Wiejska Urzędów	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Wilkołaz	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Zakrzówek	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu kraśnickiego

Tabela 6 Usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych)

Jednostka samorządu terytorialnego	Usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością							
	2021		2022		2023		2024	
	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt	Liczba osób	Koszt
Gmina Miejsko-Wiejska Annopol	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Dzierzkowice	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Gościeradów	0	0	4	51 660,98	11	185 000,89	15	228 831,85
Gmina Wiejska Kraśnik	0	0	6	71 734,00	5	110 665,00	7	141 312,00
Gmina Miejska Kraśnik	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Szastarka	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Trzydnik Duży	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejsko-Wiejska Urzędów	4	12 600,00	4	54 000,00	12	66 456,00	4	36 228,00
Gmina Wiejska Wilkołaz	0	0	0	0	0	0	2	42 616,00
Gmina Wiejska Zakrzówek	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu kraśnickiego

Aktywne formy pracy z osobami starszymi. Inicjatywy lokalne

W ramach polityki senioralnej realizowany jest szereg inicjatyw o charakterze wspierającym i aktywizującym, które mają na celu poprawę jakości życia oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych. Działania te opierają się na interdyscyplinarnej współpracy samorządów, ośrodków pomocy społecznej, domów kultury oraz organizacji pozarządowych.

Inicjatywy środowiskowe na rzecz seniorów w powiecie kraśnickim koncentrują się na wsparciu w miejscu zamieszkania, integracji społecznej oraz nowoczesnych formach opieki domowej. Działania te są realizowane głównie przez samorządy, ośrodki pomocy społecznej (MOPS/GOPS) oraz organizacje pozarządowe.

Rada Seniorów Miasta Kraśnik stanowi istotny element systemu wsparcia społecznego na terenie Miasta Kraśnik, pełniąc funkcję organu doradczego i konsultacyjnego w obszarze polityki senioralnej. Jej funkcjonowanie (kadencja 2024–2029) pozwala na aktywne włączanie osób starszych w procesy decyzyjne, co jest kluczowe dla skutecznego diagnozowania i rozwiązywania problemów tej grupy demograficznej.

Dzienny Dom "Senior+" w Salominie, prowadzony przez Gminę Gościeradów, od momentu utworzenia w 2015 roku, stanowi centralny ośrodek wsparcia i aktywizacji dla osób starszych. Dom, choć formalnie dysponuje 20 miejscami statutowymi, cieszy się ogromnym zainteresowaniem, dzięki czemu z jego zróżnicowanej oferty korzysta rotacyjnie około 80 seniorów 60+ z terenu całej gminy Gościeradów. Działalność placówki, odbywająca się od poniedziałku do piątku przez 8 godzin dziennie, znacząco przyczyniła się do poprawy jakości życia lokalnych seniorów.

Klub Senior + w Kraśniku powstał w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025, Edycja 2021 i funkcjonuje w strukturze organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kraśniku. Został utworzony w celu aktywizacji społecznej, integracji, włączenia społecznego osób starszych do społeczności lokalnej oraz zaspakajania potrzeb spędzania czasu wolnego przez seniorów w Mieście Kraśnik. Klub dysponuje 50 miejscami.

Klub Senior+ w Wymysłowie funkcjonuje w ramach struktury Ośrodka Pomocy Społecznej w Annopolu i został powołany do życia dzięki rządowemu programowi „Senior+” (edycja 2021–2025). Jego działalność, rozpoczęta w styczniu 2020 roku, skupia się na przeciwdziałaniu izolacji osób starszych oraz animacji życia kulturalnego seniorów z terenu Gminy Annopol. Klub oferuje 15 miejsc i zaprasza uczestników od poniedziałku do czwartku w godzinach 8:30–13:30.

Utworzenie Klubu „Senior+” w Annopolu, działającego jako ośrodek wsparcia było

możliwe dzięki funduszom pozyskanym przez Gminę Annopol z Modułu I Programu Wieloletniego „Senior+" na lata 2021-2025. Otrzymana dotacja umożliwiła remont i adaptację lokalu na pierwszym piętrze Centrum Kultury (nad OSP Annopol). Klub rozpoczął działalność w nowej, w pełni przystosowanej dla osób z niepełnosprawnościami (winda, toalety) siedzibie przy ul. Radomskiej 26 w styczniu 2022 r. Klub Senior+ w Wymysłowie to miejsce spotkań mieszkańców Gminy Annopol w wieku 60 i więcej lat, nieaktywnych zawodowo, którzy są zainteresowani różnymi formami aktywności i integracji. Klub motywuje seniorów do działań na rzecz samopomocy i działań wolontarystycznych na rzecz innych.

Ogólnopolska Karta Seniora

Województwo lubelskie aktywnie uczestniczy w upowszechnianiu programu Ogólnopolska Karta Seniora, realizowanego przez Stowarzyszenie MANKO z siedzibą w Krakowie. Inicjatywa ta jest skierowana do wszystkich osób powyżej 60 roku życia, zamieszkałych na terenie Polski i ma na celu poprawę ich jakości życia oraz aktywizację społeczną. Posiadacze karty mogą korzystać z szerokiego wachlarza ulg i zniżek oferowanych przez tysiące partnerów w całym kraju, w tym w sanatoriach, uzdrowiskach, placówkach medycznych oraz instytucjach kultury i punktach usługowych. Program ten stanowi istotny element polityki senioralnej regionu, ułatwiając starszym osobom dostęp do edukacji, kultury i rekreacji przy jednoczesnym wsparciu ich budżetów domowych. Szczegółowe informacje o zniżkach i punktach partnerskich dostępne są na stronie Ogólnopolskiej Karty Seniora.

Promowanie aktywności samorządów lokalnych oraz aktywności seniorów

Ważną i powszechnie cenioną formą promowania aktywności seniorów jest koordynowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie coroczny konkurs „Gmina przyjazna Seniorom" oraz „Aktywny Senior". W roku 2024 w kategorii „Aktywny Senior" wyróżniono seniora z powiatu kraśnickiego, natomiast w kategorii „Gmina przyjazna Seniorom" wyróżnienie otrzymało Miasto Kraśnik.

Wyróżnienia te świadczą o efektywnych mechanizmach wspierania aktywności osób starszych, które stanowią fundament do dalszego rozwoju usług społecznych.

Organizacje pozarządowe działające na rzecz wsparcia seniorów:

- Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej. Lubelski Uniwersytet III Wieku. Filia w Kraśniku prowadzi działalność edukacyjną i kulturalną dla seniorów, oferując wykłady, warsztaty (artystyczne, komputerowe, językowe) oraz wyjazdy integracyjne,

skupiając się na aktywizacji społecznej i intelektualnej osób 60+, w celu promocji zdrowia, edukacji i integracji senioralnej;

- Kraśnickie Stowarzyszenie „Senior na czasie” w Kraśniku - organizacja prowadzi aktywną działalność społecznie użyteczną na rzecz integracji społecznej osób w wieku emerytalnym polegającą na upowszechnianiu aktywnych form spędzania czasu wolnego;
- Polski Związek Emerytów i Rencistów. Oddział Okręgowy w Lublinie. Oddział Rejonowy w Kraśniku – jest to największa ogólnokrajowa organizacja zrzeszająca osoby starsze i z niepełnosprawnościami, której celem jest poprawa ich warunków życia oraz integracja społeczna;
- Polski Związek Niewidomych w Lublinie. Koło terenowe w Kraśniku – Koło pomaga osobom z dysfunkcją wzroku oraz ich bliskim w przystosowaniu się do nowych warunków życia. Obejmuje to m.in. naukę orientacji przestrzennej oraz obsługi urządzeń wspomagających. Organizacja przeciwdziała wykluczeniu społecznemu, organizując spotkania integracyjne, wycieczki oraz wydarzenia kulturalne, kultywuje systematyczne spotkania w ramach inicjatywy Międzynarodowy Dzień Białej Laski;
- Stowarzyszenie „Aktywny Senior” w Szastarce to organizacja pozarządowa działająca na rzecz społeczności senioralnej gminy Szastarka i okolic. Celem stowarzyszenia jest aktywizacja społeczna osób w wieku 60 +, rozwijanie ich aktywności oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez różnorodne formy wsparcia, integracji i współpracy. Stowarzyszenie działa jako stowarzyszenie zwykłe i koncentruje się na wzmacnianiu więzi lokalnych, aktywizowaniu seniorów do uczestnictwa w życiu społecznym oraz inicjowaniu wspólnych działań integracyjnych i promocyjnych;
- Klub Seniora "Radość Życia" działa przy Gminnym Ośrodku Kultury (GOK) w Trzydniku Dużym, oferując seniorom spotkania integracyjne, warsztaty (np. cyfrowe, kulinarne, rękodzieła) oraz wspólną organizację wydarzeń, skupiając ponad 90 członków i działając jako miejsce ucieczki od samotności. Klub skupia seniorów, umożliwiając nawiązywanie przyjaźni i wymianę doświadczeń, co działa terapeutycznie. Jest to ośrodek wsparcia, który pomaga w aktywizacji i przeciwdziałaniu samotności wśród osób starszych;
- Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Osób Starszych i Niepełnosprawnych „Pomocna Dłoń” w Popkowicach - prowadzi działalność społeczną ukierunkowaną na wspieranie

osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami z terenu gminy. Głównym celem stowarzyszenia jest poprawa jakości życia tych osób poprzez działania pomocowe, integracyjne i aktywizujące oraz wyrównywanie szans w uczestnictwie w życiu społecznym, kulturalnym i edukacyjnym. Stowarzyszenie realizuje swoje cele m.in. poprzez organizowanie spotkań, warsztatów, zajęć integracyjnych i rekreacyjnych, udzielanie wsparcia w codziennych potrzebach, promocję zdrowia i aktywności, a także poprzez współpracę z samorządem lokalnym, instytucjami społecznymi i innymi organizacjami pozarządowymi. Działania te mają na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wzmacnianie więzi międzypokoleniowych oraz budowanie aktywnej i solidarnej społeczności lokalnej.

- Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc" w Kraśniku – prowadzi działalność społeczną ukierunkowaną na wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Celem stowarzyszenia jest poprawa jakości życia tych osób, przeciwdziałanie marginalizacji oraz wyrównywanie szans w dostępie do życia społecznego, edukacyjnego i zawodowego. Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez działania pomocowe, integracyjne i edukacyjne, organizowanie spotkań, warsztatów i wydarzeń społecznych, a także współpracę z samorządem, instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi. Podejmuje inicjatywy sprzyjające integracji społecznej, aktywizacji oraz budowaniu postaw solidarności i wrażliwości społecznej wśród mieszkańców regionu. Organizacja działa od 2011 roku. Stowarzyszenie swoją działalnością wspiera mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku.
- Kraśnickie Stowarzyszenie Kulturalne - celem Stowarzyszenia jest animacja życia kulturalnego oraz wspieranie inicjatyw społecznych mieszkańców miasta i regionu;
- Oddział Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża w Kraśniku (PCK) wspiera osoby ubogie, chore, niepełnosprawne, samotnych seniorów oraz dzieci z rodzin w trudnej sytuacji, oferując pomoc żywnościową, medyczną i psychologiczną. Oddział Rejonowy PCK w Kraśniku jest jednym z oddziałów w województwie lubelskim, który prowadzi działalność w zakresie świadczenia usług opiekuńczych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami;
- Gminna Rada Kobiet w Zakrzówku – Stowarzyszenie, którego działalność koncentruje się na integracji społeczności lokalnej, wspieraniu rozwoju kobiet oraz

ochronie tradycji wiejskich. Stowarzyszenie podejmuje działania mające na celu jednoczenie mieszkańców w różnym wieku poprzez organizację warsztatów i spotkań tematycznych, promowanie aktywnych form spędzania wolnego czasu, prowadzenie akcji charytatywnych na rzecz społeczności gminy;

- Stowarzyszenie Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich w Wilkołazie to lokalna organizacja pozarządowa działająca na rzecz społeczności wiejskiej Gminy Wilkołaz i powiatu kraśnickiego. Podejmuje liczne inicjatywy integracyjne, organizuje warsztaty, szkolenia i spotkania, promuje tradycje regionalne oraz zdrowy i aktywny styl życia, a także wspiera działania charytatywne i promocyjne na rzecz gminy. Stowarzyszenie aktywnie reprezentuje interesy kobiet oraz uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych, targach, kiermaszach i dożynkach, przyczyniając się do rozwoju lokalnej wspólnoty i promocji regionu.
- Stowarzyszenie Przyjaciół Wilkołaza - celem Stowarzyszenia jest integracja społeczności lokalnej oraz promocja regionu. Stowarzyszenie jest aktywnym partnerem Gminy Wilkołaz w ramach Rocznego Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi na 2026 rok, uczestnicząc w realizacji zadań publicznych w zakresie kultury i integracji społecznej;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Gościeradowa działa na rzecz rozwoju kultury, oświaty i gospodarki gminy, wspiera społeczeństwo obywatelskie, promuje Gminę Gościeradów oraz podejmuje działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych, jego cele obejmują także wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami, pomoc społeczną i rozwój lokalny w ramach działań organizacji pozarządowych;
- Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Gminy Gościeradów – Stowarzyszenie wspiera zrównoważony rozwój gminy w sferze kulturalnej, oświatowej i gospodarczej oraz promuje walory regionu. Stowarzyszenie realizuje zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz współorganizuje kluczowe wydarzenia integrujące społeczność, takie jak spotkania wigilijne dla mieszkańców i osób samotnych;
- Stowarzyszenie „Wokół Dzierzkowic" działa na rzecz jednoczenia społeczności, w tym dzieci, młodzieży szkolnej oraz seniorów. Współpracuje z gminą przy realizacji inicjatyw takich jak Klub Rozwoju Cyfrowego, który oferuje wsparcie mieszkańcom;

- Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Annopol „SZANSA” – organizacja realizuje zadania publiczne w dziedzinie podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, ekologii;
- Gminna Rada Kobiet w Urzędowie - działa jako stowarzyszenie na rzecz aktywizacji społecznej kobiet oraz wzmacniania ich udziału w życiu publicznym gminy. Jej celem jest reprezentowanie interesów kobiet, wspieranie równości i integracji społecznej oraz podnoszenie jakości życia mieszkańców, w szczególności kobiet i rodzin. Rada realizuje swoje cele poprzez organizowanie działań edukacyjnych, kulturalnych i społecznych, współpracę z samorządem i organizacjami pozarządowymi, inicjowanie lokalnych przedsięwzięć, udział w konsultacjach społecznych oraz działania informacyjne i promocyjne na rzecz rozwoju społeczności lokalnej;
- Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet w Gościeradowie – prowadzi działalność społeczną na rzecz aktywizacji kobiet oraz integracji lokalnej społeczności. Celem stowarzyszenia jest wzmacnianie udziału kobiet w życiu społecznym, obywatelskim i kulturalnym gminy, rozwijanie inicjatyw oddolnych oraz podnoszenie jakości życia mieszkańców. Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez organizowanie działań edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych, wspieranie aktywności społecznej kobiet, współpracę z samorządem i organizacjami pozarządowymi oraz inicjowanie przedsięwzięć na rzecz rozwoju lokalnego, integracji międzypokoleniowej i budowania więzi społecznych;
- Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej (LGDZK) - aktywność stowarzyszenia ukierunkowana jest na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Stowarzyszenie pobudza aktywność społeczności lokalnej poprzez czynny udział w wydarzeniach promujących i kultywujących dorobek powiatu kraśnickiego;
- Rada Kobiet Powiatu Kraśnickiego jest organem o charakterze społecznym i konsultacyjno-doradczym, który działa na rzecz kobiet oraz mieszkańców powiatu kraśnickiego. Jej działalność koncentruje się na wzmacnianiu udziału kobiet w życiu publicznym, społecznym i obywatelskim oraz reprezentowaniu ich potrzeb wobec władz samorządowych powiatu. Rada inicjuje i wspiera działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn, integracji społecznej oraz poprawy jakości życia lokalnej

społeczności. Rada Kobiet podejmuje również inicjatywy służące aktywizacji kobiet, wspieraniu rodzin, promocji zdrowia, edukacji oraz rozwoju lokalnych inicjatyw społecznych w powiecie kraśnickim;

- Klub Senior+ w Kraśniku - to lokalne centrum wsparcia i aktywności dla osób nieaktywnych zawodowo w wieku 60 lat i więcej, Jego głównym celem jest zwiększanie aktywności społecznej, integracja oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych, poprzez udostępnienie bezpłatnej oferty zajęć, spotkań i usług dostosowanych do potrzeb seniorów. W Klubie organizowane są różnorodne zajęcia edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne i integracyjne, a także spotkania tematyczne i debaty społeczne, które sprzyjają budowaniu więzi międzypokoleniowych oraz poprawie jakości życia osób starszych w lokalnej społeczności.

Bezpieczeństwo zdrowotne

Wśród licznych trudności, z jakimi mierzą się osoby w podeszłym wieku, jednym z najważniejszych jest pogarszający się stan zdrowia. Seniorzy często zmagają się z wielochorobowością, czyli jednoczesnym występowaniem co najmniej dwóch chorób przewlekłych, które wymagają odpowiedniego i zindywidualizowanego leczenia. Na kondycję zdrowotną osób starszych oddziałuje wiele czynników, a nagła sytuacja kryzysowa, która nie zostanie szybko rozpoznana i opanowana, może prowadzić do trwałej niepełnosprawności, a nawet zgonu. Zachowanie dobrego zdrowia w wieku senioralnym od zawsze stanowiło jeden z kluczowych wyznaczników jakości życia na starość.

W powiecie kraśnickim w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne, Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne realizowany był projekt „Za krokiem krok", którego głównym celem był zwiększony dostęp do wysokiej jakości usług społecznych poprzez utworzenie i prowadzenie na terenie powiatu kraśnickiego 58 miejsc usług w formie Środowiskowego Domu Samopomocy dla 58 uczestników projektu (31K, 27M), jak również wsparcie 6 osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu u zamieszkałych w powiecie kraśnickim poprzez świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w okresie od września 2021 r. do listopada 2023 r.

Całkowita wartość projektu to 1 284 504,00 zł, z czego dofinansowanie z RPO WL wyniosło 1 091 828,40 zł. Wkład własny powiatu kraśnickiego w realizację projektu to 192 675,60 zł.

Bezpieczeństwo osób starszych

Z obserwacji pracowników socjalnych wynika, że wiele osób starszych doświadcza sytuacji zaniedbania, które są pasywną formą przemocy. Zaniedbanie rozumiane jest jako niezapewnienie lub uniemożliwienie zaspokojenia potrzeb osoby starszej. Formy zaniedbania to brak należytej opieki, zaniedbywanie psychiczne (odrzucenie, izolacja). W takich przypadkach osoby starsze mają możliwość korzystania z poradnictwa specjalistycznego.

Tabela 7 Liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach zadań Ośrodka Interwencji Kryzysowej

Lp.	Rodzaj wsparcia	Płeć	2021	2022	2023	2024
1.	Wsparcie psychologiczne (porada)	K	2	6	2	3
		M	0	2	2	1
2.	Wsparcie psychologiczne (konsultacja)	K	1	2	4	4
		M	0	2	3	2
razem		**X**	**3**	**12**	**11**	**10**

Źródło: Dane OIK w Kraśniku

Infrastruktura ochrony zdrowia dla osób starszych

Znaczący wzrost liczby osób starszych, które często doświadczają wielu problemów zdrowotnych i niepełnosprawności powoduje zwiększenie zapotrzebowania na różnego rodzaju usługi i świadczenia zdrowotne dla tej części populacji, a także wymaga reorganizacji opieki zdrowotnej. W 2024 r. w województwie lubelskim funkcjonowało 42 zakłady opiekuńczo-lecznicze i 13 zakładów pielęgnacyjno–opiekuńczych. Dodatkowo, na terenie województwa działało 10 hospicjów oraz 7 oddziałów opieki paliatywnej. W powiecie kraśnickim działalność w tym zakresie prowadzona jest przez Szpital Powiatowy.

Deinstytucjonalizacja

Nowoczesny system pomocy społecznej opiera się na fundamencie europejskich wartości takich jak niezbywalna godność człowieka, równość oraz pełne poszanowanie praw obywatelskich. W aktualnych wytycznych instytucji europejskich oraz strategiach krajowych szczególny nacisk kładzie się na rozwój usług sprzyjających włączeniu społecznemu, które gwarantują osobom zagrożonym marginalizacją nie tylko bezpieczeństwo ekonomiczne, ale przede wszystkim prawo do samostanowienia. Kluczowym kierunkiem tej transformacji jest

rozwój usług świadczonych na poziomie lokalnych wspólnot, które umożliwiają prowadzenie niezależnego życia w znanym środowisku zamieszkania.

Współczesny model wsparcia ewoluuje w stronę rozwiązań deinstytucjonalnych, co w praktyce oznacza stopniowe zastępowanie tradycyjnej opieki w dużych placówkach stacjonarnych i zakładach długoterminowych elastycznymi formami wsparcia o charakterze rodzinnym i środowiskowym. Taka zmiana pozwala użytkownikom systemu na zachowanie większej kontroli nad własnym życiem oraz możliwość wyboru formy pomocy dopasowanej do indywidualnych potrzeb.

Najistotniejszym wyzwaniem całego procesu jest realizacja przejścia od opieki instytucjonalnej do usług lokalnych w sposób bezpieczny, gwarantujący ciągłość wsparcia oraz wysoką jakość świadczeń. Deinstytucjonalizacja stanowi obecnie strategiczny fundament rozwoju polityki społecznej, wyznaczając kierunek działań na rzecz osób starszych oraz wszystkich grup wymagających szczególnego wsparcia w procesie integracji ze środowiskiem lokalnym.

Program „Aktywni Seniorzy-ASY”

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej opracowało program na rzecz osób starszych pod nazwą "Aktywni Seniorzy-ASY". Celami rządowego programu jest aktywizacja społeczna seniorów, edukacja i rozwój kompetencji, wzmocnienie partycypacji społecznej, integracja wewnątrzpokoleniowa oraz rozwój dziennych form wsparcia. Program ma za zadanie kompleksowo wspierać seniorów – bardziej niż poprzednie programy poprzez szerokie działania edukacyjne, społeczne, integracyjne i lokalne. Rządowy program na rzecz osób starszych "Aktywni Seniorzy - ASY" ma obowiązywać w latach 2026-2030.

W ostatnich latach Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej realizowało programy rządowe wspierające aktywność społeczną osób starszych: „Aktywni +” na lata 2021-2025, którego adresatami były organizacje pozarządowe i inne podmioty działające na rzecz seniorów, "Senior plus" na lata 2021-2025, adresatami programu były jednostki samorządu terytorialnego, Opieka 75+, gdzie adresatami były gminy do 60 tys. mieszkańców, które mogły uzyskać dotację na realizację usług opiekuńczych oraz osoby 75+ samotne lub samotnie gospodarujące oraz pozostające w rodzinie, które korzystają z usług. W 2025 roku uruchomiono również program Korpus Wsparcia Seniorów – skierowany do osób w wieku 60+ z trudnościami w samodzielnym funkcjonowaniu. Jest to nowa forma wsparcia, uzupełniająca programy typowo opiekuńcze lub aktywizacyjne.

6.1.2. ANALIZA SWOT : SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Wzrost świadomości osób starszych w zakresie profilaktyki i zdrowego stylu życia; • Duża aktywność środowiskowa kół gospodyń wiejskich i klubów seniora; • Funkcjonowanie instytucji pomocy społecznej; • Działalność organizacji pozarządowych wspierających seniorów; • Istniejąca infrastruktura wsparcia (kluby seniora, dzienne domy pobytu – jeśli funkcjonują); • Możliwość korzystania ze środków zewnętrznych (EFS+, FERS, programy rządowe np. „Senior+", „Opieka 75+"); • Funkcjonowanie systemu ulg w zakupie dóbr i usług (Karta Seniora).	• Postępujące starzenie się społeczeństwa i wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego; • Niska dostępność specjalistycznej opieki geriatrycznej i rehabilitacyjnej; • Niewystarczająca liczba usług opiekuńczych; • Samotność i izolacja społeczna seniorów; • Niski poziom aktywizacji społecznej i cyfrowej osób starszych; • Bariery architektoniczne w budynkach publicznych i mieszkalnych; • Brak systemu wsparcia dziennego seniorów.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Opracowanie zakresu zadań publicznych zlecanych do realizacji przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych; • Możliwość pozyskiwania środków UE na rozwój usług społecznych i deinstytucjonalizację wsparcia; • Rozwój usług środowiskowych i opieki domowej; • Rozwój teleopieki i usług cyfrowych dla seniorów; • Programy rządowe wspierające aktywność i bezpieczeństwo osób starszych; • Wzrost świadomości społecznej dotyczącej potrzeb starzejącego się społeczeństwa; • Rozwój wolontariatu i międzypokoleniowych form wsparcia.	• Dalszy odpływ młodych mieszkańców i pogłębianie się niekorzystnych trendów demograficznych; • Wzrost kosztów usług opiekuńczych i zdrowotnych; • Niedobór wykwalifikowanego personelu opiekuńczego; • Ryzyko wykluczenia cyfrowego seniorów; • Pogarszający się stan zdrowia populacji 60+; • Ograniczenia budżetowe jednostek samorządu terytorialnego; • Rosnąca liczba osób samotnych wymagających wsparcia instytucjonalnego; • Wysoka inflacja i wzrost kosztów życia.

6.1.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Priorytet 1: Poprawa jakości życia osób starszych w środowisku lokalnym

Cele szczegółowe:

- Rozwój usług środowiskowych i opieki domowej;
- Podniesienie jakości usług społecznych;
- Zwiększenie aktywności i integracji osób starszych w środowisku lokalnym;
- Podniesienie kwalifikacji zawodowych i umiejętności praktycznych osób działających na rzecz osób starszych.

6.1.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB STARSZYCH

Opis i uzasadnienie programu

Nadrzędnym priorytetem polityki senioralnej powiatu kraśnickiego jest wykreowanie spójnego i wielowymiarowego systemu wsparcia, który umożliwi mieszkańcom zachowanie optymalnej aktywności oraz samodzielności przez możliwie najdłuższy czas. Współczesne podejście do procesów demograficznych nakazuje postrzegać starzenie się nie jako problem medyczny czy socjalny, lecz jako wyzwanie cywilizacyjne, wymagające budowania środowiska przyjaznego wszystkim grupom wiekowym. Kluczowym założeniem programu jest przekonanie, że inwestycja w aktywność fizyczną, intelektualną i społeczną osób starszych jest najskuteczniejszą formą profilaktyki, która znacząco opóźnia występowanie niepełnosprawności i potrzebę korzystania z kosztownej opieki stacjonarnej.

Poprawa jakości życia seniorów w powiecie kraśnickim realizowana będzie poprzez systemową integrację środowiska, intensyfikację działań edukacyjnych oraz walkę z wykluczeniem informacyjnym i cyfrowym. Niezbędne jest zapewnienie powszechnego dostępu do przejrzystej oferty usług medycznych, kulturalnych i socjalnych, co pozwoli seniorom na pełnoprawne uczestnictwo w życiu publicznym. Program zakłada również profesjonalizację kadr oraz wsparcie dla opiekunów nieformalnych, którzy stanowią fundament opieki domowej. W dobie postępującej deinstytucjonalizacji usług społecznych, powiat koncentruje się na rozwoju pomocy w najbliższym otoczeniu seniora, zapewniając mu poczucie bezpieczeństwa bez konieczności opuszczania dotychczasowego miejsca zamieszkania.

Program kładzie szczególny nacisk na rozwój opieki paliatywnej i hospicyjnej, opierając ją na bezwzględnym poszanowaniu ludzkiej godności, intymności oraz podmiotowości pacjenta. Opieka ta ma na celu nie tylko łagodzenie cierpienia fizycznego, ale także zapewnienie wsparcia psychicznego i duchowego zarówno choremu, jak i jego najbliższym.

Osobnym, niezwykle ważnym wyzwaniem jest przeciwdziałanie marginalizacji mieszkańców domów pomocy społecznej. Aby zahamować procesy wycofania społecznego, program inicjuje szeroki wachlarz działań włączających. Celem jest zatarcie barier między mieszkańcami placówek stacjonarnych a społecznością lokalną. Poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi, kołami gospodyń wiejskich oraz wolontariuszami, powiat zamierza budować sieć wsparcia opartą na solidarności międzypokoleniowej. Promowanie pozytywnych wzorców aktywnego starzenia się pozwoli na przełamanie krzywdzących stereotypów.

Uzasadnieniem dla wdrożenia niniejszego programu jest konieczność odpowiedzi na dynamiczne zmiany w strukturze wiekowej populacji. Tylko poprzez kompleksowe działania obejmujące rehabilitację społeczną, edukację zdrowotną oraz nowoczesne formy spędzania czasu wolnego, powiat kraśnicki może stać się miejscem bezpiecznym i przyjaznym dla seniorów, gwarantującym im nie tylko opiekę, ale przede wszystkim poczucie bycia potrzebnym i docenianym członkiem wspólnoty.

Cele szczegółowe:

- Rozwój usług środowiskowych i opieki domowej;
- Podniesienie jakości usług społecznych;
- Zwiększenie aktywności i integracji osób starszych w środowisku lokalnym;
- Podniesienie kwalifikacji zawodowych i umiejętności praktycznych osób działających na rzecz osób starszych.

KARTA PROGRAMU

Cele szczegółowe	• Rozwój usług środowiskowych i opieki domowej; • Podniesienie jakości usług społecznych; • Zwiększenie aktywności i integracji osób starszych w środowisku lokalnym; • Podniesienie kwalifikacji zawodowych i umiejętności praktycznych osób działających na rzecz osób starszych, • Zwiększenie integracji mieszkańców DPS ze społecznością lokalną.
Kierunki działań	• Wprowadzenie i upowszechnienie usług sąsiedzkich jako formy wsparcia w codziennych czynnościach; • Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, • Tworzenie i wspieranie mieszkań wspomaganych oraz treningowych jako alternatywy dla opieki instytucjonalnej; • Wdrożenie systemów teleopieki (np. opaski bezpieczeństwa) zapewniających stały monitoring stanu zdrowia seniora, • Otwarcie zasobów DPS na otoczenie i budowanie partnerstw lokalnych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• DPS w Kraśniku; • DPS w Popkowicach; • Organizacje pozarządowe; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • PCPR w Kraśniku; • Gminy/ OPS-y; • Środowiskowe Domy Samopomocy.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący	• Liczba osób starszych objętych usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania; • Liczba nowo utworzonych miejsc w mieszkaniach wspomaganych; • Liczba gmin, które wdrożyły systemy teleopieki lub usługi sąsiedzkie; • Średni czas oczekiwania na przyznanie usług opiekuńczych; • Liczba zorganizowanych wydarzeń integracyjnych i kulturalnych przez DPS-y.
Źródła finansowania	Urząd Marszałkowski w Lublinie, Starostwo Powiatowe w Kraśniku, środki krajowe i unijne.

6.2. OBSZAR STRATEGICZNY: UZALEŻNIENIA

6.2.1. DIAGNOZA

Pojęcie „uzależnienie” nie ma jednego, ściśle określonego znaczenia. Odnosi się zarówno do osób nadużywających określonych substancji, jak i do tych, u których występuje silna potrzeba wykonywania określonych czynności, określanych jako uzależnienia behawioralne. Każdy nałóg negatywnie wpływa na funkcjonowanie psychiczne, fizyczne oraz społeczne człowieka, często prowadząc do marginalizacji i wykluczenia społecznego. Skutki uzależnień dotykają nie tylko samych osób uzależnionych, ale również ich rodziny oraz całe społeczeństwo.

Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę o charakterze zespołu objawów klinicznych i wiąże się z licznymi konsekwencjami zdrowotnymi, takimi jak alkoholowe uszkodzenia wątroby, zmiany zwyrodnieniowe mózgu, marskość wątroby, zapalenie trzustki, zaburzenia pamięci, halucynacje czy drżenia mięśni. Prowadzi to do znacznie podwyższonego ryzyka przedwczesnej śmierci wśród osób uzależnionych. Szczególnie niebezpieczne jest spożywanie alkoholu przez kobiety w ciąży, ponieważ może ono powodować trwałe uszkodzenia płodu, skutkujące upośledzeniem umysłowym oraz opóźnieniami rozwojowymi o różnym nasileniu, co w przyszłości przekłada się na trudności w funkcjonowaniu społecznym i zawodowym.

Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym często zmagają się nie tylko z trudną sytuacją materialną, ale także z zaburzeniami emocjonalnymi oraz nieprawidłowym rozwojem psychofizycznym. Skutkuje to problemami szkolnymi, a w wielu przypadkach obniżeniem poziomu wykształcenia, co ogranicza ich szanse na rynku pracy. Dorastanie w warunkach ciągłego stresu, zagrożenia i przemocy sprzyja występowaniu zaburzeń zachowania oraz konfliktom z prawem, co może prowadzić do społecznego wykluczenia. Brak odpowiedniego wsparcia i pomocy socjoterapeutycznej sprawia, że dzieci alkoholików należą do grupy szczególnie narażonej na rozwój uzależnień w dorosłym życiu.

Oprócz uzależnień od alkoholu i substancji psychoaktywnych coraz większym wyzwaniem stają się uzależnienia behawioralne. Brakuje jednak danych dotyczących liczby osób dotkniętych tym problemem wśród mieszkańców powiatu kraśnickiego. Na poziomie krajowym instytucją odpowiedzialną za kompleksowe działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych jest Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Na poziomie lokalnym zadania te realizują jednostki samorządu terytorialnego, które są zobowiązane do podejmowania działań mających na celu ograniczenie spożycia alkoholu, zmianę struktury jego konsumpcji, kształtowanie właściwych postaw i obyczajów związanych z jego używaniem, promowanie trzeźwości, przeciwdziałanie skutkom nadużywania alkoholu oraz wspieranie inicjatyw organizacji społecznych i zakładów pracy działających w tym obszarze.

Kluczową rolę w realizacji tych działań odgrywają gminy, dla których podstawowym narzędziem są gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Programy te stanowią integralną część strategii rozwiązywania problemów społecznych i są spójne z założeniami Narodowego Programu Zdrowia.

W gminach powiatu kraśnickiego osoby zmagające się z uzależnieniami, które spełniają kryteria uprawniające do otrzymywania pomocy społecznej, korzystają ze wsparcia zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej.

Tabela 8 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystająca ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej z powodu istnienia problemu uzależnienia od alkoholu i innych

JST	2021		2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Miasto i gmina Annopol	7	13	16	33	14	21	10	11
Miasto Kraśnik	72	66	30	41	30	50	20	26
Miasto i gmina Urzędów	6	14	6	16	10	25	7	15
Gmina Gościeradów	2	4	3	8	5	5	0	0
Gmina Trzydnik Duży	21	43	13	39	21	40	14	29
Gmina Dzierzkowice	8	12	9	12	3	3	1	1
Gmina Wilkołaz	5	6	5	6	6	9	3	5
Gmina Zakrzówek	13	26	11	26	10	33	8	23
Gmina Szastarka	1	1	3	7	2	3	3	5
Gmina Kraśnik	7	10	8	8	7	8	11	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodków Pomocy Społecznej

Respondenci z powiatu kraśnickiego, biorący udział w badaniu społecznym pt. „Problemy społeczne w środowisku lokalnym", wskazali najważniejsze czynniki sprzyjające

występowaniu uzależnień wśród lokalnej społeczności, a także określili rodzaje uzależnień pojawiające się najczęściej. Zagadnienia te zostały zaprezentowane na poniższych wykresach.

Wykres 5 Główne źródła powstawania problemu uzależnień

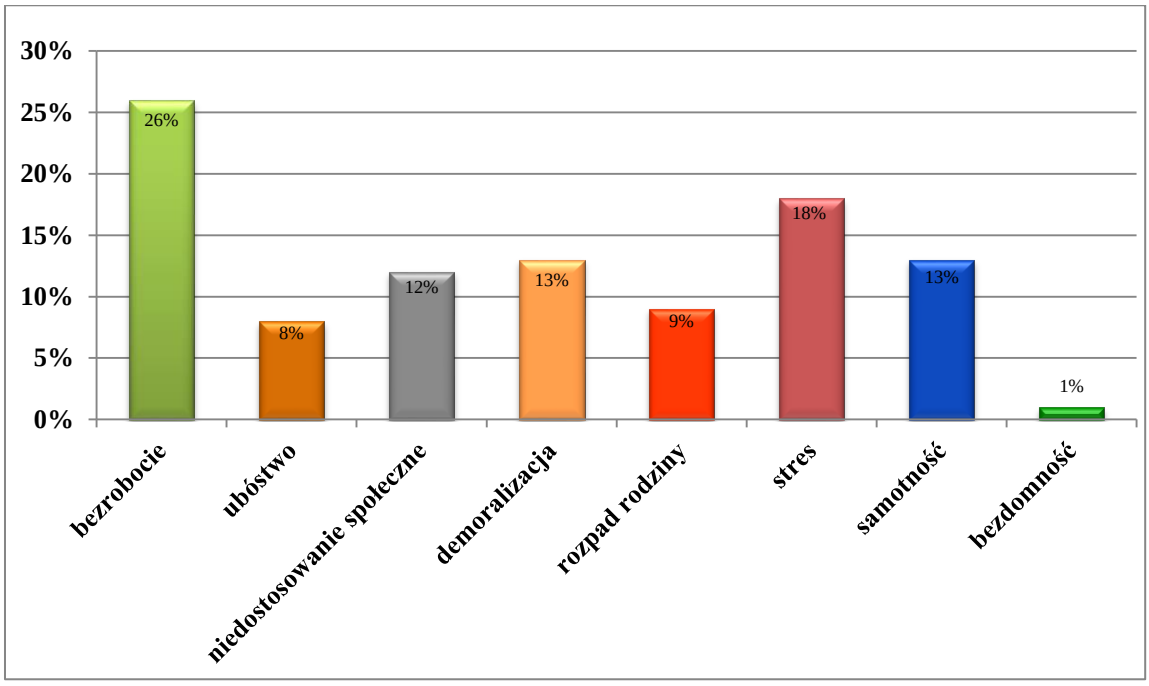

Źródło: Wyniki ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym"

Rodzaje uzależnień

Spośród licznych klasyfikacji uzależnień stosowanych w działaniach na rzecz zwiększania świadomości społecznej, najczęściej wykorzystywany jest następujący podział:

- Uzależnienia chemiczne (od substancji psychoaktywnych): narkomania (narkotyki), lekomania (leki), alkoholizm (alkohol), nikotynizm (palenie papierosów);
- Uzależnienia behawioralne (od gier komputerowych, od hazardu, od oglądania telewizji, od Internetu , od zakupów, pracy, seksu, itp.).

Wykres 6 Główne rodzaje uzależnień jakie są rozpoznawalne w środowisku lokalnym

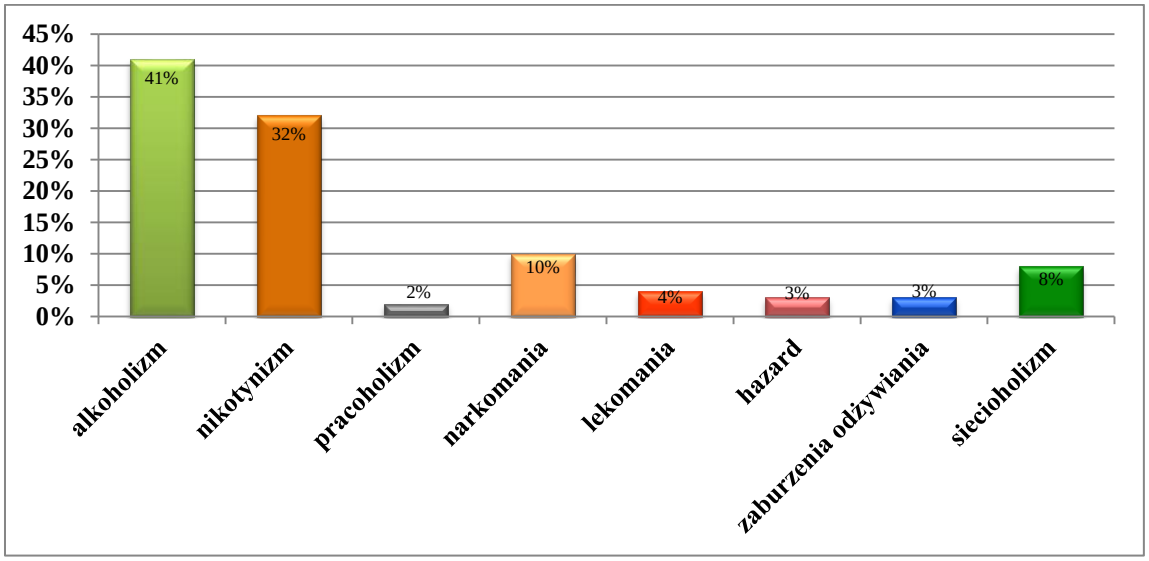

Źródło: Wyniki ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym"

Zakres pomocy i działań interwencyjnych

Na terenie powiatu kraśnickiego osoby borykające się z problemem uzależnienia od alkoholu, jak również ich rodziny, mogą korzystać z bezpłatnego wsparcia terapeutycznego. Pomoc ta obejmuje leczenie stacjonarne, dzienne oraz ambulatoryjne. Nadużywanie alkoholu wiąże się z wieloma poważnymi skutkami społecznymi, do których zalicza się w szczególności:

- **Zwiększoną liczbę przedwczesnych zgonów** – zgodnie z danymi Światowej Organizacji Zdrowia, w 2024 roku szkodliwe spożywanie alkoholu doprowadziło do ponad 3 milionów zgonów na całym świecie. Alkohol pozostaje także jedną z głównych przyczyn śmierci oraz trwałej niepełnosprawności wśród osób w wieku 15–21 lat;
- **Spadek wydajności pracy** oraz pogorszenie relacji międzyludzkich w środowisku zawodowym;
- **Zakłócenie prawidłowego funkcjonowania rodziny**, przejawiające się konfliktami między partnerami, występowaniem przemocy domowej, zaniedbywaniem obowiązków opiekuńczych i edukacyjnych wobec dzieci, a także utratą kontaktu z nimi w wyniku ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej. Częstą konsekwencją są również separacje lub rozwody. U osób współuzależnionych często pojawiają się dolegliwości psychosomatyczne, zaburzenia lękowe oraz objawy depresji;
- **Problemy natury prawnej,** obejmujące udział w przestępstwach, bójkach oraz prowadzenie pojazdów mechanicznych pod wpływem alkoholu;

- **Pogorszenie sytuacji materialnej,** prowadzące do zadłużenia oraz utraty prawa do świadczeń socjalnych;
- **Zagrożenie utratą miejsca zamieszkania,** a w skrajnych przypadkach bezdomnością;
- **Długotrwałe narażenie na stres**, który negatywnie oddziałuje na zdrowie psychiczne i fizyczne.

Wykres 7 Społecznie akceptowalne działania wspomagające osoby uzależnione

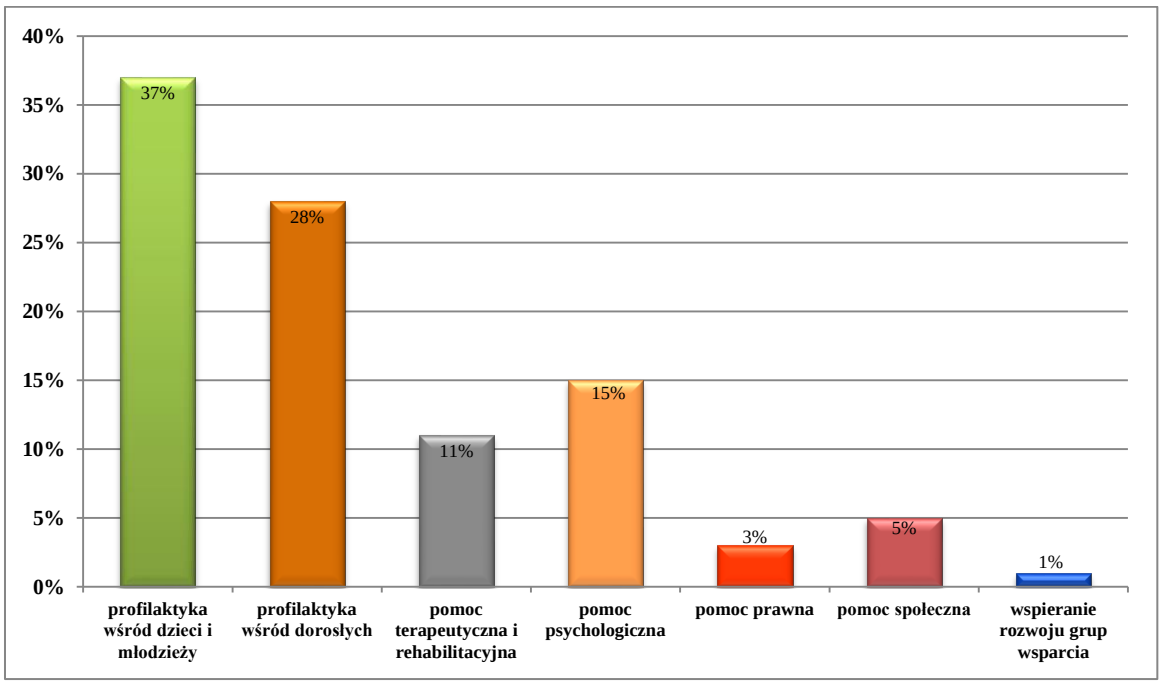

Źródło: Wyniki ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym"

Leczenie uzależnień ma charakter świadczenia zdrowotnego. W latach 2021-2024 na terenie powiatu opiekę psychiatryczną i leczenie uzależnień realizowały w oparciu o umowy zawarte z Narodowym Funduszem Zdrowia w Lublinie[4] następujące podmioty:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Daw-Med M. Kowalska, M. Kowalski Sp. J. w Kraśniku;
- Grzegorz Baran prowadzący działalność pod nazwą NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Baran Grzegorz w Kraśniku;
- NZOZ Poradnia Leczenia Uzależnień Elżbieta Bosowska, Katarzyna Bosowska-Chyż sp.c.

[4] https://www.nfz.gov.pl/o-nfz/informator-o-zawartych-umowach/

Tabela 9 Statystyka dotycząca pomocy udzielonej mieszkańcom powiatu kraśnickiego przez NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Baran Grzegorz w Kraśniku

Wyszczególnienie	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Osoby uzależnione od alkoholu - liczba osób	374	354	347	342
Osoby współuzależnione - liczba osób	105	104	93	98
Osoby uzależnione od środków psychoaktywnych - liczba osób	48	47	54	48
Osoby współuzależnione od środków psychoaktywnych - liczba osób	54	55	46	5
Osoby z problemem hazardu i Internetu - liczba osób	-	-	-	-

Źródło: Dane własne NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Baran Grzegorz

Tabela 10 Statystyka dotycząca pomocy udzielonej mieszkańcom powiatu kraśnickiego przez NZOZ Poradnia Leczenia Uzależnień Elżbieta Bosowska, Katarzyna Bosowska-Chyż sp.c.

Wyszczególnienie	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	114	126	149	170
Liczba osób współuzależnionych od alkoholu	65	82	107	131
Liczba osób uzależnionych od środków psychoaktywnych	15	23	30	41
Liczba osób współuzależnionych od środków psychoaktywnych	5	7	10	20
Liczba osób z problemem hazardu, Internetu, telefonu	2	5	7	10

- *Źródło: Dane własne NZOZ Poradnia Leczenia Uzależnień Elżbieta Bosowska, Katarzyna Bosowska-Chyż sp.c.*

Środowiskowe działania profilaktyczne i naprawcze

Dokładne ustalenie liczby osób zmagających się z uzależnieniami na terenie powiatu kraśnickiego nie jest możliwe, a wszelkie szacunki obarczone są pewnym marginesem błędu. Na ocenę skali tego zjawiska wpływa wiele źródeł danych, w tym informacje pozyskiwane bezpośrednio od samych zainteresowanych. Pomoc osobom dotkniętym problemem uzależnień oferują lokalne kluby abstynenckie oraz organizacje pozarządowe prowadzące działania profilaktyczne. Osoby uzależnione oraz członkowie ich rodzin mogą również

uzyskać wsparcie, zgłaszając się do gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych.

Wykres 8 Wysokość wydatków publicznych na działania profilaktyczne uzależnienia od alkoholu w roku 2024

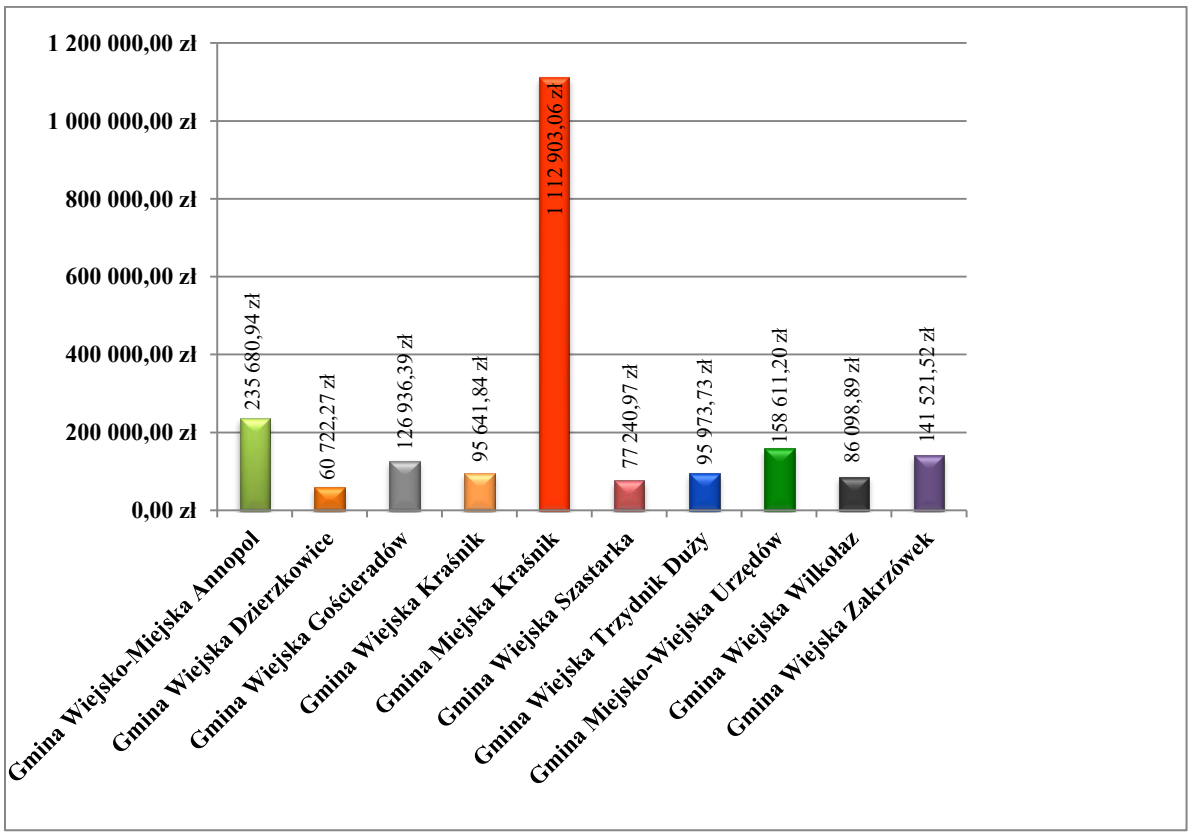

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2024. Urząd Statystyczny w Lublinie

Analiza danych finansowych dotyczących wydatków na realizację działań profilaktycznych i rozwiązywanie problemów alkoholowych w 2024 roku wskazuje na znaczne zróżnicowanie poziomu środków przeznaczanych na ten cel przez poszczególne gminy powiatu kraśnickiego. Najwyższą kwotę na przeciwdziałanie alkoholizmowi przeznaczyła Gmina Miejska Kraśnik – ponad 1,11 mln zł, co znacząco przewyższa wydatki pozostałych jednostek. Może to wynikać z większej liczby mieszkańców, miejskiego charakteru gminy oraz większego zapotrzebowania na zróżnicowane i specjalistyczne formy działań profilaktycznych i pomocowych. Wśród pozostałych gmin relatywnie wysokie nakłady finansowe odnotowano w Gminie Miejsko-Wiejskiej Annopol**,** Gminie Miejsko-Wiejskiej Urzędów oraz Gminie Wiejskiej Zakrzówek, gdzie środki przeznaczone na ten cel przekroczyły 140 tys. zł. Pozostałe gminy wiejskie przeznaczyły na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi kwoty mieszczące się w przedziale od około 60 tys. zł do 126 tys. zł, przy czym najniższe wydatki poniosła Gmina Wiejska Dzierzkowice**.**

Zróżnicowanie poziomu finansowania może być związane m.in. z wielkością gmin, liczbą mieszkańców, wysokością wpływów z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, a także lokalnie występującą skalą problemów związanych z nadużywaniem alkoholu. Łącznie w powiecie kraśnickim w roku 2024 na działania profilaktyczne w zakresie uzależnienia od alkoholu przeznaczono kwotę 2.191.330,81 zł**,** co wskazuje na istotne zaangażowanie samorządów w realizację zadań mających na celu ograniczanie negatywnych skutków społecznych i zdrowotnych wynikających z problemów alkoholowych.

Na obszarze powiatu kraśnickiego działa wiele środowisk i grup społecznych zaangażowanych w inicjatywy promujące trzeźwy styl życia, które otrzymują wsparcie ze strony instytucji samorządowych. W ramach tych działań wskazuje się na następujące, szczególnie pożądane formy rozwiązań:

- Gmina Annopol - Punkt Konsultacyjny Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Annopolu w budynku Ośrodka Pomocy Społecznej w Annopolu, w którym porad udzielają terapeuta z poradni uzależnień, pełnomocnik komisji, psycholog, prawnik;
- Gmina Zakrzówek - grupa wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu. Jest prowadzony Punkt Konsultacyjno-Informacyjny (Gminny Ośrodek Rozwiązywania Problemów Społecznych), działa również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny;
- Gmina Szastarka - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gmina Trzydnik Duży- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gmina Kraśnik - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gmina Urzędów - Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Płomyk” ul. Hevelke 1, 23-250 Urzędów, Grupa AA „MAT” ul. Hevelke 1, 23-250 Urzędów;
- Miasto Kraśnik - Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Uśmiech", Stowarzyszenie Profilaktyki i Psychoterapii Uzależnień „Pomocni Ludziom";
- Gmina Dzierzkowice - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gmina Gościeradów - na terenie gminy prowadzony jest przez Urząd Gminy Gościeradów punkt konsultacyjno-informacyjny, w ramach którego pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin wsparcia udzielają psycholog i terapeuta uzależnień.

Zagrożenie bezpieczeństwa publicznego

Zachowania osób uzależnionych często wiążą się z występowaniem przemocy, agresji oraz zaniedbywaniem podstawowych obowiązków wobec rodziny. Nierzadko osoby te popadają w konflikty z prawem, co prowadzi do poważnej destabilizacji funkcjonowania ich rodzin. Skutkami tych sytuacji są m.in. pogorszenie sytuacji materialnej, problemy zdrowotne o charakterze somatycznym i psychicznym oraz społeczna marginalizacja. Szczególne zagrożenie stanowią również zaburzenia prawidłowego rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży sięgających po alkohol oraz inne substancje psychoaktywne. W przypadkach, gdy dochodzi do zagrożenia bezpieczeństwa, niezbędne jest podejmowanie działań interwencyjnych.

Tabela 11 Liczba przestępstw zarejestrowanych w związku z egzekwowaniem zapisów „Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii"

	Przestępstwa stwierdzone	w tym czyny nieletnich	Podejrzani	Nieletni sprawcy czynów karalnych
2021	42	0	35	0
2022	48	2	47	2
2023	44	1	41	1
2024	45	0	40	0

Źródło: dane własne Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku

Tabela 12 Liczba przestępstw zarejestrowanych w związku z egzekwowaniem zapisów „Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi"

	Liczba ujawnionych wykroczeń	Liczba skierowanych wniosków do Sądu o ukaranie	Liczba ukaranych MKK	Liczba pouczeń art.41KW
2021	907	122	746	40
2022	1035	68	909	62
2023	1182	73	1048	60
2024	1293	119	1009	163

Źródło: Dane własne Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku

6.2.2. ANALIZA SWOT: UZALEŻNIENIA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Funkcjonowanie Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; • Realizacja lokalnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; • Rosnąca świadomość społeczna dotycząca zagrożeń związanych z uzależnieniami; • Dostępność do podstawowych form wsparcia; • Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura diagnostyczna na terenie powiatu kraśnickiego, obejmująca m.in. poradnię zdrowia psychicznego, poradnię psychologiczno-pedagogiczną, zatrudnienie pedagogów lub psychologów w każdej szkole, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności oraz Ośrodek Leczenia Uzależnień; • Środki finansowe na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii; • Działalność stowarzyszeń i klubów abstynenta, grup wspólnoty Anonimowych Alkoholików.	• Niedobór psychiatrów i terapeutów uzależnień w regionie; • Długi czas oczekiwania na specjalistyczną pomoc; • Niewystarczająca oferta wsparcia dla osób współuzależnionych i DDA; • Niska motywacja części osób uzależnionych do podjęcia terapii; • Ograniczona oferta działań w zakresie uzależnień behawioralnych; • Niewystarczające działania profilaktyczne skierowane do mieszkańców; • Stygmatyzacja osób uzależnionych w małych społecznościach; • Brak specjalistycznych usług psychiatrycznych, oddziału dziennej terapii, zakładu opiekuńczo - leczniczego o profilu psychiatrycznym; • Brak rozwiązań systemowych pozwalających na działanie kompleksowej pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom (izolacja osób uzależnionych, stosujących przemoc od pozostałych członków rodziny); • Brak zakładów pracy chronionej zatrudniających osoby z zaburzeniami i schorzeniami psychicznymi.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Możliwość pozyskania środków zewnętrznych przeznaczonych na działania związane z profilaktyką uzależnień; • Wdrażanie rekomendowanych programów profilaktycznych; • Utworzenie poradni zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży, oddziału dziennej terapii, domu opieki społecznej o profilu psychiatrycznym; • Podejmowanie działań edukacyjnych zmierzających do zmniejszenia zjawiska uzależnień; • Aktywne włączenie się gmin w diagnozę środowiskową i rozwiązywanie problemów tej grupy społecznej; • Dążenie do większej współpracy instytucji w tworzenie sieci wsparcia na rzecz poprawy sytuacji osób z zaburzeniami i schorzeniami psychicznymi. • Utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej na terenie powiatu kraśnickiego; • Funkcjonowanie w gminach grup i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych;	• Wyraźny wzrost liczby zachorowań na zaburzenia psychiczne wśród dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych; • Łatwy dostęp do alkoholu i nowych substancji psychoaktywnych; • Utrwalone wzorce kulturowe sprzyjające nadużywaniu alkoholu; • Ryzyko wypalenia zawodowego kadr pomocowych; • Wzrost przemocy domowej współwystępującej z uzależnieniami; • Społeczna marginalizacja osób zmagających się z uzależnieniami; • Niewystarczające wykorzystanie przez gminy dostępnych form wsparcia skierowanych do osób uzależnionych.

6.2.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: UZALEŻNIENIA

Priorytet 2: Zwiększenie świadomości społecznej na temat uzależnień oraz rozwój wsparcia dla osób uzależnionych

Cele szczegółowe:

- Zwiększanie dostępności terapii uzależnień dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- Podniesienie wiedzy i świadomości mieszkańców na temat szkodliwości uzależnień;
- Wzmocnienie systemu profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży;
- Ograniczenie zakresu wykluczenia społecznego z powodu uzależnień

6.2.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ

Opis i uzasadnienie programu

Planowany program koncentruje się na wzmacnianiu działań sprzyjających propagowaniu prozdrowotnych postaw oraz stylu życia wolnego od alkoholu i innych substancji powodujących uzależnienia. Powiat kraśnicki posiada odpowiednie zaplecze instytucjonalne i organizacyjne, które pozwala na udzielanie wsparcia osobom borykającym się z problemem uzależnień. W związku z narastającą skalą tego zjawiska konieczne jest jednak dalsze wspieranie podmiotów publicznych, organizacji pozarządowych oraz osób zaangażowanych w realizację zadań z zakresu przeciwdziałania problemom alkoholowym. Obejmuje to również zapewnienie stabilnych źródeł finansowania, w tym dofinansowywanie konkretnych inicjatyw o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym.

Kluczową rolę w realizacji celów programu odgrywają działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży, które stanowią podstawę kształtowania właściwych postaw życiowych oraz świadomych wyborów dotyczących używania substancji uzależniających. Tego rodzaju inicjatywy nie wiążą się z wysokimi kosztami i powinny być realizowane przede wszystkim w środowisku szkolnym, zarówno na etapie edukacji podstawowej, jak i ponadpodstawowej. Profilaktyka ukierunkowana jest na wspieranie młodych osób w rozwijaniu umiejętności społecznych, kształtowaniu odpowiednich zachowań, wzmacnianiu integracji rówieśniczej oraz poprawie funkcjonowania w różnych obszarach życia. Podejmowane działania prewencyjne mają na celu ograniczanie zjawisk

patologicznych wśród dzieci i młodzieży, w szczególności zmniejszenie skali sięgania po substancje stanowiące poważne zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców powiatu kraśnickiego.

Cele szczegółowe:

- Zwiększanie dostępności terapii uzależnień dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- Podniesienie wiedzy i świadomości mieszkańców na temat szkodliwości uzależnień;
- Wzmocnienie systemu profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży;
- Ograniczenie zakresu wykluczenia społecznego z powodu uzależnień;

KARTA PROGRAMU

Cel szczegółowe	• Zwiększanie dostępności terapii uzależnień dla osób uzależnionych i ich rodzin; • Podniesienie wiedzy i świadomości mieszkańców na temat szkodliwości uzależnień; • Wzmocnienie systemu profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży; • Ograniczenie zakresu wykluczenia społecznego z powodu uzależnień;
Kierunki działań	• Organizowanie nowych podmiotów leczenia uzależnień; • Rozwój działań promujących styl życia wolny od uzależnień; • Rozwój profilaktyki uzależnień w szkołach; • Prowadzenie analizy sytuacji życiowej osób i rodzin uzależnionych od alkoholu;
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	SPZOZ w Kraśniku, Starostwo Powiatowe w Kraśniku, NFZ w Lublinie
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba podmiotów ochrony zdrowia realizujących terapie uzależnień; • Liczba szkół realizujących programy profilaktyczne; • Liczba specjalistów wspierających rodziny w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom
Źródła finansowania	Urząd Marszałkowski w Lublinie, Starostwo Powiatowe w Kraśniku, organizacje pozarządowe.

6.3. OBSZAR STRATEGICZNY: UBÓSTWO

6.3.1. DIAGNOZA

Zjawisko ubóstwa dotyczy dużej liczby osób w Unii Europejskiej i w Polsce. Jego zwalczanie jest motywem polityki społecznej na poziomie krajowym i unijnym. Ubóstwo stwarza realne zagrożenie wykluczeniem społecznym. Przeciwdziałanie ubóstwu jest podejmowane przez organy administracyjne na różnych szczeblach. Powstało wiele dokumentów i aktów prawnych, które wspomagają walkę z ubóstwem, dają podstawy do formułowania działań oraz wskazują ich kierunki.

Założenia Strategii Europa 2030

Na problem ubóstwa jako czynnika hamującego rozwój gospodarczy i spójność społeczną zwróciła uwagę Unia Europejska. W Strategii Unii Europejskiej na rok 2030 kluczowym elementem jest redukcja ubóstwa oraz wyrównywanie szans społecznych i ekonomicznych. Zgodnie z dokumentem UE będzie dążyć do zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o co najmniej 15 milionów do 2030 roku. Cel ten obejmuje różne warianty ubóstwa, nie tylko materialne, ale również ograniczenia dostępu do rynku pracy, edukacji i usług społecznych. Strategia UE zakłada, że redukcja ubóstwa jest możliwa m.in. poprzez zwiększenie zatrudnienia – co najmniej 78% osób w wieku 20-64 lat powinno być aktywnych zawodowo do 2030 roku, wzrost udziału dorosłych w szkoleniach i podnoszeniu kwalifikacji – co najmniej 60% osób dorosłych uczestniczy w edukacji lub szkoleniach każdego roku. Poprawa sytuacji na rynku pracy oraz zdobywanie nowych kompetencji ma kluczowe znaczenie dla ograniczenia ryzyka ubóstwa i wykluczenia. Strategia zakłada realizację działań integrujących polityki społeczne, gospodarcze i edukacyjne, które łącznie przyczyniają się do zwiększenia zdolności adaptacyjnych osób w trudnej sytuacji życiowej, poprawy dostępu do usług publicznych oraz wyrównywania szans dla osób w różnych fazach życia i o różnym statusie zawodowym . Cele Europa 2030 w zakresie ubóstwa przekładają się na potrzebę promowania aktywizacji zawodowej i edukacyjnej, zapewnienia dostępu do usług społecznych i rynku pracy dla osób zagrożonych ubóstwem, realizowania lokalnych działań pomocowych i społecznych zgodnych z priorytetami UE. Podejmowanie takich działań przyczynia się do wzrostu spójności społecznej i przeciwdziałania marginalizacji na poziomie lokalnym i regionalnym.

Osoby wykluczone społecznie to takie, które doświadczają przejawów dyskryminacji, posiadają cechy które utrudniają im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych, ze względu na niesprawność, uzależnienia, choroby. Doświadczają niekorzystnych sytuacji życiowych, np. przemocy. Zastosowano prostą argumentację: powyższe cele są ze sobą wzajemnie powiązane. Na przykład lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy, a zwiększanie stopy zatrudnienia przyczynia się do zmniejszania ubóstwa. Większe możliwości w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej we wszystkich sektorach gospodarki oraz efektywniejsze korzystanie z zasobów poprawią konkurencyjność i będą sprzyjać tworzeniu nowych miejsc pracy.

Ubóstwo to zjawisko społeczne, które polega m.in. na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Do analizy skali ubóstwa na terenie powiatu kraśnickiego na potrzeby niniejszej Strategii przyjąć należy pojęcie ubóstwa rozumiane jako stan, w którym jednostce lub grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, które uznawane są w danej społeczności za niezbędne. Do podstawowych potrzeb zaliczyć należy zarówno wyżywienie jak i mieszkanie, ubranie, zachowanie zdrowia, uzyskanie odpowiedniego wykształcenia.

Wszystkie postaci ubóstwa tj. niedostatek, bieda, nędza wzajemnie się warunkują i powodują społeczne skutki uboczne, które objawiają się najczęściej poczuciem bezradności, wykluczeniem społecznym, utratą motywacji do działania, chorobą, a także w skrajnych przypadkach śmiercią. Art. 7 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej określa listę powodów trudnej sytuacji życiowej, w wyniku których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Warunkiem przyznania takiej pomocy jest spełnienie kryterium dochodowego.

Pomimo, że w roku 2024 nastąpiła w Polsce poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych, to nadal występuje zjawisko ubóstwa. Ubóstwo jest jednym z głównych powodów przyznawania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej działające na terenie powiatu kraśnickiego.

Wykres 9 Rodzaj i liczba przyznanych świadczeń przez Ośrodki Pomocy Społecznej w latach 2021-2024 z terenu powiatu kraśnickiego

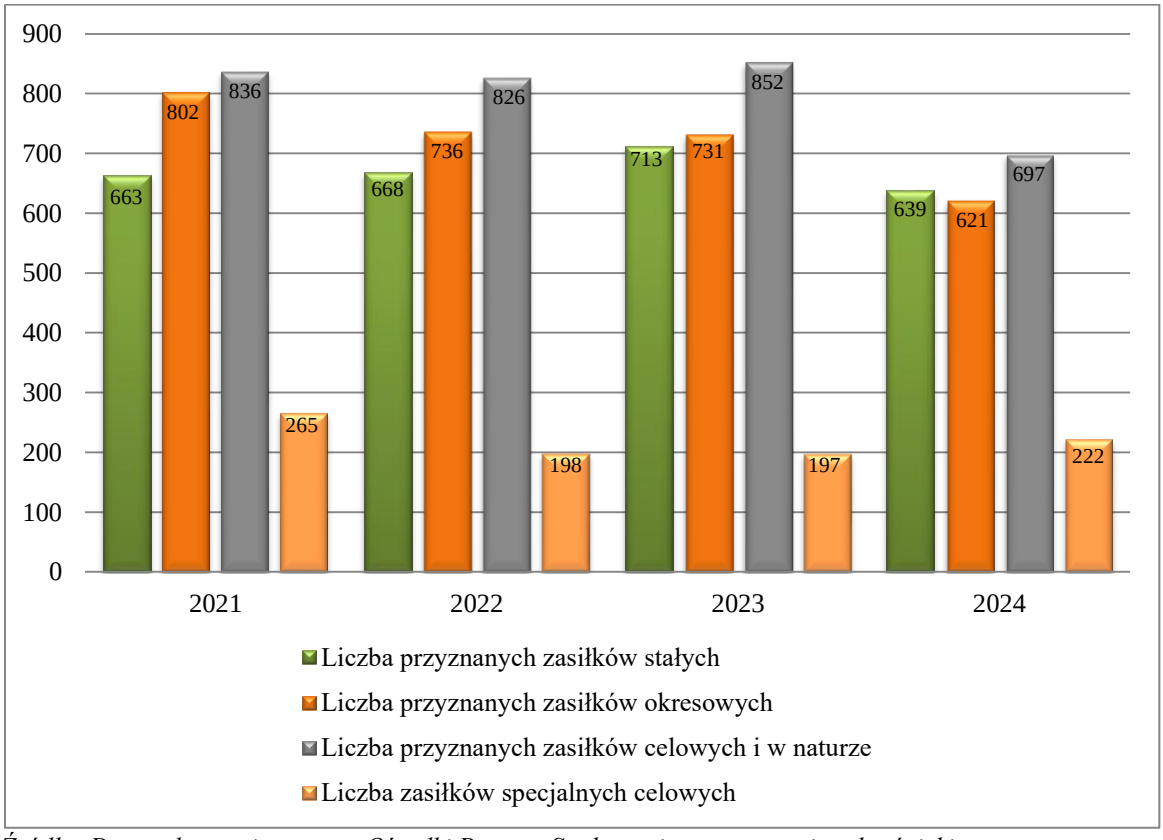

Źródło: Dane udostępnione przez Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu kraśnickiego

Deprywacja materialna i społeczna

W statystyce publicznej funkcjonuje pojęcie wskaźnika pogłębionej deprywacji materialnej, które służy do oceny stopnia zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych gospodarstw domowych. Deprywacja materialna oznacza sytuację, w której – z przyczyn finansowych, a nie z własnego wyboru – gospodarstwo domowe nie jest w stanie zaspokoić co najmniej 3 z 6 określonych potrzeb uznawanych za podstawowe. Do potrzeb tych zalicza się m.in.:

- możliwość wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na tygodniowy wypoczynek raz w roku;
- spożywanie mięsa, ryb (lub ich wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień,
- utrzymanie odpowiedniej temperatury w mieszkaniu;
- pokrycie niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej granicy ubóstwa relatywnego obowiązującej w danym kraju);
- terminowe regulowanie opłat mieszkaniowych i zobowiązań kredytowych;

- posiadanie podstawowych dóbr trwałego użytku, takich jak telewizor, samochód, pralka czy telefon.

Szerszym pojęciem jest deprywacja materialna i społeczna, stanowiąca nowy wskaźnik stosowany w Unii Europejskiej, który będzie miał istotne znaczenie w realizacji celów strategii Europa 2030. Uwzględnia on nie tylko brak dóbr materialnych, ale także ograniczenia w uczestnictwie w życiu społecznym. W kontekście Oceny Zasobów Pomocy Społecznej stosuje się również wskaźnik deprywacji lokalnej, który określa relację liczby osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców, w przeliczeniu na 1 000 osób. W praktyce wskaźnik ten odpowiada odsetkowi mieszkańców objętych wsparciem systemu pomocy społecznej i stanowi miarę skali korzystania z tej formy pomocy na danym obszarze.

Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2024 roku

Podstawowym sposobem ograniczania ubóstwa powinno być tworzenie sprzyjających warunków dla dynamicznego i długotrwałego rozwoju gospodarczego. Im szybszy jest wzrost gospodarki, tym szybciej rosną dochody w kraju, co przynosi korzyści całemu społeczeństwu – zarówno osobom zamożnym, jak i tym mniej uprzywilejowanym.

5,2%

Zasięg zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce w 2024 r.

W 2024 roku sytuacja finansowa gospodarstw domowych wyraźnie poprawiła się w porównaniu z 2023 rokiem. Było to związane m.in. ze wzrostem przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce, w tym podwyższeniem płacy minimalnej, a także ze zwiększeniem świadczeń społecznych i rodzinnych. Jednocześnie spowolniło tempo wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, co korzystnie wpłynęło na realną siłę nabywczą dochodów. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody, ale równocześnie ponosiły większe wydatki. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w 2024 roku wyniósł 3167 zł i był wyższy niż rok wcześniej – nominalnie o 18,3%, a po uwzględnieniu inflacji realnie o 14,1%. Z kolei średnie miesięczne wydatki na jedną osobę wyniosły 1878 zł, w tym 1814 zł przeznaczono na towary i usługi konsumpcyjne. Wydatki te również wzrosły w porównaniu z 2023 rokiem – nominalnie o 14,8% i realnie o 10,8%. W efekcie udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym zmniejszył się z 61,1% w 2023 roku do 59,3% w 2024 roku, co oznacza, że gospodarstwa domowe mogły przeznaczyć większą część dochodów na oszczędności. Ubóstwo ekonomiczne analizuje się natomiast w kilku podstawowych obszarach:

- **Ubóstwo skrajne**. Podstawą wyznaczania granicy stanowi minimum egzystencji szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS). Kategoria minimum egzystencji wyznacza bardzo niski poziom zaspokojenia potrzeb. Konsumpcja poniżej tego poziomu utrudnia przeżycie i stanowi zagrożenie dla psychofizycznego rozwoju człowieka. W 2024 r. stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 5,2%, czyli o 1,4 % mniej niż w roku 2023;
- **Ubóstwo ustawowe**. Związane jest z uwzględnieniem tzw. granicy ustawowej i wskazuje na istnienie grupy osób, które zgodnie z obowiązującymi przepisami są potencjalnie uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. W 2024 r. zasięg ubóstwa ustawowego wynosił 2,6%, czyli o 1,5% mniej niż w 2023 r.;
- **Ubóstwo relatywne**. Odnosi się do poziomu/wartości 50% kwoty, którą średnio raz w miesiącu wydają gospodarstwa domowe w Polsce. Umożliwia wyodrębnienie tych gospodarstw i osób, których poziom konsumpcji znacząco odbiega od poziomu przeciętnego. W 2024 r. zasięg zagrożnia ubóstwem relatywnym wyniósł 13,3%, co stanowiło wzrost o ok. 1% w porównaniu z 2023 r.

Środowiskowa pomoc społeczna i jej uwarunkowania

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej oraz osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy.

Środowiskowa pomoc społeczna wraz ze stacjonarnymi formami pomocy społecznej tworzą System Pomocy Społecznej, który funkcjonuje w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. Zgodnie z ustawą pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

W stacjonarnych, zinstytucjonalizowanych formach pomocy społecznej jest zapewniane miejsce, utrzymanie oraz całodobowa pomoc i opieka lub pomoc i opieka w zorganizowanych formach w ciągu dnia (np. w placówkach wsparcia dziennego), dla pojedynczych osób.

Lokalne ośrodki pomocy społecznej rozpatrując wnioski o pomoc biorą pod uwagę sytuację materialną całej rodziny wnioskodawcy. Dlatego w badaniu statystycznym tego

tematu wprowadzono pojęcie „beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej”, obejmujące w przypadku gospodarstw wieloosobowych, nie tylko świadczeniobiorców, ale także wspólnie z nimi mieszkających i utrzymujących się członków ich rodzin. Podstawowe grupy beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, to:

1) Dzieci (tj. osoby w wieku poniżej 18 lat pozostające na utrzymaniu rodziców).
2) Osoby w wieku produkcyjnym:

a) bezrobotne,
b) bierne zawodowo, często z powodu utraty nadziei na znalezienie pracy,
c) chore i niepełnosprawne,
d) trwale korzystające z pomocy społecznej.

3) Osoby starsze, w tym samotnie gospodarujące.

Powyższe grupy są obserwowane w badaniu beneficjentów od wielu lat i zmienia się tylko ich liczność i charakterystyki. Podstawowe czynniki warunkujące zapotrzebowanie na pomoc społeczną od wielu lat pozostają niezmienne i są to:

1) trudności w znalezieniu odpowiedniej pracy (w tym dla osób z niepełnosprawnościami) w pobliżu miejsca zamieszkania;
2) brak możliwości uzyskania dochodów zapewniających utrzymanie odpowiedniego poziomu życia;
3) brak perspektyw rozwojowych. [5]

[5] *Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r.* , Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, Kraków 2025

Rysunek 1 Zasięg beneficjentów pomocy społecznej według regionów w 2024 r.

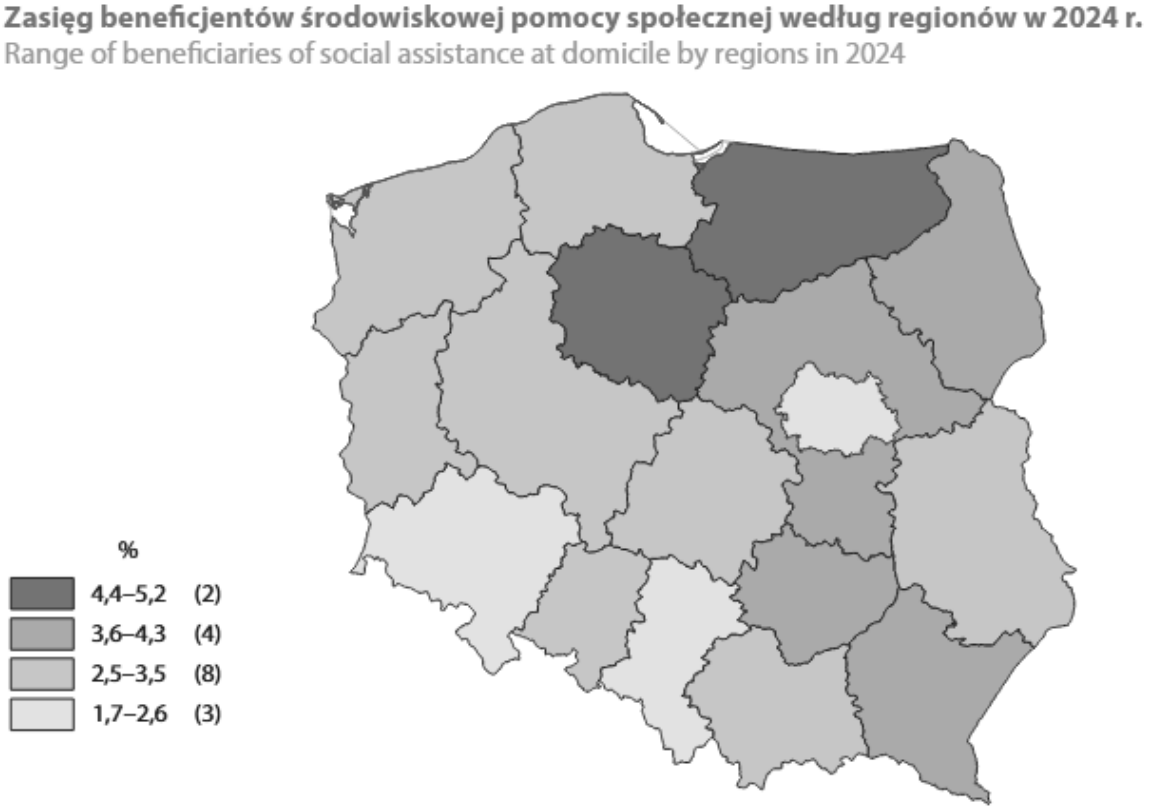

Źródło: Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r. , Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, Kraków 2025

W systemie pomocy społecznej pierwszym znakiem sygnalizującym powstanie zjawiska „ubóstwa ustawowego", są wartości kryteriów dochodowych do pomocy społecznej. Osoby, których miesięczne dochody są niższe niż te kryteria, mają prawo do wsparcia w formie świadczeń pieniężnych wypłacanych przez ośrodki pomocy społecznej.

Liczba osób objętych systemem pomocy społecznej ulega nieustannym zmianom. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Dane z ośrodków pomocy społecznej zamieszczone w tabeli poniżej wskazują procentowy (%) udział beneficjentów pomocy społecznej, bezpośrednio bądź pośrednio korzystających ze wsparcia.

Tabela 13 Obraz stopnia zagrożenia deprywacją materialną i społeczną w gminach powiatu kraśnickiego

Lp.	Jednostka samorządu terytorialnego	rok 2021	rok 2022	rok 2023	rok 2024
1.	Powiat Kraśnicki	4,7	4,9	5,3	4,7
2.	Gmina miejsko-wiejska Annopol	7,2	7,2	7,3	6,0
3.	Gmina wiejska Dzierzkowice	3,0	3,7	3,4	3,2
4.	Gmina wiejska Gościeradów	9,2	10,9	10,4	9,7
5.	Gmina wiejska Kraśnik	4,4	3,5	3,5	3,8
6.	Gmina miejska Kraśnik	3,7	3,9	5,4	4,5
7.	Gmina wiejska Szastarka	4,8	4,6	4,5	3,9
8.	Gmina wiejska Trzydnik Duży	5,4	5,0	5,2	4,4
9.	Gmina miejsko-wiejska Urzędów	4,5	4,6	3,9	3,8
10.	Gmina wiejska Wilkołaz	4,2	3,5	3,5	3,3
11.	Gmina wiejska Zakrzówek	3,9	4,5	5,1	4,7

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca za lata 2021-2024. WUS w Lublinie

Ubóstwo jest zjawiskiem wrażliwym, poddawanym w ramach polityki społecznej na poziomie centralnym i lokalnym powszechnej i systematycznej ocenie w celu wypracowania i stosowania skutecznych narzędzi interwencji.

Sfera wykluczenia społecznego (tzw. niedostatku)

Sferę niedostatku Główny Urząd Statystyczny określa na podstawie wartości minimum socjalnego, które jest szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Konsumpcja poniżej tego poziomu oznacza poziom życia niższy niż uznany za minimalnie wystarczający pod względem biologicznym i społecznym. Wartość minimum socjalnego w 2024 r. wyniosła: 1 818,35 zł dla osoby gospodarującej samotnie w wieku produkcyjnym oraz 1 790,58 zł dla osoby w wieku emerytalnym. W gospodarstwie rodziców z dzieckiem starszym minimum socjalne wyniosło 4 851,86 zł (1 617,29 zł na osobę). Dla rodziny z trójką dzieci wartość minimum oszacowano na 7 252,77 zł (1 450,55 zł na osobę).[6]

[6] https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/2025/04/MS-dla-MRPiPS-2024-srednioroczne_03_04_2025.pdf dostęp z dnia 10.02.2026 r.

Tabela 14 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z powodu ubóstwa

JST	2021		2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Miasto i gmina Annopol	167	334	148	322	141	297	90	177
Miasto Kraśnik	310	392	313	386	302	373	264	264
Miasto i gmina Urzędów	74	164	55	107	73	171	66	141
Gmina Gościeradów	134	270	117	272	113	228	144	284
Gmina Trzydnik Duży	94	231	95	229	90	217	79	163
Gmina Dzierzkowice	35	66	47	101	35	70	29	53
Gmina Wilkołaz	59	137	51	112	44	88	43	79
Gmina Zakrzówek	80	191	90	216	84	227	87	216
Gmina Szastarka	57	146	59	160	54	139	53	120
Gmina Kraśnik	44	75	37	62	46	78	49	76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS

Z przedstawionych danych wynika, że walka z ubóstwem musi opierać się na wzroście gospodarczym i zatrudnieniu oraz nowoczesnej i skutecznej ochronie socjalnej. Interwencja innowacyjnej ochrony socjalnej musi być połączona z szerokim zestawem polityk społecznych, łącznie z ukierunkowaną edukacją, pomocą społeczną, mieszkalnictwem, zdrowiem, godzeniem życia prywatnego i zawodowego oraz polityk rodzinnych, które niezwłocznie trzeba wdrażać.

POZIOM REGIONALNY I LOKALNY

Na poziomie regionalnym i lokalnym kluczową funkcję w strukturze państwowej pomocy pełnią ośrodki pomocy społecznej, które są dostępne dla mieszkańców każdej gminy w powiecie kraśnickim. Wykwalifikowana kadra, w tym pracownicy socjalni, koncentruje swoje działania na wspieraniu osób zmagających się z wykluczeniem oraz trudnościami w przystosowaniu się do życia w społeczeństwie. Do ich głównych zadań należy

kwalifikowanie uprawnionych osób do otrzymywania zasiłków, kierowanie ich do domów pomocy społecznej, a także aktywizacja zawodowa poprzez organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych. Bardzo istotnym aspektem tych działań jest dążenie do przerwania cyklu biedy, co wymaga unikania rutynowych form wsparcia, które mogłyby jedynie utrwalać niekorzystną sytuację materialną zamiast z niej wyprowadzać. Właściwy kierunek walki z ubóstwem wyznaczają opinie samych mieszkańców, których sugestie dotyczące najskuteczniejszych metod pomocy zostały zestawione na załączonym wykresie.

Wykres 10 Zestawienie działań pomocowych, które zdaniem społeczeństwa najskuteczniej niwelują skutki ubóstwa

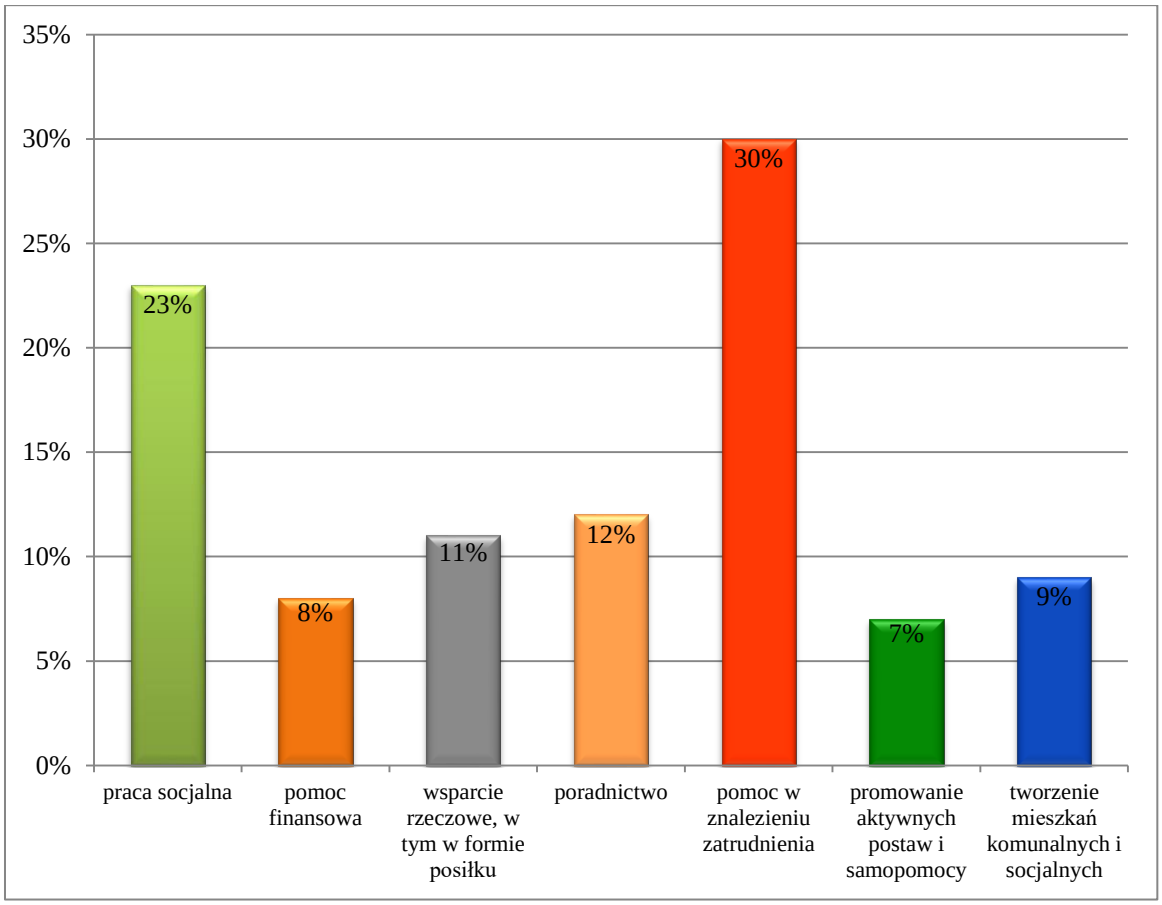

Źródło: Opracowano na podstawie wyników ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym"

W procesie wspierania osób dotkniętych problemem ubóstwa stale wzrasta rola działających na terenie powiatu organizacji pozarządowych.

Reintegracja społeczna i zawodowa

Jednym z narzędzi stosowanych w celu udzielenia aktywnego wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym marginalizacją społeczną z tytułu ubóstwa jest ekonomia społeczna i solidarna. Ekonomia społeczna i solidarna to forma organizowania się społeczności lokalnej, a dla instytucji pomocy i integracji społecznej narzędzie przywracania osobom zagrożonym marginalizacją nadziei na zatrudnienie i uzyskiwanie dochodów w procesie włączenia społecznego. Komisja Europejska wyraźnie wskazuje, że w swoim podejściu do tego zróżnicowanego sektora nie usiłuje przedstawić normatywnej definicji, która obowiązywałaby wszystkich i prowadziłaby do stworzenia obwarowań regulacyjnych. Zwyczajowo jest ona ujmowana jako działalność organizacji, która łączy cele gospodarcze oraz społeczne, przy czym te drugie mają znaczenie nadrzędne.

Spółdzielnie socjalne działające na terenie powiatu kraśnickiego powstały w ramach poszukiwania rozwiązań z zakresu włączenia społecznego osób zagrożonych marginalizacją. Funkcjonują w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej. Ekonomia społeczna i solidarna jest jednym z elementów Europejskiego Modelu Społecznego oraz polskiej polityki społecznej zaliczanych do mechanizmu reformującego politykę społeczną. Określenie „ekonomia społeczna" po raz pierwszy pojawiło się we Francji w początkach XIX wieku. Działające spółdzielnie socjalne pełnią różnorodne funkcje. Dostarczają usług publicznych, edukacyjnych, społecznych lub o charakterze wzajemnym. Na terenie powiatu kraśnickiego działają następujące podmioty realizujące proces integracji społecznej i zawodowej:

- Spółdzielnia Socjalna *STONOGA* w Kraśniku;
- Spółdzielnia Socjalna *URZĘDOWIANKA* w Urzędowie;
- Spółdzielnia Socjalna *HORYZONT* w Zakrzówku;
- Annopolska Spółdzielnia Socjalna *PERSPEKTYWA* w Annopolu;
- Spółdzielnia Socjalna *NOWY POMYSŁ* w Kraśniku;
- Spółdzielnia Socjalna *PROGRESUM* w Kraśniku;
- Spółdzielnia Socjalna *EXODUS* w Kraśniku. [7]

Innymi formami są Centra Integracji Społecznej oraz Kluby Integracji Społecznej, które funkcjonują na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, posiadający aktualny wpis do rejestru KIS oraz CIS prowadzony przez właściwego wojewodę. Ich zadaniem jest świadczenie usług służących reintegracji społecznej i zawodowej osobom długotrwale bezrobotnym, bezdomnym, osobom niepełnosprawnym,

[7] https://spis.ngo.pl/krasnicki?search=sp%C3%B3%C5%82dzielnia+socjalna

uzależnionym od alkoholu i narkotyków, chorym psychicznie, zwalnianym z zakładów karnych oraz uchodźcom.

Reintegracja społeczna oznacza działania, w tym o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w klubie integracji społecznej lub zatrudnionej u pracodawcy, umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu. Reintegracja zawodowa oznacza działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w klubie integracji społecznej zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Obraz społecznego zainteresowania tymi formami włączenia społecznego przedstawiają poniższe mapy.

Rysunek 2 Centra integracji społecznej według województw i regionów w 2024 r.

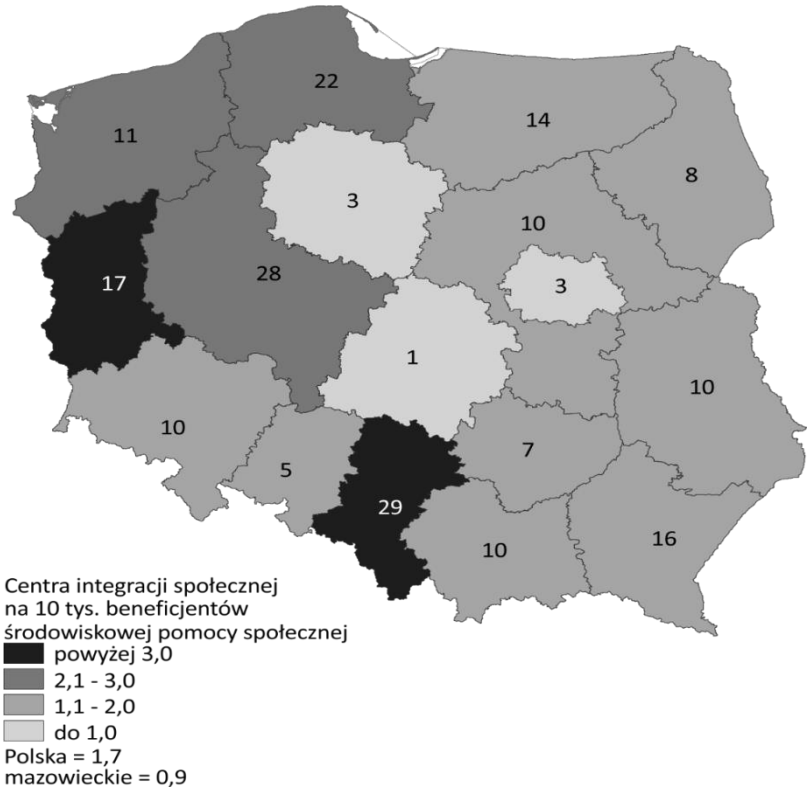

Źródło: Główny Urząd Statystyczny. Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej w 2024 r. Informacja sygnalna 21.11.2025 r.

Mapa 1. Kluby integracji społecznej według województw i regionów w 2024 r.

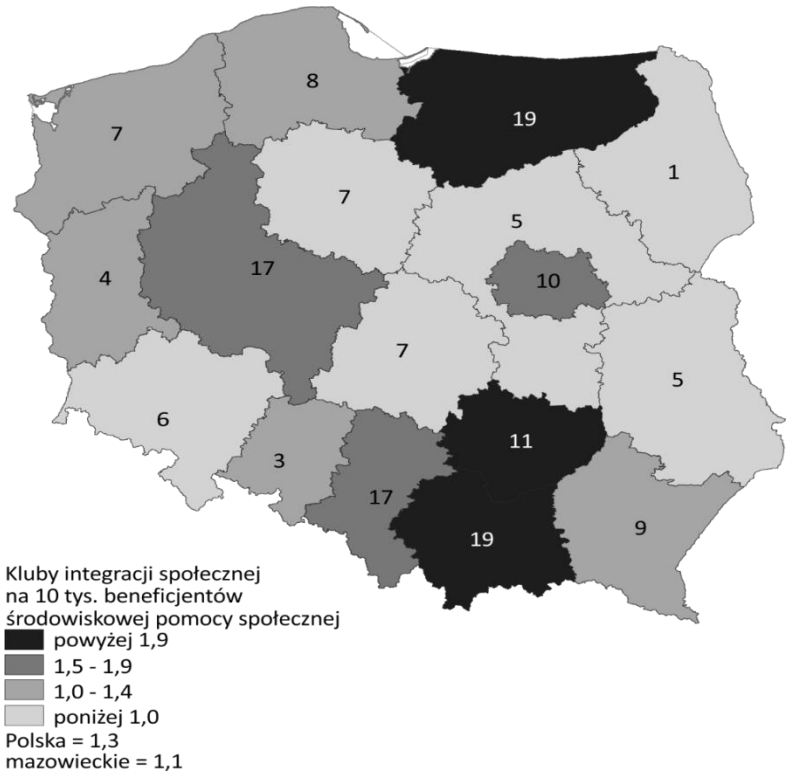

Źródło: Główny Urząd Statystyczny. Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej w 2024 r. Informacja sygnalna 21.11.2025 r.

Skrajnie negatywne oddziaływanie na funkcjonowanie społeczne i możliwość przezwyciężenia ubóstwa ma bierność zawodowa wynikająca z barier zdrowotnych oraz obciążeń opiekuńczych, przy czym obecny system prawny dąży do ograniczania niezamierzonego wykluczenia z rynku pracy osób opiekujących się bliskimi. Kluczową zmianą w przepisach, obowiązującą od 2024 roku, jest zniesienie zakazu pracy dla osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne, co pozwala łączyć aktywność zarobkową ze wsparciem państwa. Nowoczesne podejście, uwzględniające także wprowadzone świadczenie wspierające, przesuwa ciężar z systemowych ograniczeń zawodowych na aktywne wspieranie podmiotowości osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w wieku produkcyjnym.

6.3.2. ANALIZA SWOT : UBÓSTWO

MOCNE STRONY	SŁABE STRON
• Funkcjonowanie w każdej gminie na terenie powiatu kraśnickiego ośrodka pomocy społecznej; • Duży potencjał instytucjonalno - organizacyjny publicznego sektora pomocy społecznej; • Działalność na terenie gmin organizacji pozarządowych organizujących aktywne formy pomocy dla rodzin ubogich; • Systematyczna oferta wsparcia ze strony PUP osób długotrwale bezrobotnych; • Funkcjonowanie mieszkań treningowych i wspomaganych; • Realizacja przez gminy Programu Rządowego – program dożywiania dzieci "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2024-2028.	• Niska skuteczność aktywizacji zawodowej osób zagrożonych trwałym ubóstwem; • Wykluczenie cyfrowe oraz zróżnicowany dostęp do Internetu i e-usług osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; • Brak podmiotów aktywnej integracji (w tym KIS, CIS) oraz podmiotów świadczących usługi społeczne; • Występowanie wśród rodzin ubogich uzależnienia od alkoholu.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Rozwój współpracy międzysektorowej oraz publiczno-społecznej w zakresie działań na rzecz aktywnej integracji oraz realizacji usług społecznych; • Organizowanie centrów usług społecznych; • Podniesienie wysokości płacy minimalnej; • Realizacja nowatorskich programów pomocowych mających na celu wyjście z pozycji klienta pomocy społecznej; • Racjonalizacja udzielania pomocy w formie świadczeń pieniężnych i w naturze; • Inicjowanie budowy mieszkań socjalnych w gminach; • Możliwość aktywności ekonomicznej ludności w sektorze rolnym.	• Pogłębianie się zjawiska długotrwałego korzystania z pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych; • Powstawanie zjawiska bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych; • Dysfunkcje rodzin; • Wzrost kosztów realizacji usług społecznych oraz ograniczone środki finansowe na realizację zadań w tym zakresie; • Migracja i starzenie się społeczeństwa.

6.3.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: UBÓSTWO

Priorytet 3: Ograniczenie wystąpienia zjawiska dziedziczenia biedy

Cel szczegółowy:

- Funkcjonowanie systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i dziedziczeniem biedy.

6.3.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU

Opis i uzasadnienie programu

W kolejnych latach wdrażania strategii oraz wobec potrzeby dalszej kontynuacji działań ograniczających zasięg ubóstwa, podstawowym celem w tym obszarze problemowym będzie stopniowe jego zmniejszanie na terenie powiatu kraśnickiego.

Cel ten można osiągnąć poprzez realizację zadań z zakresu aktywizacji społeczno - zawodowej osób bezrobotnych oraz żyjących w ubóstwie poprzez zdobywanie nowych umiejętności, podwyższanie kwalifikacji zawodowych oraz podnoszenie poziomu samooceny i motywacji do aktywności ekonomicznej. Jednym z warunków osiągnięcia zadawalającego stanu satysfakcji społecznej będzie podniesienie skuteczności współpracy międzysektorowej i interdyscyplinarnej, tworzenie sprawnych mechanizmów wymiany informacji pomiędzy podmiotami działającymi w obszarze pomocy społecznej i rynku pracy. Ubóstwo w wielu przypadkach związane jest ze zjawiskiem dziedziczenia biedy, które występuje w wielu formach. Do tych nieakceptowalnych społecznie należy zaliczyć całkowity zanik aktywności ekonomicznej w tym zarobkowania w oparciu o lokalne zasoby i sezonowa podaż pracy nie wymagającej specjalistycznych kwalifikacji. Stąd w najbliższej perspektywie czasowej za istotne będzie wdrażanie i zapewnienie funkcjonowania programów aktywizujących zawodowo i ekonomicznie osoby bezrobotne ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych w wieku od 18. do 35. lat oraz osób powyżej 50. roku życia. Dla osiągnięcia wysokiej skuteczności postępowania ważna będzie aktywność projektowa w latach 2021-2027, której podstawą będzie wypracowanie i wdrożenie innowacyjnych metod pracy z osobami marginalizowanymi, których liczba w tym okresie może wzrastać.

Cel szczegółowy:

- Funkcjonowanie systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem.

KARTA PROGRAMU

Cel szczegółowy	• Funkcjonowanie systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i dziedziczeniem biedy.
Kierunki działań	• Organizowanie kompleksowych działań służących ograniczeniu marginalizacji; • Kompleksowe wsparcie aktywizacyjne i społeczne; • Wzmacnianie kompetencji instytucji i kadr systemu

	wsparcia; • Włączenie instytucji lokalnych w proces interdyscyplinarnej współpracy w zakresie zwiększenia oddziaływań na rodziny zagrożone ubóstwem; • Tworzenie nowych form nabywania kompetencji osobistych i społecznych pomocnych w uzyskiwaniu systematycznych dochodów.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku; • jednostki samorządu terytorialnego; • organizacje pozarządowe; • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba rodzin objętych usługą asystenta rodziny; • Liczba przeszkolonej kadry pomocy społecznej; • Liczba osób i rodzin objętych wsparciem finansowym (zasiłki stałe, celowe, okresowe); • Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa; • Liczba osób, którzy poprawili sytuację społeczno-zawodową
Źródła finansowania	Budżet powiatu, fundusze europejskie i krajowe, inne źródła

6.4. OBSZAR STRATEGICZNY: RYNEK PRACY

6.4.1. DIAGNOZA

Bezrobocie stanowi jeden z fundamentalnych wskaźników kondycji lokalnego rynku pracy oraz wrażliwości społeczno-gospodarczej powiatu kraśnickiego. Jego poziom i struktura odzwierciedlają nie tylko sytuację ekonomiczną, lecz także skalę współwystępowania innych problemów społecznych, w tym ubóstwa, wykluczenia społecznego oraz ograniczonej aktywności zawodowej określonych grup mieszkańców.

Sytuacja gospodarcza kraju i otoczenia międzynarodowego istotnie wpływa na dynamikę lokalnego rynku pracy. Spowolnienie wzrostu gospodarczego, obserwowane m.in. w okresach kryzysowych, skutkują ograniczeniem inwestycji przedsiębiorstw, spadkiem popytu na pracę oraz wzrostem bezrobocia. Doświadczenia krajów rozwiniętych prowadzących gospodarkę rynkową wskazują, iż rynek pracy oparty na automatyzmie swoich mechanizmów sam nie jest w stanie skutecznie przeciwdziałać bezrobociu – konieczne są działania aktywnej polityki rynku pracy i wsparcia strukturalnego.

Bezrobocie należy rozpatrywać jako zjawisko wielowymiarowe, obejmujące skutki ekonomiczne, społeczne i psychologiczne. W myśl ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku

pracy i służbach zatrudnienia osoba bezrobotna to osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem osoby uczącej się w szkole dla dorosłych, branżowej szkole II stopnia w formie stacjonarnej lub zaocznej, w szkole policealnej w formie stacjonarnej lub zaocznej, lub przystępującej do egzaminów eksternistycznych z zakresu programu nauczania szkoły dla dorosłych lub branżowej szkoły II stopnia, lub kształcącej się na studiach niestacjonarnych, lub uczącej się w szkole artystycznej realizującej wyłącznie kształcenie artystyczne, niemająca stałego źródła dochodu, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub w danej służbie albo innej pracy zarobkowej albo jeżeli jest osobą niepełnosprawną, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy, jeżeli: ukończyła 18 lat, nie ukończyła 60 lat (kobieta), a mężczyzna 65 lat, nie jest wpisana do CEIDG jako prowadząca działalność gospodarczą, nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, nie nabyła na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej prawa do zasiłku stałego, nie jest członkiem zarządu, prokurentem, członkiem rady nadzorczej lub likwidatorem spółki kapitałowej, nie jest prokurentem lub pełnomocnikiem przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, prowadzącego działalność gospodarczą rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców, nie jest wspólnikiem spółki jawnej, partnerem lub członkiem zarządu w spółce partnerskiej, komplementariuszem w spółce komandytowej, komplementariuszem lub członkiem rady nadzorczej w spółce komandytowo-akcyjnej, prokurentem lub likwidatorem spółki osobowej w rozumieniu ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych, nie jest dyrektorem w radzie dyrektorów, o której mowa w art. 300^{73} ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych, nie podlega, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązkowi ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników, nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia lub obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w państwach wymienionych w art. 1 ust. 3 pkt 2 lit. a-d tejże ustawy, nie prowadzi działalności gospodarczej w innym niż Rzeczpospolita Polska państwie na podstawie zgłoszenia do rejestru lub bez takiego zgłoszenia, jeżeli prawo danego państwa takiego zgłoszenia nie wymaga.

W zależności od przyczyn, sposobów pomiaru, jak również długości występowania zjawiska wyróżnia się następujące rodzaje bezrobocia:

- frykcyjne - gdy na rynku pracy można odnotować duży popyt i zbyt małą podaż pracy, tj, krótkotrwałe, wynikające z niedopasowania podaży i popytu na pracę;

- strukturalne - utrzymuje się dłużej i dotyczy większej liczby osób aniżeli bezrobocie frykcyjne. Przyczyny tego bezrobocia trudniej jest zniwelować. Jest długotrwałe i spowodowane niedostosowaniem kwalifikacji do wymogów rynku pracy oraz ograniczoną dostępnością miejsc pracy w określonych branżach lub lokalizacjach;
- koniunkturalne - związane jest ze wzrostem i spadkiem gospodarczym. Jest to bezrobocie cykliczne. Jego wzrost odnotowuje się, gdy występuje spadek gospodarczy i jednoczesny wzrost bezrobocia;
- technologiczne - wynikające z postępu technologicznego, automatyzacji i cyfryzacji, które zastępują czynności wykonywane przez osoby o zbyt małych umiejętnościach i zbyt niskim stanie wiedzy;
- sezonowe - obejmuje stanowiska, które wraz ze zmianą sezonu zaprzestają działalności. Osoby zatrudniane sezonowo pracują przez kilka miesięcy w ciągu roku.

Jest to zjawisko, które kształtowane jest przez wiele czynników. Do głównych przyczyn bezrobocia zaliczymy:

1) W ujęciu makroekonomicznym (koniunkturalnym):
   a) spowolnienie gospodarcze (spadek PKB i ograniczenie produkcji, mniejszy popyt na towary i usługi, redukcja zatrudnienia w firmach);
   b) kryzysy gospodarcze (zamrażanie rekrutacji, likwidacja miejsc pracy);
   c) spadek inwestycji prywatnych i publicznych (mniej nowych projektów = mniej nowych miejsc pracy, ograniczone fundusze samorządów i państwa).
2) Przyczyny strukturalne:
   a) niedopasowanie kwalifikacji do rynku pracy (nadwyżka absolwentów kierunków humanistycznych, niedobór specjalistów technicznych, niski poziom umiejętności cyfrowych, brak spójności między systemem edukacji a potrzebami rynku pracy);
   b) restrukturyzacja sektorów gospodarki (upadek przemysłu ciężkiego, automatyzacja produkcji, ograniczanie zatrudnienia w górnictwie czy tradycyjnym handlu);
   c) zmiany technologiczne (automatyzacja i cyfryzacja - zastępowanie pracy ludzkiej przez maszyny i AI, robotyzacja produkcji, samoobsługowe systemy sprzedaży).
3) Przyczyny demograficzne i społeczne:
   a) migracje (odpływ młodych, wykwalifikowanych pracowników, napływ osób bez znajomości języka i kwalifikacji);
   b) starzenie się społeczeństwa (mniejsza mobilność zawodowa, trudności w przekwalifikowaniu osób 50+);

c) niska mobilność przestrzenna (brak transportu publicznego, niedostępność mieszkań w dużych miastach, niechęć do zmiany miejsca zamieszkania).

4) Przyczyny instytucjonalne i systemowe :
   a) wysokie koszty pracy (wysokie składki na ubezpieczenia społeczne, wysokie obciążenia podatkowe);
   b) sztywne prawo pracy.
5) Przyczyny regionalne:
   a) monokulturowa gospodarka regionu (uzależnienie od jednej branży);
   b) słaba infrastruktura;
   c) niska atrakcyjność inwestycyjna (brak terenów inwestycyjnych, słaba promocja regionu).

Bezrobocie wywiera negatywny wpływ nie tylko na osoby pozostające bez zatrudnienia, lecz również na członków ich gospodarstw domowych. Długotrwały brak pracy prowadzi do narastania problemów społecznych, pogorszenia kondycji psychicznej oraz obniżenia jakości życia osób dotkniętych tym zjawiskiem. Nagła utrata zatrudnienia, w połączeniu z silną presją ekonomiczną i społeczną, generuje ryzyko wystąpienia kryzysów psychicznych oraz zachowań destrukcyjnych, co w konsekwencji może prowadzić do trwałego wykluczenia społecznego.

Zasięg terytorialny zjawiska bezrobocia

Społeczna i psychologiczna rola pracy sprawia, że wykluczenie z rynku pracy – w szczególności o charakterze długotrwałym – generuje istotne koszty zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym. Brak zatrudnienia prowadzi do obniżenia jakości życia, dezaktywizacji społecznej oraz narastania problemów zdrowotnych i psychicznych, a w konsekwencji może skutkować trwałym wykluczeniem społecznym.

Do grup wymagających szczególnego wsparcia na rynku pracy należą osoby młode, w tym zwłaszcza osoby z kategorii NEET (w wieku 18 – 29 lat, nie uczące się), osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne oraz w wieku 50+. Jednocześnie istotnym wyzwaniem dla rynku pracy w Polsce pozostaje zjawisko ubóstwa osób pracujących (tzw. working poor) obejmujące coraz większą liczbę osób zatrudnionych na stanowiskach robotniczych, pomocniczych, magazynierów, pakowaczy czy w usługach z niskimi stawkami godzinowymi, utrzymywanie się niskich wynagrodzeń oraz rozpowszechnienie niestabilnych form zatrudnienia, w tym zatrudnienia tymczasowego i umów krótkoterminowych.

Przyczyny bezrobocia mają charakter wieloczynnikowy i obejmują zarówno uwarunkowania indywidualne, związane z kompetencjami, postawami oraz aktywnością osób pozostających bez pracy, jak i czynniki zewnętrzne, niezależne od jednostek, wynikające z procesów makrospołecznych, uwarunkowań gospodarczych, w tym okresów spowolnienia ekonomicznego, zmiany strukturalne w gospodarce oraz specyfiki lokalnego rynku pracy.

Skalę i dynamikę zjawiska bezrobocia w powiecie w ujęciu czasowym ilustrują dane statystyczne przedstawione w poniższej Tabeli.

Tabela 15 Obraz stanu bezrobocia rejestrowanego w latach 2021- 2024

Lp.	Parametr zjawiska	2021	2022	2023	2024
1.	Procent bezrobotnych w powiecie	8,2	11,3	11,0	10,4
2.	Bezrobotni ogółem	3450	3434	3359	3062
3.	Zamieszkali na wsi	2134	2100	2037	1880
4.	Osoby do 25 roku życia	554	640	625	579
5.	Osoby długotrwale bezrobotne	2310	2023	1944	1845
6.	Bezrobotni powyżej 50 r. życia	703	674	664	584
7.	Bezrobotni z prawem do zasiłku	747	368	435	355
8.	Bezrobotni niepełnosprawni	144	139	168	89
9.	Bezrobotne kobiety	1696	1678	1619	1447

Źródło: Dane statystyczne PUP w Kraśniku

Jednym z mierników będących informacją do wszelkich analiz i rozważań o społecznym wymiarze bezrobocia jest poziom bezrobocia rejestrowego w dłuższym przedziale czasowym.

Wykres 11 Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w latach 2021 - 2024

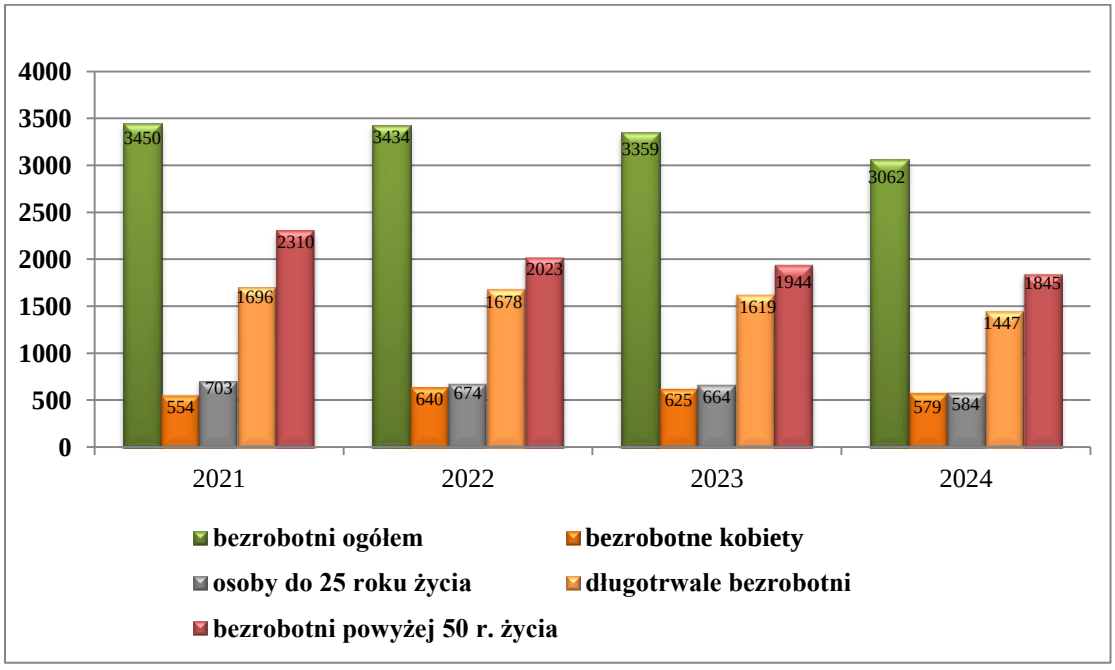

Źródło: Dane statystyczne PUP w Kraśniku

Wykres 12 Stopa bezrobocia na terenie powiatu kraśnickiego, województwa lubelskiego oraz w Polsce w latach 2021 - 2024

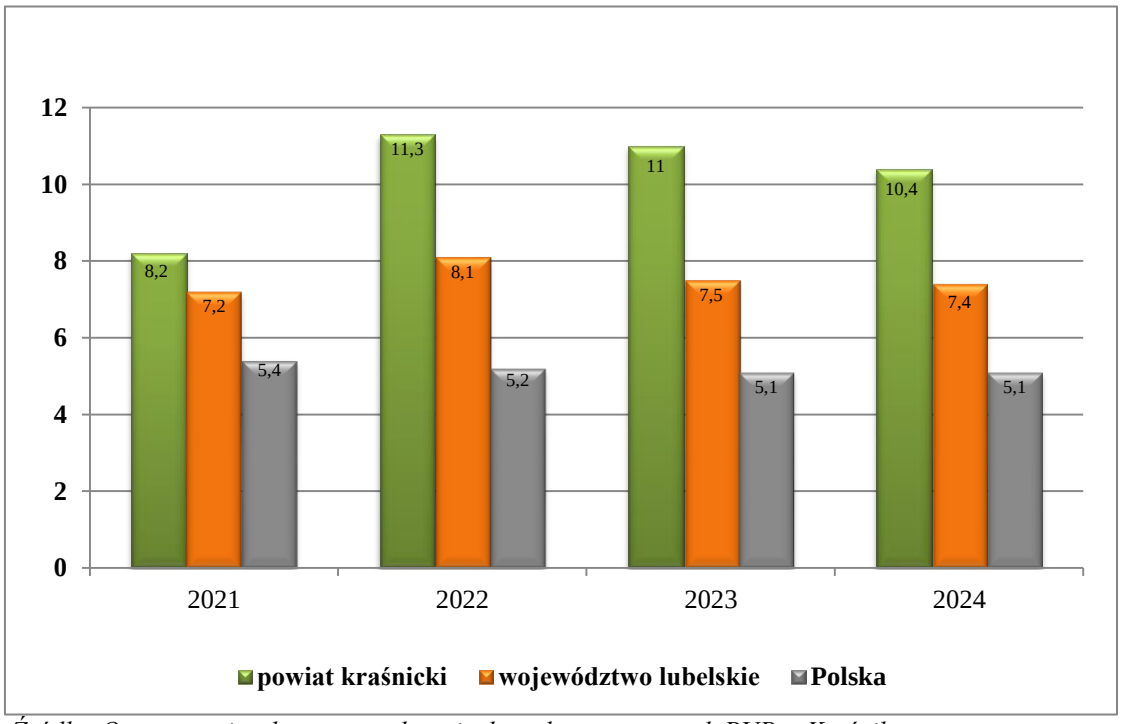

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych PUP w Kraśniku

Aktywne formy wspierania osób bezrobotnych

Kluczową instytucją wspierającą integrację społeczną i zawodową na lokalnym rynku pracy jest Powiatowy Urząd Pracy. Nadrzędnym celem polityki zatrudnienia jest zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców, co przekłada się na wzrost konkurencyjności powiatu oraz poprawę jakości życia jego mieszkańców. Rok 2025 przyniósł istotne zmiany w funkcjonowaniu instytucji rynku pracy, będące efektem wdrożenia nowej ustawy regulującej zasady prowadzenia polityki rynku pracy oraz realizacji usług i instrumentów wsparcia. Reforma ta oznacza znaczącą przebudowę dotychczasowych rozwiązań prawnych i organizacyjnych. Wejście w życie przepisów ustawy o rynku pracy i służbach zatrudnienia jest realizacją części kamienia milowego nr A51G dla reformy pn. A4.1 „Efektywne instytucje na rzecz rynku pracy" zapisanej w Krajowym Planie Odbudowy. Przedmiotem ww. reformy jest kompleksowa modernizacja instytucji polskiego rynku pracy, poprzez udoskonalenie funkcjonowania publicznych służb zatrudnienia oraz form aktywizacji zawodowej i podnoszenia umiejętności kadr gospodarki. Celem tych działań jest zwiększenie poziomu zatrudnienia w Polsce, przede wszystkim na miejscach pracy wysokiej jakości oraz dostosowanie potencjału kadrowego Polski do potrzeb gospodarki, przechodzącej zmiany

strukturalne wynikające z postępu technologicznego i cyfrowego, transformacji energetycznej i procesów demograficznych.

Dotychczasowa ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy obowiązywała od 2004 roku i przez ponad 20 lat nie była kompleksowo nowelizowana. W tym czasie uwarunkowania rynku pracy uległy znacznym zmianom – m.in. w sferze demograficznej, technologicznej, mobilności zawodowej oraz sytuacji pracodawców i pracowników. Przepisy sprzed dwóch dekad coraz mniej odpowiadały aktualnym wyzwaniom i potrzebom osób bezrobotnych, poszukujących pracy oraz pracodawców. Z tego powodu konieczna stała się nowa, całościowa regulacja prawna. Zmiany demograficzne, rozwój technologiczny, mobilność zawodowa, zmiany w strukturze zatrudnienia oraz inne czynniki makroekonomiczne wymagały modernizacji instrumentów i usług rynku pracy, tak aby były one bardziej dostępne, elastyczne i dostosowane do oczekiwań zarówno pracowników, jak i pracodawców. Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia likwiduje m.in. bariery w rejestracji bezrobotnych czy ograniczenia w dostępie do instrumentów rynku pracy. Ma na celu ulepszenie funkcjonowania publicznych służb zatrudnienia – m.in. przez rozwój usług cyfrowych (ułatwiony dostęp do ofert pracy online), usprawnienie procedur oraz lepsze dopasowanie instrumentów wsparcia do potrzeb rynku pracy. Zmiana filozofii myślenia w ustawie o rynku pracy polega na odejściu od tradycyjnego, wąskiego podejścia do bezrobocia na rzecz całościowego spojrzenia na aktywność zawodową człowieka i funkcjonowanie rynku pracy. W poprzednich regulacjach punkt ciężkości był położony na bezrobocie jako problem społeczny wymagający łagodzenia poprzez rejestrację bezrobotnych i wypłatę świadczeń. Państwo koncentrowało się głównie na reagowaniu na skutki braku pracy. Nowa ustawa zmienia to podejście, przesuwając akcent z „zarządzania bezrobociem" na aktywną politykę rynku pracy, której celem jest zapobieganie utracie zatrudnienia oraz wspieranie rozwoju zawodowego.

Zmiana filozofii wyraża się także w rozszerzeniu kręgu adresatów działań państwa. Ustawa o rynku pracy nie skupia się wyłącznie na osobach bezrobotnych, lecz obejmuje również osoby bierne zawodowo, pracujących zagrożonych utratą pracy oraz pracodawców. Rynek pracy jest traktowany jako system wzajemnych powiązań, w którym istotne znaczenie ma dopasowanie kompetencji pracowników do potrzeb gospodarki, a nie jedynie formalny status osoby pozostającej bez pracy. Nowa filozofia zakłada większą indywidualizację wsparcia i odpowiedzialność uczestników rynku pracy. Zamiast jednolitych, schematycznych instrumentów większy nacisk kładzie się na doradztwo, rozwój kompetencji, uczenie się przez całe życie i elastyczne formy zatrudnienia. Rola służb zatrudnienia zmienia się z urzędowo-

administracyjnej na doradczo-usługową, a ich zadaniem staje się realne wspieranie aktywności zawodowej, a nie jedynie obsługa procedur.

W efekcie ustawa o rynku pracy odzwierciedla nowoczesne podejście, w którym praca jest postrzegana nie tylko jako środek utrzymania, lecz także jako element rozwoju społecznego i gospodarczego, a polityka państwa ma charakter proaktywny, zapobiegawczy i rozwojowy, a nie wyłącznie interwencyjny.

Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku realizuje zadania w zakresie aktywizacji zawodowej, oferując szeroki katalog form wsparcia, ukierunkowanych na zwiększenie szans wejścia lub powrotu osób bezrobotnych na rynek pracy. Do najważniejszych z nich należą:

1) Pośrednictwo pracy – polega na udzielaniu pomocy bezrobotnym, poszukującym pracy i osobom niezarejestrowanym, w tym osobom biernym zawodowo, w uzyskaniu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej oraz pracodawcom pomocy w pozyskaniu kandydatów do pracy. Jest realizowane ono w szczególności przez:

- pozyskiwanie i upowszechnianie ofert pracy;
- udzielanie pracodawcom informacji o kandydatach do pracy;

udzielanie bezrobotnym, poszukującym pracy lub osobom niezarejestrowanym, w tym osobom biernym zawodowo, informacji o ofertach pracy upowszechnianych w bazie ofert pracy, o której mowa w art. 83 ust. 1, oraz w innych ogólnodostępnych bazach;

- inicjowanie i organizowanie kontaktów bezrobotnych, poszukujących pracy lub osób niezarejestrowanych, w tym osób biernych zawodowo, i pracodawców, w tym w formie giełd pracy lub targów pracy;
- nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z bezrobotnymi, poszukującymi pracy lub osobami niezarejestrowanymi, w tym osobami biernymi zawodowo, oraz pracodawcami.

2) Poradnictwo zawodowe – polega na udzielaniu pomocy bezrobotnym, poszukującym pracy i osobom niezarejestrowanym, w tym osobom biernym zawodowo, w wyborze lub zmianie zawodu, miejsca pracy, kierunku kształcenia lub szkolenia, w planowaniu rozwoju zawodowego, a także przedsiębiorcom w planowaniu działań, których celem jest adaptacja do wymogów rynku pracy, w tym podnoszenie kompetencji zawodowych. Jest realizowane jest w szczególności przez:

- udzielanie informacji o rynku pracy, zawodach, kwalifikacjach, możliwościach kształcenia i szkolenia;

- udzielanie porad zawodowych w zakresie możliwości rozwoju zawodowego, w tym pomocy w określeniu kompetencji, umiejętności, zainteresowań, uzdolnień i doświadczenia zawodowego oraz w zakresie umiejętności niezbędnych przy aktywnym poszukiwaniu pracy i samozatrudnieniu, w szczególności z wykorzystaniem metod i programów, w tym standaryzowanych narzędzi diagnostycznych;
- organizowanie i prowadzenie szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy;
- udzielanie pomocy przedsiębiorcom:
- w doborze kandydatów do pracy spośród bezrobotnych i poszukujących pracy;
- we wspieraniu rozwoju zawodowego przedsiębiorcy i jego pracowników przez udzielanie porad zawodowych.

3) Prace interwencyjne - to jedna z form aktywnej polityki rynku pracy, polegająca na czasowym zatrudnieniu osób bezrobotnych u pracodawców przy wsparciu finansowym ze środków publicznych. Ich istotą jest zachęcenie pracodawców do tworzenia miejsc pracy dla osób mających trudności z powrotem na rynek pracy poprzez częściowe refundowanie kosztów zatrudnienia, w szczególności wynagrodzenia oraz składek na ubezpieczenia społeczne. Celem prac interwencyjnych jest przede wszystkim przeciwdziałanie bezrobociu, zwłaszcza długotrwałemu, umożliwienie osobom bezrobotnym zdobycia doświadczenia zawodowego lub powrotu do aktywności zawodowej oraz zwiększenie ich szans na trwałe zatrudnienie. Instrument ten pełni również funkcję społeczną, ponieważ sprzyja integracji osób zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy. W efekcie prace interwencyjne łączą interesy osób bezrobotnych i pracodawców, stanowiąc narzędzie aktywnej polityki rynku pracy o charakterze przejściowym, którego celem jest trwałe włączenie uczestników w życie zawodowe.
4) Roboty publiczne są instrumentem aktywnej polityki rynku pracy polegającym na czasowym zatrudnianiu osób bezrobotnych przy realizacji zadań użyteczności publicznej, finansowanych lub współfinansowanych ze środków publicznych i są kierowane przede wszystkim do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy zwłaszcza długotrwale bezrobotnych, osób o niskich kwalifikacjach lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Mają one charakter czasowy i interwencyjny – ich celem nie jest trwałe tworzenie miejsc pracy, lecz czasowe wsparcie zatrudnienia oraz ograniczenie negatywnych skutków bezrobocia.

W wymiarze społecznym roboty publiczne pełnią funkcję integracyjną i stabilizującą, pozwalając osobom bezrobotnym zachować nawyki pracy i poczucie uczestnictwa w życiu zawodowym, a jednocześnie przyczyniają się do realizacji ważnych zadań publicznych na poziomie lokalnym.

5) Prace społecznie użyteczne - są formą wsparcia skierowaną do osób bezrobotnych, które nie mają prawa do zasiłku dla bezrobotnych, a jednocześnie korzystają ze świadczeń pomocy społecznej lub uczestniczą w określonych programach wsparcia, takich jak kontrakt socjalny, indywidualny program usamodzielnienia, lokalny program pomocy społecznej czy indywidualny program zatrudnienia socjalnego. Ich celem jest aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem oraz przeciwdziałanie długotrwałej bierności zawodowej. Prace te wykonywane są bez nawiązywania stosunku pracy ani zawierania umowy o pracę, co oznacza, że nie mają charakteru zatrudnienia w rozumieniu prawa pracy. Uczestnicy otrzymują jednak świadczenie pieniężne za wykonywane czynności, co pozwala im uzyskać dochód i jednocześnie zachować aktywność. Organizatorem prac społecznie użytecznych jest gmina, która realizuje je we współpracy z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi lub instytucjami statutowo zajmującymi się działalnością charytatywną bądź działającymi na rzecz społeczności lokalnej. Prace te dotyczą zazwyczaj prostych czynności użytecznych społecznie, służących lokalnej wspólnocie.
6) Dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej - jest instrumentem aktywnej polityki rynku pracy, którego celem jest wspieranie osób pozostających bez pracy w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej. Forma ta jest skierowana do bezrobotnych, absolwentów centrów integracji społecznej (CIS), absolwentów klubów integracji społecznej (KIS) oraz do niepozostających w zatrudnieniu i niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osoby niepełnosprawnej, którzy planują samozatrudnienie.
7) Bon na zasiedlenie - jest instrumentem aktywnej polityki rynku pracy, którego celem jest zwiększenie mobilności przestrzennej osób bezrobotnych oraz ułatwienie im trwałego wejścia na rynek pracy. Zgodnie z ustawą o rynku pracy bon na zasiedlenie może zostać przyznany osobie bezrobotnej w związku z zamiarem podjęciem przez nią zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej poza miejscem dotychczasowego zamieszkania. Idea bonu na zasiedlenie wpisuje się w nową filozofię polityki rynku pracy, która kładzie nacisk na aktywność, samodzielność

i odpowiedzialność osób korzystających ze wsparcia. Pomoc nie polega na długotrwałym utrzymywaniu świadczeń, lecz na jednorazowym impulsie, który ma umożliwić trwałe wejście na rynek pracy i uniezależnienie się od pomocy publicznej. Jednocześnie instrument ten wspiera rozwój gospodarczy i równoważenie regionalne rynku pracy, ponieważ sprzyja przepływowi pracowników do obszarów o większym zapotrzebowaniu na pracę. W efekcie bon na zasiedlenie ma charakter prorozwojowy i prewencyjny – zapobiega bezrobociu, zamiast jedynie łagodzić jego skutki.

8) Staż - to nabywanie przez bezrobotnego wiedzy i umiejętności przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą, może trwać od 3 do 6 miesięcy, a w przypadku stażu kończącego się potwierdzeniem nabycia wiedzy lub umiejętności przeprowadzanym przez uprawnioną instytucję od 3 do 12 miesięcy. Staż odbywa się na podstawie umowy zawartej przez starostę z organizatorem stażu i bezrobotnym, według przygotowanego przez organizatora stażu programu określonego w umowie. Bezrobotny nie może odbywać stażu u tego samego organizatora, u którego wcześniej odbywał staż, był zatrudniony, w tym jako młodociany pracownik w celu przygotowania zawodowego lub wykonywał inną pracę zarobkową, jeżeli od dnia zakończenia poprzedniego stażu, zatrudnienia lub wykonywania innej pracy zarobkowej u tego organizatora nie upłynęło co najmniej 24 miesiące. Łączny okres staży realizowanych przez bezrobotnego u tego samego organizatora nie może przekroczyć 12 miesięcy. Łączny okres staży odbywanych przez bezrobotnego nie może przekroczyć 24 miesięcy w okresie kolejnych 10 lat.

9) Szkolenie - oznacza to pozaszkolne zajęcia mające na celu nabycie wiedzy i umiejętności, potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania pracy. Starosta może udzielić bezrobotnemu lub poszukującemu pracy pomocy w nabywaniu wiedzy, umiejętności lub kwalifikacji, zwiększających szanse na podjęcie i utrzymanie zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej, przez finansowanie z Funduszu Pracy:

- na wniosek bezrobotnego lub poszukującego pracy wybranego przez niego szkolenia;
- szkolenia zamawianego przez starostę w oparciu o:

  - diagnozę zapotrzebowania na zawody, umiejętności lub kwalifikacje na rynku pracy lub
  - zgłoszenie pracodawcy lub przedsiębiorcy;

- kosztów potwierdzenia nabycia wiedzy i umiejętności lub kosztów uzyskania dokumentu potwierdzającego nabycie wiedzy i umiejętności;
- bonu na kształcenie ustawiczne;
- pożyczki edukacyjnej, o której mowa w art. 111, na sfinansowanie form kształcenia lub szkolenia, lub potwierdzenia nabycia wiedzy i umiejętności, lub uzyskania dokumentu potwierdzającego nabycie wiedzy i umiejętności;
- opłaty pobieranej za postępowanie nostryfikacyjne albo postępowanie, o którym mowa w art.327 ust.3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce;
- opłaty za przeprowadzenie postępowania i wydanie decyzji w sprawie uznania kwalifikacji zawodowych do wykonywania zawodu regulowanego albo do podejmowania lub wykonywania działalności regulowanej, o której mowa w art. 14 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

W odniesieniu do beneficjentów pomocy udzielanej przez Urząd należy podkreślić, iż ustawa o rynku pracy i służbach zatrudnienia wprowadza katalog osób, którym przyznaje pierwszeństwo w skierowaniu do form pomocy (art. 69 tejże ustawy). W katalogu tym mieszczą się:

- osoby bezrobotne i poszukujące pracy do 30 roku życia;
- bezrobotni powyżej 50. roku życia;
- bezrobotni posiadający Kartę Dużej Rodziny,;
- bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych;
- bezrobotni z niepełnosprawnościami;
- długotrwale bezrobotni;
- bezrobotni samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko.

W odniesieniu do dwóch pierwszych grup stwierdzić należy, iż obie zaliczane są do kategorii szczególnych grup na rynku pracy, co wynika z ich zwiększonej podatności na ryzyko bezrobocia oraz wykluczenia zawodowego. Sytuacja osób młodych determinowana jest przede wszystkim brakiem doświadczenia zawodowego, niewystarczającą praktyką oraz trudnościami w płynnym przejściu z systemu edukacji do zatrudnienia, jak równie samym podejściem do pracy i oczekiwaniami z nią związanymi. Z kolei osoby powyżej 50 roku życia napotykają bariery związane z dezaktualizacją kwalifikacji, mniejszą elastycznością zawodową, a także występowaniem stereotypów dotyczących ich produktywności i zdolności

adaptacyjnych. W konsekwencji obie grupy wymagają ukierunkowanych, długofalowych działań aktywizacyjnych realizowanych w ramach polityki rynku pracy.

W odniesieniu do osób młodych zauważa się jeszcze jedną niepokojącą rzecz. Pomimo powszechnego dostępu młodzieży do smartfonów i internetu, obserwuje się istotną lukę pomiędzy kompetencjami użytkowymi (rozrywkowymi) a kompetencjami funkcjonalnymi i zawodowymi. Mimo, iż osoby młode sprawnie korzystają z mediów społecznościowych, używają aplikacji mobilnych i komunikują się on-line, to jednak wykazują niedobory w zakresie krytycznej analizy informacji, bezpieczeństwa cyfrowego, obsługi zaawansowanych narzędzi biurowych, tworzenia treści cyfrowych czy wykorzystywania technologii w celach edukacyjnych i zawodowych.

Kolejną kategorią osób szczególnie zagrożoną wykluczeniem społecznym i zawodowym są osoby długotrwale bezrobotne. Wymagają one kompleksowych działań obejmujących zarówno podnoszenie kwalifikacji, jak i wsparcie psychologiczne oraz społeczne. Kluczowe znaczenie ma indywidualizacja ścieżek aktywizacji oraz ścisła współpraca instytucji rynku pracy z lokalnymi przedsiębiorcami. W strukturze tej grupy najczęściej znajdują się osoby 50+, o niskich kwalifikacjach, kobiety powracające na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem dziecka i osoby z niepełnosprawnościami. Do głównych barier utrudniających powrót na rynek pracy możemy zaliczyć: niedopasowanie umiejętności do potrzeb pracodawców, brak umiejętności cyfrowych, niski poziom samooceny, lęk przed zmianą, niska motywacja do pracy, mała liczba ofert pracy w regionie, dziedziczenie bezrobocia i bierności zawodowej.

Poniższe tabele ilustrują poziom zaangażowania lokalnej polityki rynku pracy w aktywizację tych kategorii osób bezrobotnych.

Tabela 16 Wsparcie osób bezrobotnych w wieku do 30 roku życia - w tym do 25 roku życia w latach 2021 – 2024

L.p.	Nazwa działania	Liczba osób aktywizowanych
1.	Staż	905
2.	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	249
3.	Refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy	168
4.	Bon szkoleniowy	250
5.	Bon na kształcenie	20

6.	Bon na zasiedlenie	301
7.	Prace interwencyjne	120
8.	Roboty publiczne	20

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku

Tabela 17 Wsparcie osób bezrobotnych powyżej 50-tego roku życia w latach 2021 – 2024

L.p.	Nazwa działania	Liczba osób aktywizowanych
1.	Staż	76
2.	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	17
3.	Refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy	25
4.	Szkolenie indywidualne	10
5.	Roboty publiczne	32
6.	Dofinansowanie wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego, który ukończył 50 rok życia, 60 rok życia	29
7.	Prace interwencyjne	34

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku

Analizując wydatki na aktywizację zawodową należy zwrócić uwagę na to, iż powinny być one ukierunkowane na instrumenty o najwyższej skuteczności zatrudnieniowej i trwałości efektów. Kluczowe znaczenie ma indywidualizacja wsparcia oraz ścisła współpraca z pracodawcami. Ponadto na uwagę zasługuje fakt, iż obowiązująca od czerwca ustawa o rynku pracy i służbach zatrudnienia w pewnym sensie ogranicza możliwość wielokrotnego korzystania przez pracodawców z form zastępczych zatrudnienia wprowadzając limity i kontrolę form pomocy. W praktyce ustawa pozwala korzystać z instrumentów rynku pracy, wspiera zatrudnianie bezrobotnych, udziela pracodawcom dofinansowania jednocześnie daje urzędowi możliwość sprawowania kontroli i ogranicza długotrwałe unikanie zawierania umów o pracę.

Wykres 13 Koszty aktywizacji osób bezrobotnych w latach 2021 - 2024

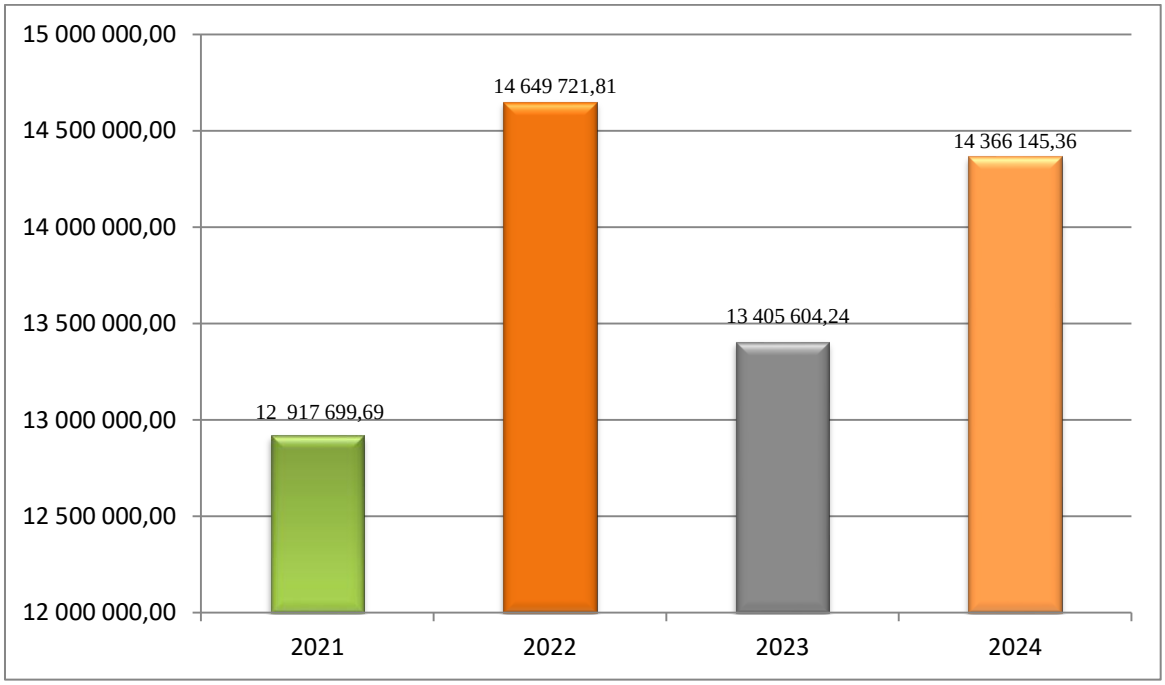

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych PUP w Kraśniku

Tabela 18 Osoby bezrobotne lub poszukujące pracy z niepełnosprawnościami niepozostające w zatrudnieniu

Lp.	Nazwa	Liczba osób aktywizowanych	Wartość środków przeznaczonych na wsparcie (w zł)	Okres wsparcia (lata)
1.	Finansowanie wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy w ramach środków PFRON	27	428 684,84	2021 - 2024

Źródło: Dane PUP w Kraśniku

Krajowy Fundusz Szkoleniowy

Krajowy Fundusz Szkoleniowy stanowi wydzieloną cześć Funduszu Pracy, przeznaczoną na dofinansowanie kształcenia ustawicznego pracowników i pracodawców, podejmowanego z inicjatywy lub za zgodą pracodawcy.

Celem pomocy udzielanej ze środków KFS jest utrzymanie zatrudnienia i rozwój potencjału osób pracujących przez dostosowanie ich wiedzy, umiejętności lub kwalifikacji do wymagań zmieniającej się gospodarki.

W związku z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia zmianie uległ katalog podmiotów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie kosztów kształcenia ustawicznego ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego. Obowiązujące regulacje rozszerzyły krąg beneficjentów tej formy wsparcia, umożliwiając finansowanie kosztów kształcenia ustawicznego nie tylko pracowników i pracodawców, lecz również innych osób aktywnych zawodowo. Aktualnie ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego mogą być finansowane koszty kształcenia ustawicznego realizowanego przez:

- pracowników;
- pracodawców;
- osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą;
- osób świadczących usługi na podstawie umów cywilnoprawnych.

Ze środków KFS mogą być finansowane koszty związane z kształceniem ustawicznym obejmujące należności:

- dla instytucji realizującej szkolenia wskazane przez podmiot wnioskujący o udzielenie pomocy na kształcenie ustawiczne;
- dla instytucji potwierdzającej nabytą wiedzę i umiejętności lub wydającej dokumenty potwierdzające nabycie wiedzy i umiejętności;
- dla instytucji realizującej studia podyplomowe;
- dla instytucji realizującej badania lekarskie i psychologiczne wymagane do podjęcia przez osoby pracujące kształcenia lub zadań zawodowych po ukończonym kształceniu;
- z tytułu ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków w związku z podjętym kształceniem, ponoszone przez podmiot wnioskujący o udzielenie pomocy na kształcenie ustawiczne lub instytucję realizującą to kształcenie.

Wysokość dofinansowania wynosi:

- do 70 % kosztów, jednak nie więcej niż 200 % przeciętnego wynagrodzenia w danym roku kalendarzowym, dla wskazanego we wniosku uczestnika kształcenia ustawicznego;
- do 90 % kosztów, jednak nie więcej niż 200 % przeciętnego wynagrodzenia w danym roku kalendarzowym dla wskazanego we wniosku uczestnika kształcenia ustawicznego – w przypadku podmiotów niezatrudniających pracowników albo

zatrudniających w dniu złożenia wniosku w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy nie więcej niż 9 osób.

Tabela 19 Wykorzystanie środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego w latach 2021 –2024.

	2021	2022	2023	2024
Liczba osób objętych kształceniem	395	388	336	405
Liczba zawartych umów	87	95	89	69
Przyznany limit środków	700 000,00	690 000,00	740 000,00	745 000,00
Wysokość wydatkowanych środków	698 969,45	685 700,00	740 000,00	743 865,25

Źródło: Dane PUP w Kraśniku

Jak wynika z przedstawionych danych, zainteresowanie środkami Krajowego Funduszu Szkoleniowego utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie w każdym roku objętym analizą. Znajduje to potwierdzenie w niemal pełnym wykorzystaniu dostępnych środków finansowych, które corocznie wydatkowane są na poziomie zbliżonym do 100%.
Niesłabnące zainteresowanie wsparciem ze strony pracodawców świadczy o trafności i skuteczności tego instrumentu rynku pracy. Pracodawcy postrzegają Krajowy Fundusz Szkoleniowy jako realne i efektywne narzędzie umożliwiające systematyczne podnoszenie kompetencji zawodowych pracowników, dostosowywanie ich kwalifikacji do zmieniających się potrzeb rynku pracy oraz wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw.
W powiecie największym zainteresowaniem wśród uczestników kształcenia i szkoleń zawodowych cieszą się kierunki wskazane w „Barometrze Zawodów", odpowiadające aktualnym potrzebom lokalnego rynku pracy:

- kursy podatkowe dla samodzielnych księgowych,
- kursy na samodzielnego księgowego,
- kursy dla psychologów i logopedów,
- kursy prawa jady kat. C, CE i D oraz kwalifikacja wstępna przyspieszona,
- kursy na operatorów wózków jezdniowych, żurawi i podesty ruchome,
- kursy z branży budowlanej.

W latach 2020–2024 działalność Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku koncentrowała się na realizacji szerokiego katalogu zadań i inicjatyw ukierunkowanych na aktywizację

zawodową mieszkańców powiatu oraz systematyczne ożywianie lokalnego rynku pracy. Podejmowane działania miały charakter kompleksowy i długofalowy, a ich celem było nie tylko ograniczanie bezrobocia, lecz także podnoszenie jakości zatrudnienia oraz wzmacnianie potencjału zawodowego osób pozostających poza rynkiem pracy. Szczególną uwagę poświęcono grupom wymagającym wsparcia, w tym osobom w wieku 50+, młodzieży do 30. roku życia wchodzącej na rynek pracy i rozpoczynającej karierę zawodową, a także osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym. Działania kierowane do tych grup obejmowały m.in. instrumenty aktywnej polityki rynku pracy, indywidualne doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy, szkolenia podnoszące kwalifikacje oraz formy wsparcia umożliwiające zdobycie pierwszych doświadczeń zawodowych lub powrót do aktywności zawodowej.

Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku konsekwentnie realizował politykę profesjonalizacji publicznych służb zatrudnienia, kładąc nacisk na wzmacnianie potencjału kadrowego i kompetencyjnego pracowników urzędu. Działania te obejmowały podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadry, doskonalenie standardów obsługi klientów oraz wdrażanie nowoczesnych rozwiązań organizacyjnych i narzędzi wspierających efektywność zadań.

Realizowane w latach 2021–2024 zadania Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku przyczyniły się do wzmocnienia lokalnego rynku pracy, zwiększenia dostępności instrumentów wsparcia dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz budowania trwałych partnerstw instytucjonalnych sprzyjających rozwojowi społeczno-gospodarczemu powiatu. Jednak mimo relatywnie dobrej sytuacji na rynku pracy w ujęciu globalnym, na terenie powiatu kraśnickiego nadal utrzymują się problemy ze znalezieniem odpowiedniej pracy, co wynika z prowadzonych zwolnień grupowych w jednym z największych zakładów pracy jakim jest Fabryka Łożysk Tocznych, braku dużych pracodawców, co z kolei przekłada się na niższą dostępność dobrych jakościowo ofert pracy i konieczność poszukiwania zatrudnienia w dalszej odległości, albo wręcz przeprowadzki. Z drugiej zaś strony w wielu przypadkach problem nie leży wyłącznie w rynku pracy, lecz w postawie samych bezrobotnych – w braku determinacji, przyzwyczajeniu do bierności oraz niechęci do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania czy poniżej własnych oczekiwań i aspiracji. Fakt pozostawania w rejestrze dużej liczby osób długotrwale bezrobotnych wynika z tego, iż duża część bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy faktycznie nie jest zainteresowana podjęciem zatrudnienia, a rejestracja zapewnia im dostęp do bezpłatnego korzystania ze świadczeń zdrowotnych, czasami również socjalnych.

Kształcenie i szkolenie

Jednym ze sposobów przeciwdziałania bezrobociu jest kształcenie zawodowe będące odpowiedzią na pojawiające się potrzeby rynku pracy. Powiat kraśnicki prowadzi szkoły ponadpodstawowe, w których prowadzone jest kształcenie zawodowe. W szybko zmieniającym się i kształtowanym przez technologię świecie ludzie muszą mieć dostęp do możliwości nieustannego aktualizowania i doskonalenia swoich umiejętności, jak również zdobywania nowych. Ma to istotne znaczenie nie tylko z perspektywy zachowania przez nich pracy i rozwoju kariery, ale również pobudzania wydajności i konkurencyjności gospodarki. Wykaz kierunków kształcenia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20 Wykaz kierunków kształcenia zawodowego w powiecie kraśnickim

Lp.	Nazwa i siedziba jednostki	Kierunki kształcenia zawodowego w roku szkolnym 2025/2026	Zakładana liczba absolwentów na koniec roku szkolnego 2025/2026
1.	Technikum nr 3 im. Juliusza Słowackiego w Kraśniku w Zespole Szkół nr 3 w Kraśniku ul. Słowackiego 7; 23-204 Kraśnik	technik budownictwa	16
		technik elektryk	20
		technik geodeta	9
		technik hotelarstwa	14
		technik informatyk	25
		technik logistyk	24
		technik mechanik	11
		technik mechatronik	-
		technik pojazdów samochodowych	28
		technik programista	-
		technik żywienia i usług gastronomicznych	26
2.	Branżowa Szkoła I stopnia nr 2 im. Juliusza Słowackiego w Kraśniku w Zespole Szkół nr 3 w Kraśniku ul. Słowackiego 7; 23-204 Kraśnik	mechanik pojazdów samochodowych	47
3.	Branżowa Szkoła II stopnia im. Juliusza Słowackiego w Kraśniku w Zespole Szkół nr 3 w Kraśniku ul. Słowackiego 7; 23-204 Kraśnik	technik pojazdów samochodowych	-
4.	Technikum nr 2 w Kraśniku w Zespole Szkół nr 2 w Kraśniku ul. Gen. W. Sikorskiego 25 23-204 Kraśnik	technik ekonomista	-
		technik informatyk	-
5.	Technikum nr 1 w Kraśniku w Zespole Szkół nr 1 w Kraśniku ul. Armii Krajowej 25; 23-200 Kraśnik	technik informatyk	32

6.	Branżowa Szkoła I stopnia w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Olbięcinie; Olbięcin 139 23-230 Trzydnik Duży	cukiernik	5
		kucharz	6
		ogrodnik	-
7.	Branżowa Szkoła I stopnia w Annopolu w Zespole Szkół w Annopolu ul. Kościuszki; 23-235 Annopol	cukiernik	-
		fryzjer	4
		kucharz	-
		mechanik pojazdów samochodowych	2
		monter sieci i instalacji sanitarnych	2
		monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	-
		murarz-tynkarz	2
		elektryk	-
		sprzedawca	1
		stolarz	2
8.	Szkoła Policealna w Urzędowie ul. Wodna 34 23-250 Urzędów	technik bezpieczeństwa i higieny pracy	-
		terapeuta zajęciowy	-

Źródło: Dane Starostwa Powiatowego w Kraśniku

Skutkiem pozostawania bez pracy jest brak dochodów pozwalających pokryć codzienne koszty utrzymania rodziny. W takiej sytuacji pomoc rodzinie bezrobotnego może zapewnić ośrodek pomocy społecznej. Poniżej w tabeli zaprezentowany został rozkład ilościowy osób korzystających ze wsparcia ustawowego pomocy społecznej w sytuacji zaistnienia bezrobocia.

Tabela 21 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z powodu bezrobocia

JST	2021		2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Miasto i gmina Annopol	127	300	106	257	114	273	76	177
Miasto Kraśnik	179	256	147	230	135	232	122	225
Miasto i gmina Urzędów	53	151	29	78	40	111	27	75
Gmina Gościeradów	122	316	132	344	132	358	95	258
Gmina Trzydnik Duży	63	154	51	114	51	115	45	99
Gmina Dzierzkowice	27	58	39	77	33	71	29	67
Gmina Wilkołaz	45	124	33	85	28	73	24	72
Gmina Zakrzówek	51	125	54	123	49	126	47	107
Gmina Szastarka	30	99	25	77	22	56	22	66
Gmina Kraśnik	54	128	50	126	43	92	53	106

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS

6.4.2. ANALIZA SWOT : RYNEK PRACY

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Realizacja licznych inicjatyw społecznych ograniczających zjawisko bezrobocia (Ekonomia społeczna i solidarna); • Systematyczne upowszechnianie różnych form aktywizacji bezrobotnych; • Udział PUP w pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie wielu form wsparcia bezrobotnych; • Kompetentna kadra PUP bezpośrednio współdziałająca z osobami bezrobotnymi i pracodawcami; • Aktywność ośrodków pomocy społecznej w łagodzeniu skutków bezrobocia; • Wykorzystanie dostępnych funduszy strukturalnych; • Wzrost zainteresowania samozatrudnieniem wśród osób bezrobotnych; • Funkcjonowanie wielu jednostek edukacji zawodowej; • Funkcjonowanie strefy ekonomicznej zachęcającej przedsiębiorców do lokowania produkcji; • Korzystny układ połączeń komunikacyjnych na osi północ-południe; • Duża dostępność do staży pracy, które umożliwiają zdobycie doświadczenia pracowniczego; • Wspieranie rozwoju lokalnych firm ze strony samorządu gminnego; • Wypracowana współpraca z partnerami społecznymi w sferze zatrudnienia; • Współpraca edukacji z biznesem.	• Niedopasowanie kompetencji do potrzeb pracodawców; • Niska mobilność geograficzna pracowników 30+; • Starzejące się społeczeństwo; • Wysokie koszty pracy; • Niski udział dorosłych mieszkańców w systemie edukacji permanentnej; • Niedostateczne wsparcie dla grup defaworyzowanych (problemy z zatrudnianiem osób starszych, długotrwale bezrobotnych, czy z niepełnosprawnościami); • Wzrost bezrobocia wśród grupy osób długotrwale bezrobotnych; • Wzrost bezrobocia wśród grupy osób do 25 roku życia; • Wzrost bezrobocia wśród osób zamieszkałych na wsi; • Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym; • Dziedziczenie bezrobocia; • Ograniczone możliwości kontynuowania aktywności zawodowej dla seniorów; • Mało dynamiczna edukacja młodego pokolenia w zakresie wiedzy związanej z przedsiębiorczością; • Brak postrzegania korelacji biedy z ubóstwem; • Ograniczenia mobilności osób zamieszkałych na obszarach wiejskich; • Ograniczona liczna stabilnych miejsc pracy.

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Rozwój AI, IT, zielonej energii i automatyzacji; • Wzrost znaczenia kompetencji cyfrowych; • Globalizacja; • Programy aktywizacji zawodowej; • Podniesienie umiejętności analizy rynku pracy przez osoby bezrobotne; • Wprowadzenie systemu skutecznej zmiany kwalifikacji zawodowych; • Możliwość dynamicznego aktywizowania zawodowego kobiet i osób z niepełnosprawnościami; • Współpraca interdyscyplinarna na rzecz wzrostu zatrudnienia; • Fundowanie stypendiów dla studentów kierunków prorozwojowych; • Stałe obserwowanie i diagnozowanie potrzeb lokalnego rynku pracy; • Współpraca szkół z pracodawcami.	• Automatyzacja eliminująca proste stanowiska; • Emigracja wykwalifikowanych pracowników; • Wzrost poziomu bezrobocia; • Zmiany gospodarcze i niestabilność ekonomiczna; • Wzrost stopy bezrobocia we wszystkich grupach mieszkańców powiatu; • Rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w grupie osób długotrwale bezrobotnych; • Brak powiatowej koncepcji rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej; • Obecność zjawiska nielegalnego zatrudnienia; • Rozwój patologii społecznej spowodowany zwiększającym się bezrobociem; • Rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w grupach długotrwale bezrobotnych; • Odpływ młodych mieszkańców; • Wzrost kosztów pracy.

6.4.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ
OBSZAR STRATEGICZNY: RYNEK PRACY

Jednym z najważniejszych problemów społecznych w powiecie kraśnickim, zarówno ze względu na jego skalę, jak i skutki, jest bezrobocie. Obecna diagnoza środowiska lokalnego pokazuje, że problem ten pozostaje istotnym zagrożeniem dla stabilności rodzin i funkcjonowania społeczności lokalnej. Długotrwałe pozostawanie bez pracy prowadzi do pogorszenia sytuacji materialnej rodzin, a w konsekwencji do osłabienia więzi rodzinnych, zmniejszenia wsparcia emocjonalnego i wzrostu ryzyka wystąpienia patologii społecznych.

Argumenty przemawiające za podejmowaniem działań zmierzających do redukcji bezrobocia mają zarówno wymiar finansowy, związany z kosztami pomocy społecznej, jak i społeczny. Liczne badania potwierdzają silny związek między bezrobociem a pojawieniem się zjawisk patologicznych, a także innych problemów społecznych. Rosnące obszary niedostatku materialnego mogą stymulować negatywne zachowania społeczne, w tym konflikty rodzinne i przemoc, co znajduje odzwierciedlenie w rosnącej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej pozostających bez pracy.

Współczesne strategie przeciwdziałania bezrobociu w powiecie kraśnickim obejmują działania zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej. Podstawową formą wsparcia pozostają świadczenia i programy aktywizacyjne realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy, takie jak szkolenia zawodowe, staże, programy subsydiowania zatrudnienia oraz poradnictwo zawodowe. Ważną rolę pełni również system pomocy społecznej, który wciąż odpowiada na

skutki bezrobocia, oferując pomoc materialną i wsparcie w codziennym funkcjonowaniu. Jednak współczesne wsparcie nie może ograniczać się wyłącznie do świadczeń finansowych. Konieczne jest rozwijanie intensywnej pracy socjalnej, której celem jest zwiększenie kompetencji życiowych i zawodowych osób pozostających bez pracy, kształtowanie odpowiedzialności za własny los oraz przygotowanie do samodzielnego życia w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Istotne jest uczenie racjonalnego gospodarowania domowym budżetem, planowania przyszłości rodziny oraz adaptacji do zmieniających się warunków rynku pracy.

Bezrobocie wpływa również na sferę emocjonalną i społeczną jednostki. Dlatego w nowoczesnych programach wsparcia coraz większe znaczenie mają grupowe formy pomocy, takie jak grupy samopomocowe, treningi interpersonalne i warsztaty kompetencji miękkich, prowadzone m.in. przez Powiatowy Urząd Pracy.

Budowanie lokalnych programów aktywizacyjnych i systemów wsparcia społecznego jest obecnie koniecznością. Współpraca służb społecznych z Powiatowym Urzędem Pracy powinna być skoordynowana, obejmując działania mające na celu nie tylko pomoc w znalezieniu zatrudnienia, ale również wsparcie emocjonalne i edukacyjne dla osób długotrwale bezrobotnych. Kluczowe jest także podnoszenie kwalifikacji pracowników socjalnych, aby mogli skutecznie realizować programy wspierające osoby bez pracy, uwzględniając zarówno potrzeby ekonomiczne, jak i psychospołeczne klientów pomocy społecznej.

KARTA PROGRAMU

Cel szczegółowy	• Zwiększenie poziomu zatrudnienia oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego na terenie powiatu poprzez aktywizację społeczną i zawodową osób bezrobotnych.
Kierunki działań	• Dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy; • Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym; • Rozwój przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy; • Zwiększenie skuteczności wykorzystania środków finansowych na aktywizację rynku pracy; • Wsparcie kompetencji cyfrowych mieszkańców.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadający za realizację	• Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku; • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku; • Jednostki oświatowe kształcenia zawodowego.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba osób objętych szkoleniami rocznie; • Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem; • Liczba zawartych partnerstw z gminami i instytucjami rynku pracy; • Liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych; • Liczba udzielonych dotacji na rozpoczęcie działalności; • Liczba zrealizowanych projektów aktywizacyjnych; • Liczba bezrobotnych objęta różnymi formami aktywizacji zawodowej; • Liczba osób objętych szkoleniami cyfrowymi.
Źródła finansowania	Środki finansowe krajowe i unijne;

6.5. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

6.5.1. DIAGNOZA

Współcześnie organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę w życiu publicznym. Ich dynamiczny rozwój rozpoczął się po 1989 roku, a z czasem zaczęły być postrzegane jako jeden z fundamentów społeczeństwa obywatelskiego. W kolejnych latach następował zarówno wzrost liczby tych podmiotów, jak i ich stopniowa profesjonalizacja, której przełomowym momentem było uchwalenie ustawy z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Funkcjonowanie organizacji pozarządowych opiera się na realizowaniu działań służących ogółowi społeczeństwa, określonej wspólnocie lub grupie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, połączonych wspólnymi więziami społecznymi, warunkami życia bądź tradycją. Prowadzona przez nie działalność statutowa musi w całości zawierać się w jednej ze sfer zadań publicznych wskazanych w ustawie z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego (informacje sygnalne) udostępnione na dzień 18 grudnia 2025 roku wskazują, że w roku 2024 na terenie Polski funkcjonowało ogółem 113,1 tyś. organizacji pozarządowych (o 7,7% więcej niż w 2023 r.). Najliczniejszą grupę stanowiły typowe stowarzyszenia i organizacje społeczne (29,0%), następnie fundacje (19,8%) oraz stowarzyszenia sportowe (17,8%). Znaczący udział miały także koła gospodyń wiejskich (15,3%) oraz ochotnicze straże pożarne (13,1%). Najmniej było organizacji samorządu gospodarczego, kółek rolniczych (1,1%). Status organizacji pożytku publicznego posiadało 9,9 tys. podmiotów. Z kolei status przedsiębiorstwa społecznego miało 0,8 tys. organizacji pozarządowych. Poza organizacjami posiadającymi osobowość prawną działały także organizacje nieposiadające osobowości prawnej, a jedynie zdolność prawną. Zgodnie z danymi przekazanymi przez starostwa powiatowe oraz urzędy miast na prawach powiatu, w 2024 r. w Polsce zarejestrowanych było 12,4 tys. stowarzyszeń zwykłych. Ponadto, według badania Instytutu Statystyki Kościoła katolickiego, w 2023 r. na terenie kraju działało 51,7 tys. przyparafialnych organizacji Kościoła katolickiego. [8]

[8] https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoleczna-wolontariat/gospodarka-spoleczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-organizacji-pozarzadowych-w-2024-r-,3,11.html – dostęp z dnia 10.02.2026 r.

Rysunek 3 Organizacje pozarządowe według województw i regionów w 2024 roku

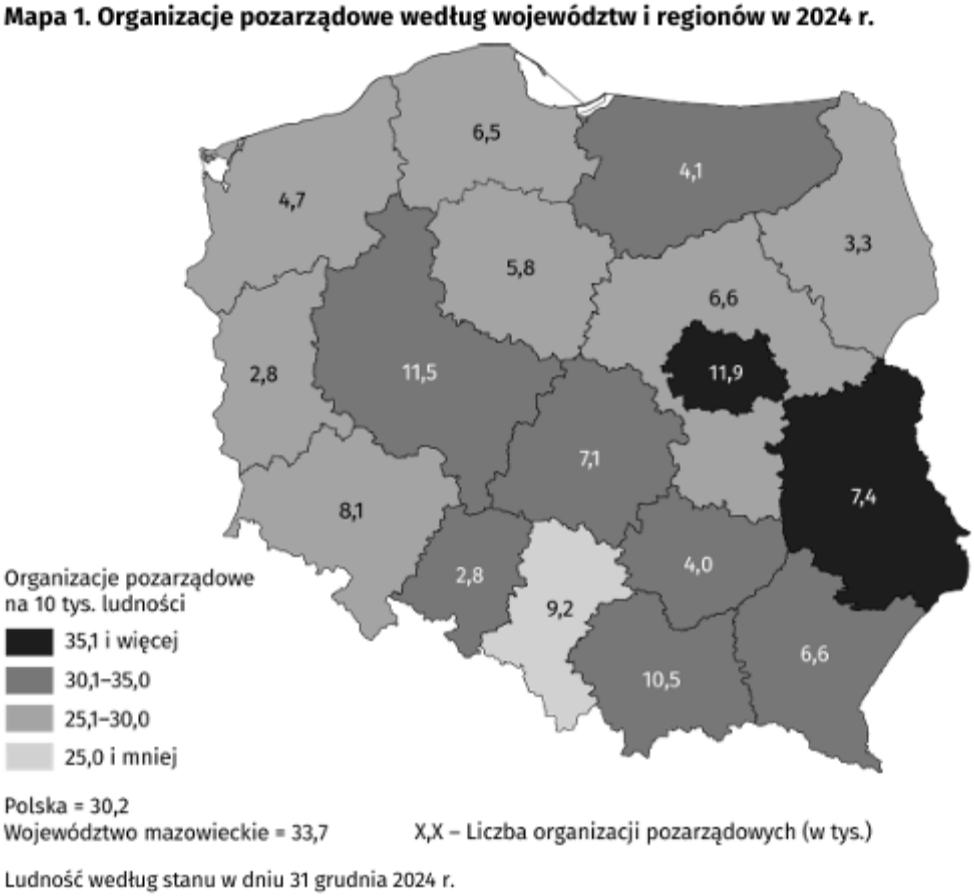

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego

Na terenie powiatu kraśnickiego działa około 500 organizacji pozarządowych. Liczba ta od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Organizacje te prowadzą systematyczną działalność w wielu obszarach zadań publicznych. Obejmują one m.in. pomoc społeczną, w tym wsparcie rodzin i osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz działania na rzecz wyrównywania szans. Zajmują się również wspieraniem rodziny i systemu pieczy zastępczej, udzielaniem nieodpłatnej pomocy prawnej oraz podnoszeniem świadomości prawnej społeczeństwa. Ponadto angażują się w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami, osób starszych. Istotnym obszarem ich działalności są także kultura i sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, upowszechnianie kultury fizycznej, a także działania związane z ekologią, ochroną zwierząt i dziedzictwa przyrodniczego. Organizacje te aktywnie uczestniczą również w rozwoju turystyki i krajoznawstwa oraz w inicjatywach na rzecz porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych

Zgodnie z aktualnymi wymogami diagnoza sytuacji społecznej, będąca elementem strategii rozwiązywania problemów społecznych na szczeblu powiatu, powinna określać zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Są to usługi:

- polityki prorodzinnej,
- wspierania rodziny,
- systemu pieczy zastępczej,
- pomocy społecznej,
- promocji i ochrony zdrowia,
- wspierania osób niepełnosprawnych,
- edukacji publicznej,
- przeciwdziałania bezrobociu,
- kultury,
- kultury fizycznej i turystyki,
- pobudzania aktywności obywatelskiej,
- mieszkalnictwa,
- ochrony środowiska.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami mogącymi realizować działalność pożytku publicznego odbywa się w sferze zadań publicznych wynikających z art. 4 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie:

1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;

1a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;

1aa) tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej;

1b) udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;

2) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;

3) działalności charytatywnej;

4) podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
5) działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
5a) działalności na rzecz integracji cudzoziemców;
6) ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;
7) działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
8) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
9) działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
10) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
11) działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
12) działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
13) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
14) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
15) działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
16) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
17) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
18) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
19) turystyki i krajoznawstwa;
20) porządku i bezpieczeństwa publicznego;
21) obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
22) upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
22a) udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
23) ratownictwa i ochrony ludności;
24) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
25) upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
26) działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
27) promocji i organizacji wolontariatu;

28) pomocy Polonii i Polakom za granicą;

29) działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;

29a) działalności na rzecz weteranów i weteranów poszkodowanych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa;

30) promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;

31) działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;

32) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;

32a) rewitalizacji;

33) działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt 1–32a;

34) działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.

Podstawą współpracy samorządu powiatowego z organizacjami pozarządowymi jest corocznie przyjmowany przez Radę Powiatu program współpracy. Program wytycza kierunki działań, tworząc warunki do współpracy na zasadach określonych w ustawie. Współpraca powiatu kraśnickiego z organizacjami pozarządowymi w okresie ostatnich kilku lat dotyczyła zadań publicznych i polegała na zlecaniu realizacji tych zadań wraz z udzieleniem dofinasowania z budżetu powiatu na wsparcie realizacji tych zadań. Priorytetowymi zadaniami publicznymi były : pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej, udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększanie świadomości prawnej społeczeństwa, działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ochrona i promocja zdrowia, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej, ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego, turystyka i krajoznawstwo, ratownictwo i ochrona ludności, działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 w zakresie określonym w art. 4 ust. 1 pkt 1-32a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Powiat kraśnicki wspiera aktywność trzeciego sektora, zarówno finansowo – poprzez zlecanie zadań w drodze otwartych konkursów i innych trybów ustawowych, jak i pozafinansowo (np. wymiana informacji, konsultowanie aktów prawa miejscowego, udostępnianie zasobów lokalowych). W ostatnich latach dzięki wsparciu finansowemu powiatu możliwa była realizacja przez lokalne organizacje pozarządowe wielu interesujących projektów, w ramach których odbywały się festyny, imprezy integracyjne, warsztaty edukacyjne i artystyczne oraz turnieje sportowe dla mieszkańców. Corocznie Rada Powiatu uchwala „Program współpracy Powiatu Kraśnickiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami mogącymi prowadzić działalność pożytku publicznego". Na realizację programów w latach 2021-2024 powiat przeznaczył środki finansowe w wysokości ponad 15 mln zł.

Sektor ekonomii społecznej w powiecie kraśnickim wykazuje znaczny potencjał w zakresie świadczenia usług na rzecz lokalnej społeczności. Działalność organizacji pozarządowych zwiększa dostępność mieszkańców powiatu do usług społecznych, przy czym należy mieć na uwadze, że mogą to być organizacje zarówno mające siedzibę na terenie powiatu, jak i pochodzące z innych powiatów. Wiele jest wśród nich organizacji, które realizują usługi dla wybranej grupy osób bądź na niewielką skalę w swojej społeczności. Należy mieć również na uwadze, że jako organizacje mogą być partnerami w realizacji usług społecznych.

Organizacje pożytku publicznego

Miarą obecności organizacji pozarządowej w środowisku jest posiadanie statusu organizacji pożytku publicznego. Status ten uprawnia do otrzymania 1,5 % podatku dochodowego od osób fizycznych zgodnie z art. 27a ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wg danych na dzień 15 stycznia 2026 r. na terenie powiatu kraśnickiego takimi organizacjami są[9]:

- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W STUDZIANKACH, gmina Zakrzówek;
- STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ GOŚCIERADOWA w Gościeradowie;
- KRAŚNICKIE TOWARZYSTWO EDUKACYJNE w Kraśniku;
- KOŁO KOLEŻEŃSKIE 24 PUŁKU UŁANÓW w Kraśniku;
- STOWARZYSZENIE *POMÓŻMY SOBIE SAMI* w Kraśniku;
- CENTRUM WOLONTARIATU w Kraśniku;
- FUNDACJA ANDRZEJ MARZEC *MONTE CASSINO* w Kraśniku;

[9] https://www.niw.gov.pl/opp/wykaz-opp/ ,dostęp: 15.0.01.2026.

- STOWARZYSZENIE *OPOKA* w Kraśniku;
- KRAŚNICKIE STOWARZYSZENIE *AKTYWNA INTEGRACJA* w Kraśniku;
- STOWARZYSZENIE *KAŻDY MA SZANSĘ* w Olbięcinie;
- STOWARZYSZENIE MIESZKAŃCÓW GMINY ANNOPOL *SZANSA* w Annopolu;
- FUNDACJA *SPORT&REHA KIDS* w Kraśniku;
- KLUB TURYSTYCZNO SPORTOWY KTS KRAŚNIK w Kraśniku.

Lubelskie Forum NGO i Lubelskie Forum Inicjatyw Pozarządowych

Lubelskie Forum Inicjatyw Pozarządowych wraz z Lubelskim Forum NGO to cykliczne wydarzenie, które od lat stanowi jedno z najważniejszych wydarzeń dla przedstawicieli trzeciego sektora w naszym regionie. Inicjatywa ta odbywa się regularnie, tworząc przestrzeń do dialogu między organizacjami pozarządowymi, sektorem publicznym i prywatnym, co jest niezbędne dla budowania silnego społeczeństwa obywatelskiego na Lubelszczyźnie.

Integralną częścią każdego Forum jest uroczysta Gala III Sektora. To właśnie podczas tego wydarzenia wręczane są Nagrody Trzeciego Sektora Marszałka Województwa Lubelskiego przyznawane przez Radę Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego oraz Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych. Nagrody te trafiają do rąk wyróżniających się organizacji, przedsiębiorców oraz samorządów.

W roku 2023 Powiat Kraśnicki został doceniony za modelową współpracę z organizacjami pozarządowymi i wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych.
W ostatnich latach w gronie laureatów i wyróżnionych pojawiają się przedstawiciele powiatu kraśnickiego. Sukcesy te potwierdzają wysoką jakość lokalnej współpracy i są dowodem na to, że powiat kraśnicki aktywnie promuje wartości obywatelskie, a nasi liderzy i instytucje odgrywają kluczową rolę w rozwoju całego województwa.

Działalność Rady Pożytku Publicznego

Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego w Kraśniku funkcjonuje jako organ opiniodawczo-doradczy, którego nadrzędnym celem jest kształtowanie i wzmacnianie współpracy między administracją samorządową a sektorem organizacji pozarządowych. Rada stanowi narzędzie dialogu społecznego, służące wypracowywaniu wspólnych kierunków polityki lokalnej oraz zwiększaniu zaangażowania mieszkańców w procesy podejmowania decyzji na poziomie powiatu. Skład Rady jest powoływany na trzyletnią kadencję i składa się z dwóch przedstawicieli organu stanowiącego powiatu, dwóch przedstawicieli organu

wykonawczego oraz czterech przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzących działalność na terenie na terenie powiatu kraśnickiego. Przedstawiciele Rady mają za zadanie wyrazić opinie i postulaty całego środowiska organizacji, co pozwala na lepszą współpracę z władzami samorządowymi oraz prezentowanie stanowisk dotyczących istotnych kwestii społeczno-gospodarczych. Zakres merytoryczny prac Rady obejmuje w szczególności opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego związanych z realizacją zadań publicznych. Rada bierze aktywny udział w opracowywaniu programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej działa od września 2008 r. na terenie dziewięciu gmin powiatu kraśnickiego. Aktywność stowarzyszenia ukierunkowana jest na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Stowarzyszenie pobudza aktywność społeczności lokalnej poprzez czynny udział w wydarzeniach promujących i kultywujących dorobek powiatu kraśnickiego.

Dzięki LGDZK zwiększa się poziom zatrudnienia na terenie powiatu kraśnickiego i zaangażowanie społeczności lokalnej. Promowane są walory powiatu kraśnickiego zarówno turystyczne jak i kulinarne. Stowarzyszenie animuje gospodarstwa agroturystyczne, gospodarstwa tematyczne. Poprzez wiele projektów finansowanych ze źródeł wojewódzkich i krajowych organizowane są szkolenia, warsztaty, imprezy, wyjazdy studyjne, podczas których mieszkańcy powiatu poznają zasady funkcjonowania gospodarstw rolnych. Współpracuje z organizacjami z całej Polski przez co promuje Ziemię Kraśnicką i region lubelski tworząc dobrą płaszczyznę do realizacji wielu przedsięwzięć. Animuje działalność kół gospodyń wiejskich, które w społecznościach lokalnych realizują wiele działań integracyjnych o charakterze wielopokoleniowym. Dotyczą one promocji zdrowia, upowszechniania tradycji i kultury ludowej, budowania dobrych relacji sąsiedzkich.

Rozwój wolontariatu

Korzyści społeczne wynikające z angażowania się obywateli w wolontariat są szczególnie cenne. Wolontariat pozwala m.in. na zdobywanie nowych kompetencji zawodowych i społecznych, pozostawanie aktywnym społecznie po utracie zatrudnienia lub

przejściu na emeryturę czy rentę oraz budowanie więzi i kapitału społecznego w lokalnych społecznościach.

Inicjatywą w zakresie wsparcia i rozwoju wolontariatu systematycznego jest Korpus Solidarności. Jest to Program Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długoterminowego na lata 2018 – 2030, którego celem jest wypracowanie i wdrożenie rozwiązań ułatwiających i zachęcających obywateli do systematycznego oraz długoterminowego angażowania się w wolontariat. Jest to pierwszy w historii Polski tak kompleksowy program wolontariatu, który jest skierowany do wielu grup, zarówno wolontariuszy jak i tych którzy organizują im wolontariat - organizacji, placówek, itd.

Korpus zachęca do wolontariatu, promuje go, a przede wszystkim proponuje wsparcie dla tych grup m.in. w postaci działań edukacyjnych, systemu benefitowego, narzędzi do organizacji wolontariatu. Program swoim zasięgiem obejmuje cały kraj. Instytucją zarządzającą jest Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, którego ustawowym celem jest wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego jest rządową agencją wykonawczą operującą programami, umożliwiającymi pozyskanie dotacji.[10]

Wolontariat w powiecie kraśnickim

Działalność trzeciego sektora w powiecie kraśnickim wspiera Centrum Wolontariatu w Kraśniku. W wyniku konsultacji z organizacjami społecznymi oraz władzami samorządowymi, zostało powołane Centrum Wolontariatu w Kraśniku. Celami organizacji jest działalność publiczna na rzecz rozwoju oraz propagowania wszelkich inicjatyw, postaw i działań sprzyjających pogłębianiu wiedzy i świadomości obywateli na temat wolontariatu i działalności pożytku publicznego, a także podejmowanie działalności w zakresie wychowania oraz organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Członkowie organizacji określili misję: wspieranie i inicjowanie szeroko pojętej aktywności obywatelskiej, realizowane w oparciu o wolontariat oraz poprzez otwarcie na wymianę wiedzy, doświadczeń i wspólne działania na polu inicjatyw społecznych.

W ramach odpłatnej działalności statutowej usługi animacyjne realizowała Grupa P3, czyli zespół piętnastu doświadczonych animatorów. Grupa brała aktywny udział w inicjatywach o charakterze społeczno-kulturalnym oraz sportowym, które odbywały się na terenie miasta Kraśnik oraz powiatu kraśnickiego.

[10] https://www.korpussolidarnosci.gov.pl/korpus-solidarnosci/,dostęp: 15.01.2026 r.

Programy wolontarystyczne

W okresie minionych lat Centrum Wolontariatu prowadziło systematyczne działania ukierunkowane na zdobycie i ugruntowanie wiedzy o charakterze i podstawach społecznego działania dla drugiego człowieka. Zrealizowane zostały następujące inicjatywy:

1. **Biuro Pośrednictwa Pracy dla wolontariuszy**

Biuro pośrednictwa było swoistą skrzynką kontaktową pomiędzy tymi, którzy potrzebują pomocy i wsparcia, a tymi, którzy chcą jej udzielać, czyli wolontariuszami. Prowadzona była ewidencja interesantów, dzięki czemu została utworzona baza informacyjna. Biuro było czynne od poniedziałku do piątku w godz. 10.00-18.00.

2. **Wolontariat Szkolny**

Program dotyczy koordynowania Regionalną Siecią Szkolnych Klubów Wolontariusza. Ich siedziby i miejsca działalności zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 22 Sieć szkolnych klubów wolontariusza w powiecie kraśnickim

Lp.	Podmiot
1.	Bursa Szkolna w Kraśniku
2.	Zespół Szkół nr 1 w Kraśniku
3.	Zespół Szkół nr 2 w Kraśniku
4.	Zespół Szkół nr 3 w Kraśniku
5.	Szkoły Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Kraśniku
6.	Zespół Placówek Oświatowych nr 3 w Kraśniku
7.	Szkoła Podstawowa nr 1 w Kraśniku
8.	Szkoła Podstawowa nr 2 w Kraśniku
9.	Szkoła Podstawowa nr 3 w Kraśniku
10.	Szkoła Podstawowa nr 6 im. Jana Pawła II w Kraśniku
11.	Szkoła Społeczna im. 24 Pułku Ułanów w Kraśniku
12.	Szkoła Podstawowa w Łychowie Gościeradowskim
13.	Szkoła Podstawowa w Wilkołazie
14.	Szkoła Podstawowa w Liśniku Dużym
15.	Szkoła Podstawowa ks. Stanisława Zielińskiego w Stróży
16.	Szkoła Podstawowa w Trzydniku Dużym
17.	Szkoła Podstawowa w Kowalinie
18.	Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Annopolu

19.	Szkoła Podstawowa w Urzędowie
20.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Leszczynie
21.	Szkoła Podstawowa w Wyżnicy
22.	Szkoła Podstawowa nr 1 w Olbięcinie
23.	Szkoła Podstawowa w Rzeczycy Księżej

Źródło: Dane Centrum Wolontariatu w Kraśniku

Od wielu lat Centrum Wolontariatu w Kraśniku realizuje wiele innowacyjnych projektów adresowanych do rodzin, w tym zagrożonych dysfunkcjami opiekuńczo-wychowawczymi. Podstawową inicjatywą jest prowadzenie Świetlicy Środowiskowej *„Słońce na dłoni”*, która pełni funkcję placówki opiekuńczo-wychowawczej wsparcia dziennego. Celem tego projektu jest zorganizowanie i zapewnienie opieki wychowawczej i edukacyjnej w czasie wolnym od zajęć szkolnych 30 wychowankom (rotacyjnie 36 osób). Profil programowy świetlicy uwzględnia promowanie wśród wychowanków zdrowego stylu życia wolnego od nałogów, wyrównywanie szans edukacyjnych, rozwijanie pasji i zainteresowań, kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów, poprawa relacji rodzinnych i współpraca z rodzinami dzieci, rozwój umiejętności interpersonalnych.

Wychowawcy świetlicy stawiają akcent na kształtowanie osobowości wychowanków poprzez nabywanie umiejętności rozwiązywania konfliktów, zwiększenie samooceny, zmniejszenie problemów z zachowaniem, poprawę relacji w rodzinie, poprawę umiejętności interpersonalnych wychowanków. Prowadzona jest stała współpraca z rodziną dziecka.

W roku 2025 Centrum Wolontariatu w Kraśniku zrealizowało następujące projekty finansowane ze środków Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Kraśnik na rok 2025:

- **„Zyskaj moc przez sport” (zajęcia sportowe)** cel projektu to zagospodarowanie czasu wolnego wychowankom Świetlicy Środowiskowej, poprzez aktywność fizyczną, która służy poprawie ich kondycji, redukcji negatywnych emocji oraz budowaniu postaw prozdrowotnych i wysokiej samooceny.
- **„Rysuj, maluj, czaruj” (warsztaty plastyczno-profilaktyczne)** cel projektu to wzmocnienie odporności psychicznej i poczucia własnej wartości wychowanków Świetlicy Środowiskowej poprzez wykorzystanie sztuki jako narzędzia do wyrażania emocji, rozwijania talentów oraz promowania zdrowego stylu życia wolnego od nałogów;

- **„Zdrowo i kolorowo na talerzu” (zajęcia kulinarno-profilaktyczne)** cel projektu to kształtowanie u wychowanków i ich rodzin trwałych nawyków zdrowego stylu życia poprzez naukę samodzielnego przygotowywania wartościowych posiłków, edukację ekologiczną oraz naukę zasad kultury przy stole (**savoir-vivre**).
- **Moc relacji - siła w sobie – (warsztaty Trening umiejętności społecznych)** cel projektu to wszechstronne wzmocnienie kompetencji społeczno-emocjonalnych uczestników, ze szczególnym uwzględnieniem budowania stabilnej samooceny, asertywnej komunikacji oraz konstruktywnego rozwiązywania konfliktów.
- **„Narodowe Święto Niepodległości – Świętujmy razem!”** cel projektu to kształtowanie postaw patriotycznych oraz budowanie tożsamości narodowej i lokalnej u dzieci i młodzieży poprzez aktywne uczestnictwo w obchodach rocznicowych oraz edukację artystyczną.
- **„Złota Rączka dla Seniora 70+”** - cel to wsparcie osób starszych w nieodpłatnej pomocy przy drobnych naprawach domowych. Program realizowany przez Miasto Kraśnik wspólnie z Centrum Wolontariatu w Kraśniku.

Ponadto Centrum Wolontariatu w Kraśniku zrealizowało w 2025 roku działania:

- bezpłatne wsparcie doradcze (Rozliczenia PIT) - w okresie rozliczeniowym zapewniono fachową pomoc ok. 70 mieszkańcom w poprawnym sporządzeniu deklaracji podatkowych. Działanie to pozwoliło na skuteczne skorzystanie z ulg i odliczeń, eliminując błędy formalne.
- mediacje - we współpracy z Sądem Rejonowym w Kraśniku zrealizowano szereg mediacji w sprawach karnych. Dzięki pracy wykwalifikowanego mediatora, strony uzyskały możliwość konstruktywnego dialogu i wypracowania porozumienia poza salą rozpraw.
- systemowa walka z ubóstwem (Bank Żywności) - kontynuowano strategiczne partnerstwo z Bankiem Żywności w Lublinie. Dzięki stałej współpracy z lokalnym punktem handlowym (Stokrotka, ul. Urzędowska), pozyskiwano świeże produkty, które wsparły dietę podopiecznych oraz posłużyły jako baza edukacyjna do warsztatów kulinarnych.
- Świąteczne Zbiórki Żywności - zorganizowano dwie wielkie akcje zbiórkowe (wielkanocną i bożonarodzeniową), angażując 120 wolontariuszy (młodzież szkolną, harcerzy oraz wychowanków świetlicy „Słońce na dłoni”). W efekcie zebrano łącznie

1775 kg żywności, która za pośrednictwem MOPS w Kraśniku trafiła do najbardziej potrzebujących mieszkańców miasta.

6.5.2. ANALIZA SWOT: AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Funkcjonowanie aktywnych organizacji pozarządowych; • Zaangażowanie lokalnych liderów społecznych oraz społeczników działających na rzecz rozwoju lokalnego; • Działalność kół gospodyń wiejskich, OSP oraz organizacji nieformalnych jako ważnych animatorów życia społecznego na obszarach wiejskich; • Znajomość lokalnych problemów społecznych i potrzeb mieszkańców przez NGO działające blisko społeczności; • Obecność organizacji pozarządowych posiadających wieloletnie doświadczenie w działalności na rzecz społeczności lokalnej; • Współpraca pomiędzy samorządami a trzecim sektorem; • Systematyczny rozwój działalności wolontariackiej.	• Sezonowość działania wielu organizacji; • Ograniczone zasoby finansowe i kadrowe organizacji pozarządowych; • Niski poziom profesjonalizacji części NGO (brak stałych pracowników, zaplecza organizacyjnego, kompetencji projektowych); • Uzależnienie działalności NGO od środków dotacyjnych i projektowych, brak stabilnego finansowania.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Możliwość zlecania organizacjom wielu zadań publicznych; • Dostęp do środków z funduszy europejskich i krajowych (m.in. FERS, EFS+, programy krajowe i regionalne); • Rozwój polityk publicznych wspierających aktywność obywatelską i społeczeństwo obywatelskie; • Rosnące znaczenie NGO w realizacji usług społecznych; • Możliwość rozwoju wolontariatu, w tym wolontariatu młodzieżowego i senioralnego; • Wykorzystanie potencjału cyfryzacji do aktywizacji społecznej i komunikacji z mieszkańcami; • Wzrost zapotrzebowania na oddolne inicjatywy społeczne, integrację międzypokoleniową i lokalną solidarność.	• Odpływ młodych i aktywnych mieszkańców z powiatu, ograniczający potencjał społeczny; • Zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa), wpływające na zmniejszenie liczby aktywnych wolontariuszy; • Wypalenie społeczne liderów i działaczy organizacji pozarządowych; • Niski poziom zaufania społecznego oraz ograniczone zaangażowanie obywatelskie części mieszkańców; • Ryzyko formalizacji i biurokratyzacji działań NGO, utrudniające realizację inicjatyw oddolnych.

6.5.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Priorytet 5: Aktywni obywatele i aktywne wspólnoty lokalne powiatu kraśnickiego

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie kompetencji organizacyjnych członków organizacji pozarządowych i osób współpracujących z trzecim sektorem;
- Wzrost liczby osób zaangażowanych w działalność społeczną;
- Zwiększenie zakresu realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe.

6.5.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO

Opis i uzasadnienie programu

W ostatnich latach organizacje pozarządowe udowodniły swoją wartość i obecność w wielu sferach życia publicznego, inicjując liczne, cenne i niezależne działania. Prowadzą one działalność na rzecz dobra wspólnego, pielęgnując wartości stanowiące fundament aktywności społecznej, która z kolei przyczynia się do spójności terytorialnej i społecznej. W nadchodzących latach kluczowe jest zacieśnienie współpracy władz samorządowych oraz instytucji pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi, których celem jest walka z problemami społecznymi. Często okazuje się, że organizacje te są w stanie realizować zadania w sposób bardziej ekonomiczny i skuteczny, nierzadko pozyskując zewnętrzne fundusze z różnorodnych programów pomocowych.

Istotnym aspektem rozwoju społecznego powinno być podniesienie poziomu zaangażowania obywateli i społeczności lokalnych. Można to osiągnąć poprzez wzmocnienie trzeciego sektora (NGO) i inwestowanie w rozwój kapitału ludzkiego. Należy położyć większy nacisk na współdziałanie partnerów na poziomie lokalnym oraz wypracować model współpracy, który będzie uwzględniał wzajemne korzyści stron, a jego ostatecznym celem będzie zwiększenie otwartości środowisk lokalnych na potrzeby ich mieszkańców. Ważnym elementem tej kooperacji będzie pełne wykorzystanie lokalnych zasobów do pokazania obopólnych korzyści płynących ze wzajemnego wsparcia.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie kompetencji organizacyjnych członków organizacji pozarządowych i osób współpracujących z trzecim sektorem;
- Wzrost liczby osób zaangażowanych w działalność społeczną;
- Zwiększenie zakresu realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe.

KARTA PROGRAMU

Cele szczegółowe	• Zwiększenie kompetencji organizacyjnych członków organizacji pozarządowych i osób współpracujących z trzecim sektorem; • Wzrost liczby osób zaangażowanych w działalność społeczną; • Zwiększenie zakresu realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe.
Kierunki działań	• Wzmacnianie współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi, JST oraz instytucjami publicznymi; • Promowanie aktywności obywatelskiej i wolontariatu wśród mieszkańców powiatu, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży i seniorów; • Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców gmin powiatu kraśnickiego; • Integracja międzypokoleniowa mieszkańców powiatu kraśnickiego poprzez działania kulturalne, edukacyjne i społeczne; • Wspieranie rodzin oraz organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, w szczególności z obszarów wiejskich i mniejszych miejscowości; • Promocja dziedzictwa kulturowego, tradycji lokalnych i tożsamości powiatu kraśnickiego.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• JST; • Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu w Kraśniku; • organizacje pozarządowe; • Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego w Kraśniku.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba wspólnych inicjatyw realizowanych przez NGO i JST; • Liczba wolontariuszy aktywnie zaangażowanych w działania społeczne; • Liczba wydarzeń lokalnych (kulturalnych, edukacyjnych,

	społecznych) zorganizowanych na terenie powiatu; • Liczba inicjatyw o zasięgu lokalnym promujących organizacje pozarządowe; • Liczba działań aktywizujących z zakresu organizacji czasu wolnego;.
Źródła finansowania	• JST; • Narodowy Instytut Wolności • organizacje pozarządowe; • samorząd województwa lubelskiego; • programy celowe w okresie finansowania 2021-2027; • fundacje.

6.6. OBSZAR STRATEGICZNY: ZDROWIE

6.6.1. DIAGNOZA

Ochrona zdrowia jest obszarem aktywności polityki społecznej, która co do założeń ma za zadanie zrealizowanie konstytucyjnego prawa do zdrowia i korzystania z usług służby zdrowia.

Rozpoczęty na początku lat 90 proces decentralizacji spowodował, że zadania i cele polityki ochrony zdrowia weszły w zakres działań administracji samorządowej. Podstawą działania powiatu jest ustawa z 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym, która w art. 4 stwierdza, że *powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie promocji i ochrony zdrowia*. Zadania Powiatu w zakresie ochrony zdrowia precyzuje *ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*.

Reforma administracji terenowej z 1999 r. nadała wszystkim szczeblom administracji samorządowej szereg kompetencji w prowadzeniu polityki prozdrowotnej. Gmina i powiat jako wspólnoty mieszkańców są w stanie dobrze identyfikować lokalne problemy zdrowia publicznego ze względu na małą liczbę mieszkańców oraz znajomość lokalnej specyfiki zarówno ekonomicznej, społecznej, jak i kulturowej. Realizowane zadania mają na celu:

- poprawę jakości usług zdrowotnych i dostępu do nich przez zwiększenie efektywności systemu ochrony zdrowia;
- racjonalne wykorzystanie infrastruktury ochrony zdrowia;
- ograniczenie występowania otyłości, chorób układu ruchu i krążenia oraz patologii społecznej wśród młodzieży;

- zwiększenie sprawności i wydolności fizycznej oraz poprawa kondycji psychicznej społeczeństwa;
- zmniejszenie negatywnych skutków zdrowotnych wywołanych spożywaniem alkoholu, paleniem tytoniu i stosowaniem narkotyków.

W powiecie kraśnickim widoczny jest proces starzenia się ludności oraz odpływ osób młodych do większych ośrodków miejskich. Zjawiska te wpływają na rosnące zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne, w szczególności w zakresie chorób przewlekłych, opieki długoterminowej, rehabilitacji oraz opieki geriatrycznej. Istotnym uwarunkowaniem zdrowia mieszkańców są także czynniki społeczno-ekonomiczne, w tym niższy poziom dochodów, bezrobocie oraz ograniczony dostęp do specjalistycznych usług zdrowotnych. Stan zdrowia mieszkańców determinowany jest przede wszystkim przez wysoką zapadalność na choroby cywilizacyjne, takie jak choroby układu krążenia, cukrzyca, choroby układu oddechowego oraz schorzenia narządu ruchu. Występuje również zwiększone ryzyko chorób nowotworowych. W obszarze zdrowia psychicznego zauważalny jest wzrost liczby osób wymagających wsparcia, w tym dzieci i młodzieży doświadczających problemów emocjonalnych, depresji oraz zaburzeń lękowych.

Ochrona zdrowia. Wybrane dane statystyczne.

Podstawowym źródłem informacji o jednostkach opieki zdrowotnej jest sprawozdawczość Głównego Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Lublinie. Na podstawie tych informacji można zbudować obraz sytuacji w ochronie zdrowia, a na tej podstawie wyrobić społeczny pogląd na temat dostępności do świadczeń zdrowotnych przez mieszkańców powiatu kraśnickiego. Podstawowe dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 23 Ochrona zdrowia (wybrane dane statystyczne)[11]

ŁÓŻKA W SZPITALACH OGÓLNYCH, APTEKI OGÓLNODOSTĘPNE I PUNKTY APTECZNE ***(Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.)***			
Lp.	**Wyszczególnienie**	**WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE**	**POWIAT KRAŚNICKI**
1.	Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności (szt.)	47,75	31,07
2.	Apteki ogólnodostępne/ Punkty apteczne	699	39
AMBULATORYJNA OPIEKA ZDROWOTNA ***(Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.)***			
Lp.	**Wyszczególnienie**	**WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE**	**POWIAT KRAŚNICKI**
1.	Podmioty ambulatoryjne	1324	52
2.	Porady lekarskie	18517972	787439
3.	Porady lekarskie POZ	11711348	548622

Źródło: Województwo Lubelskie. Podregiony, Powiaty, Gminy. Urząd Statystyczny w Lublinie. Lublin 2025

Opublikowany przez WUS w Lublinie Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego, Lublin 2025 w dziale Ochrona zdrowia i pomoc społeczna zamieścił wybrane dane wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. będące obrazem posiadanych zasobów województwa lubelskiego w ochronie zdrowia. [12]

Tabela 24 Ochrona zdrowia – podstawowe dane. Stan w dniu 31 grudnia 2024

Wyszczególnienie	**2023**	**2024**
Pracownicy medyczni		
Lekarze	7640	8017
Lekarze dentyści	2053	2063
Pielęgniarki i położne	15489	15682
Fizjoterapeuci	2918	3183
Diagności laboratoryjni	719	752
Farmaceuci	1784	1794
Ambulatoryjna opieka zdrowotna		
Przychodnie	1296	1324
miasta	948	975
wieś	348	349
Praktyki lekarzy i lekarzy dentystów	256	252

[11] *Województwo Lubelskie. Podregiony, Powiaty, Gminy*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2025.
[12] *Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego*, Lublin 2025, str. 87.

miasta	143	141
wieś	113	111
Porady udzielone w ciągu roku w tys.	20237,4	20810,4
lekarskie	18183,5	18829,6
w tym w opiece zdrowotnej		
podstawowej	11376,8	11711,3
specjalistycznej	6510,3	6806,6
stomatologiczne	2054,0	1980,8
Szpitale		
Szpitale ogólne	45	44
Łóżka	9568	9533
Leczeni w ciągu roku na:	373,3	423,6
10 tys. ludności	1850	2114
1 łóżko	38,7	44,5

Źródło: Województwo Lubelskie. Podregiony, Powiaty, Gminy. Urząd Statystyczny w Lublinie. Lublin 2025

Cechy systemu ochrony zdrowia

W Polsce system opieki zdrowotnej ma charakter systemu ubezpieczeniowego. Do życia powołano kasy chorych jako publiczne instytucje ubezpieczeniowe. Na mocy Ustawy z dnia 23 stycznia 2003 roku o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia utworzono centralę NFZ oraz 16 oddziałów, po jednym w każdym z województw. Uczestników systemu można podzielić na następujące kategorie:

- Świadczeniobiorców - czyli pacjentów;
- Instytucję ubezpieczenia zdrowotnego pełniącą funkcję płatnika - czyli Narodowy Fundusz Zdrowia;
- Świadczeniodawców: zakłady opieki zdrowotnej, które można podzielić ze względu na organ założycielski na publiczne (SP ZOZ) oraz niepubliczne (NZOZ), praktyki lekarskie, lekarsko-dentystyczne, pielęgniarskie oraz położnych, apteki, innych świadczeniodawców.

Społeczne ubezpieczenie zdrowotne gwarantuje formalnie dostęp do szerokiego zakresu świadczeń opieki zdrowotnej, bez konieczności znaczącego współpłacenia. Pacjenci w Polsce dopłacają jednak do: leków, niektórych badań laboratoryjnych, usług stomatologicznych, sprzętu rehabilitacyjnego i świadczeń lecznictwa uzdrowiskowego.

Podstawowym aktem prawnym regulującym finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej jest Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Bardzo niewiele grup ludności jest zwolnionych z obowiązku płacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne. Większość środków publicznych przeznaczonych na ochronę zdrowia jest rozdzielana przez NFZ, który jest głównym płatnikiem w systemie.

Wojewódzkie oddziały NFZ są całkowicie odpowiedzialne za zawieranie kontraktów na świadczenia opieki zdrowotnej na terenie danego województwa.

Samorządy terytorialne są odpowiedzialne za określenie potrzeb zdrowotnych, dbałość o infrastrukturę opieki zdrowotnej, za promocję i profilaktykę zdrowotną (szczególnie w obszarze medycyny pracy, ochrony zdrowia psychicznego, problemów alkoholowych i konsumpcji wyrobów tytoniowych). Samorządy województw są odpowiedzialne za strategiczne planowanie ochrony zdrowia oparte na rozpoznaniu potrzeb zdrowotnych ich mieszkańców.

Wydatki na świadczenia medyczne

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), całkowite bieżące wydatki na ochronę zdrowia w Polsce w 2024 r. wyniosły 293,6 mld zł (8,1% PKB), w tym wydatki publiczne osiągnęły 229,1 mld zł (wzrost o 37,1 mld zł w porównaniu z 2023 r.), a prywatne 64,5 mld zł. Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) podał, że w 2024 roku wydał 169 mld zł na refundację świadczeń i leków.

W 2024 roku Lubelski Oddział Wojewódzki NFZ odnotował historycznie wysokie wydatki na opiekę medyczną, co wiąże się z ogólnopolską tendencją wzrostową kosztów leczenia, gdzie średni nakład na jednego pacjenta przekroczył już barierę 5 tysięcy złotych. W odpowiedzi na bieżące potrzeby systemu, na przełomie 2024 i 2025 roku regionalne placówki otrzymały potężne wsparcie finansowe przeznaczone głównie na rozliczenie świadczeń nielimitowanych oraz pokrycie kosztów związanych z rosnącymi wynagrodzeniami pracowników medycznych.

Według analiz Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) system opieki zdrowotnej na Lubelszczyźnie wykazuje dużą dynamikę, co potwierdza liczba udzielonych świadczeń w przychodniach i poradniach przekraczająca rocznie ponad 19,9 miliona wizyt.

Jednocześnie w budżetach domowych osób zamieszkujących ten region coraz wyraźniej zaznacza się presja kosztowa związana z koniecznością finansowania części usług z własnej

kieszeni, co wpisuje się w ogólnokrajowy trend, gdzie prywatne nakłady na zdrowie oscylują wokół 1,8% produktu krajowego brutto (PKB).

Zgodnie z danymi powiatowymi (Raport o stanie powiatu za 2024 rok oraz uchwał budżetowych powiatu kraśnickiego) analiza wskazuje, że wydatki samorządu na dział „Ochrona zdrowia" w 2024 roku zadysponowano kwotę 1 312 260 zł, przy czym ostateczne wykorzystano na poziomie blisko 1,29 mln zł. Pieniądze te służą przede wszystkim finansowaniu inicjatyw profilaktycznych, akcji promujących zdrowy tryb życia oraz bieżącemu wspomaganiu funkcjonowania jednostek medycznych podległych lokalnemu samorządowi.

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku stanowi fundament lokalnego systemu medycznego, odpowiadając za hospitalizację pacjentów, konsultacje u specjalistów oraz procesy rehabilitacyjne. Głównym źródłem funduszy na funkcjonowanie tej jednostki jest Lubelski Oddziału NFZ, a wysokość tych środków systematycznie rośnie, co widać po statystykach wskazujących, że roczny koszt opieki nad jednym pacjentem przekroczył kwotę 5 tysięcy złotych. [13]

Informacja o organizacji ochrony zdrowia na terenie powiatu kraśnickiego 2024

Na terenie powiatu kraśnickiego opiekę medyczną zapewniają zakłady opieki zdrowotnej, których działalność od 1 lipca 2011 roku reguluje ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej. Zakres i rodzaj udzielanych świadczeń zdrowotnych stosowny jest do zakresu zakontraktowanych usług przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Opieka w każdej dziedzinie zorganizowana jest przez funkcjonujące i ogólnodostępne placówki medyczne rozmieszczone na terenie całego powiatu. Poniżej prezentujemy ich wykaz wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku.

[13] https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/zdrowie/zdrowie/wydatki-na-ochrone-zdrowia-w-latach-2022-2024,27,5.html?fbclid=IwdGRleAP_52lleHRuA2FlbQIxMQBzcnRjBmFwcF9pZAo2NjI4NTY4Mzc5AAEeVAkx7KZkHRclmfROPVoFKtqVggPIR4UBn07XHqSlT7TEWRJVuKielYar3Us_aem_8DSXYPGy4zGiB2mBSfFHIQ , https://svs.stat.gov.pl/122/23/147 , https://www.nfz.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-centrali/ile-kosztuje-zdrowie-nowe-dane-nfz-o-wydatkach-na-refundacje-swiadczen-i-lekow,8866.html

Podstawowa opieka zdrowotna

Na terenie Miasta Kraśnik świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej udzielają następujące podmioty:

Tabela 25 Wykaz zakładów podstawowej opieki zdrowotnej

Lp.	Nazwa jednostki	Miejsce udzielania świadczeń
1.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Centrum Medycyny Rodzinnej”	Kraśnik, ul. Sikorskiego 11
2.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Doktor”	Kraśnik, ul. Narutowicza 1
3.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Koszary”	Kraśnik, ul. Tysiąclecia 3b
4.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk”	Kraśnik, ul. Urzędowska 44
5.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Lekarz rodzinny”	Kraśnik, ul. Towarowa 1
6.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Lekarz rodzinny”	Kraśnik, ul. Rumiankowa 6
7.	Przychodnia FŁT – Kraśnik S.A	Kraśnik, ul. Fabryczna 6
8.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medycyna Rodzinna” s.c.	Kraśnik, ul. Słowackiego 3B
9.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Vitamed” s.c.	Kraśnik ul. Urzędowska 125
10.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Rehabilitacja” Jadwiga Strzelecka	Kraśnik, ul. Św. Faustyny 6

Źródło: Dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku

W gminach powiatu kraśnickiego podstawową opiekę zdrowotną zabezpieczają jednostki wykazane w tabeli poniżej.

Tabela 26 Wykaz zakładów podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gmin powiatu kraśnickiego

Lp.	Gmina	Miejsce udzielania świadczeń
1.	Annopol	NZOZ „Lekarz”, ul. Leśna 1, Annopol NZOZ Poradnia Lekarz Podstawowej Opieki Zdrowotnej - Kosin 7, Annopol
2	Dzierzkowice	NZOZ „Nasz Lekarz”, Terpentyna 170, Dzierzkowice
3.	Gościeradów	NZOZ „Twój Lekarz”, Gościeradów Ukazowy 57 NZOZ „Refugium”, Gościeradów - Folwark 19
4.	Kraśnik gmina	Centrum Medyczne Zdrowa Rodzina sp. z o.o. Ul. Kraśnicka 213; Stróża
5.	Szastarka	SP ZOZ w Szastarce, Polichna Druga 115, Szastarka
6.	Trzydnik Duży	NZOZ „Ośrodek Zdrowia”, Rzeczyca Ziemiańska 80 NZOZ w Trzydniku Dużym s.c., Trzydnik Duży 59
7.	Urzędów	SP ZOZ w Urzędowie, ul. A. Hevelke 2, Urzędów
8.	Wilkołaz	NZOZ w Wilkołazie s.c. Wilkołaz Pierwszy 22, Wilkołaz

9.	Zakrzówek	Gminny SP ZOZ w Zakrzówku, ul. Żeromskiego 24, Zakrzówek NZOZ Praktyka Lekarza Rodzinnego, ul. Kościuszki 15, Zakrzówek

Źródło: Dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku

Specjalistyczna ambulatoryjna opieka zdrowotna

Na terenie powiatu kraśnickiego świadczenia z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej w przeważającej mierze realizowane są przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku. W jego strukturach działa 29 poradni specjalistycznych.

Tabela 27 Poradnie specjalistyczne SP ZOZ w Kraśniku

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku		
Lp.	**Nazwa poradni**	**Miejsce udzielania świadczeń zdrowotnych**
1.	Alergologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
2.	2 Poradnie Chirurgiczne	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
3.	Poradnia Chirurgii Onkologicznej	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
4.	2 Poradnie Chorób Kobiecych i Kobiet Ciężarnych	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
5.	Poradnia Chorób Płuc i Gruźlicy	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
6.	Poradnia Dermatologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
7.	Poradnia Endokrynologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
8.	Poradnia Gastroenterologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
9.	Poradnia Kardiologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
10.	2 Poradnie Laryngologiczne	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
11.	Poradnia Medycyny Pracy	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
12.	Poradnia Nefrologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
13.	Poradnia Neonatologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
14.	2 Poradnie Neurologiczne	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25

15.	Poradnia Neurologii Dziecięcej	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
16.	Poradnia Okulistyczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
17.	Poradnia Onkologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
18.	Poradnia Ortopedyczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
19.	Poradnia Preluksacyjna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
20.	Poradnia Psychologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
21.	Poradnia Rehabilitacyjna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
22.	2 Poradnie Reumatologiczne	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy Ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
23.	Poradnie Nocnej i Świątecznej Opieki Zdrowotnej	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul . Chopina 13
24.	Poradnia Zdrowia Psychicznego	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25

Źródło: Dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku

Stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne szpitalne

Podstawową jednostka ochrony zdrowia w tym zakresie w powiecie kraśnickim jest Szpital Powiatowy będący zakładem leczniczym organizacyjnie wyodrębnionym pod względem rodzaju udzielanych w nim świadczeń zdrowotnych. W szpitalu zorganizowane są następujące oddziały:

Tabela 28 Wykaz oddziałów w Szpitalu Powiatowym SP ZOZ w Kraśniku

Lp.	Nazwa oddziału	Liczba łóżek
1.	Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii	6
2.	Oddział Kardiologiczny	16
3.	Oddział Chorób Wewnętrznych	45
4.	Oddział Chorób Płuc i Gruźlicy	26
5.	Oddział Chorób Dzieci i Młodzieży	13
6.	Oddział Neonatologiczny z Pododdziałem Pediatrii	19
7.	Oddział Chirurgii Ogólnej z pododdziałem Chirurgii Endoskopowej	25

8.	Oddział Ortopedyczno-Urazowy	18
9.	Oddział Ginekologiczno-Położniczy	16
10.	Oddział Chemioterapii	8
11.	Oddział Neurologii z Pododdziałem Udarowym	29
12.	Szpitalny Oddział Ratunkowy	9
13.	Oddział Opieki Paliatywnej	19
14.	Oddział Rehabilitacji Neurologicznej	13
15.	Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy	40

Źródło: Dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku

Mieszkańcy powiatu kraśnickiego w ramach ubezpieczenia zdrowotnego mogą korzystać ze specjalistycznych porad w zakresie m. in. ginekologii, okulistyki, dermatologii, diabetologii w następujących placówkach:

Tabela 29 Zakres poradnictwa specjalistycznego innych podmiotów leczniczych

Lp.	**Nazwa poradni**	**Miejsce udzielania świadczeń zdrowotnych**
1.	Przychodnia FŁT S.A	ul. Fabrycznej 6 w Kraśniku.
2.	NZOZ „OKULISTA”	ul. Urzędowska 8 w Kraśniku
3.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska – Poradnia Diabetologiczna	ul. Sikorskiego 11 w Kraśniku
4.	Gabinet Okulistyczny	Al. Niepodległości 10 w Kraśniku.
5.	NZOZ „Lekarz Rodzinny”	ul. Rumiankowa 6 w Kraśniku.
6.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska Gabinet Dermatologiczny	Al. Niepodległości 10/26 w Kraśniku.
7.	NZOZ „DAW– MED”	Al. Tysiąclecia 3B w Kraśniku
8.	NZOZ Specjalistyczna Przychodnia Okulistyczna „Oczko” s. c.	Al. Tysiąclecia 3B w Kraśniku
9.	NZOZ „Rehabilitacja” Dział Fizjoterapii, Poradnia reumatologiczna Jadwiga Strzelecka	ul. Św. Faustyny 6 w Kraśniku.
10	NZOZ Gabinety Specjalistyczne „Medic” sp. j.	Al. Tysiąclecia 3B w Kraśniku.
11.	SP ZOZ w Urzędowie	ul. A. Hevelke 2, Urzędów
12.	4CARDIA Sp. z o. o. Poradnia Kardiologiczna	Ul. Szpitalna 4c w Kraśniku

Źródło: Dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku

Rehabilitacja lecznicza

Mieszkańcy powiatu kraśnickiego, którzy wymagają rehabilitacji leczniczej mogą uzyskać pomoc w tym zakresie w 9 zakładach opieki zdrowotnej, mieszczących się w Kraśniku, Annopolu, Trzydniku Dużym, Szastarce i w Urzędowie. W 2025 roku świadczeń w tym zakresie udzielały:

- SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Alei Niepodległości 25;
- NZOZ „Rehabilitacja" Jadwiga Strzelecka w Kraśniku przy ul. Św. Faustyny 6;
- NZOZ „Daw – Med" w Kraśniku przy Al. Tysiąclecia 3B;
- NZOZ „Doktor" s.c. w Kraśniku przy ul. Narutowicza 1;
- Przychodnia FŁT Kraśnik S.A. w Kraśniku przy ul. Fabrycznej 6;
- SP ZOZ w Szastarce, Polichna Druga 115;
- NZOZ „Anel" Przychodnia Rehabilitacyjna Fizjoterapia w Trzydniku Dużym 59;
- NZOZ „Ośrodek Rehabilitacji Leczniczej" w Zaklikowie z siedzibą w Annopolu przy ul. Świeciechowskiej 16;
- SP ZOZ w Urzędowie, Bęczyn 57;
- Andrzej Skrzypek NZOZ Opiekun sp. z o.o. Zespół Rehabilitacji Domowej przy ul. Urzędowskiej 16c w Kraśniku.

Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień

W powiecie kraśnickim znajdują się również placówki, które oferują pomoc i opiekę psychiatryczną oraz służą wiedzą i doświadczeniem z zakresu uzależnień. Są to:

- SP ZOZ przy Al. Niepodległości 25 w Kraśniku;
- NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień przy ul. Fabrycznej 6 w Kraśniku;
- NZOZ Poradnia Leczenia Uzależnień Elżbieta Bosowska, Katarzyna Bosowska – Chyż sp. c. przy ul. Lubelskiej 88 w Kraśniku.

Dializoterapia

Centrum Dializ Fresenius - Ośrodek Dializ nr 6 w Kraśniku

Stacja Dializ w Kraśniku istnieje od 1977 roku. Początkowo były tu tylko 2 stanowiska dializacyjne, ale stacja wciąż się rozwijała. Od 2005 roku jest w sieci Fresenius Nephrocare Polska. Stacja mieści się w odrębnym budynku, znajdującym się na terenie SP ZOZ w Kraśniku, do którego przeprowadziła się w styczniu 2019 roku. Swoim zasięgiem stacja obejmuje pacjentów głównie z powiatów: kraśnickiego, opolskiego oraz lubelskiego.

Ośrodek ściśle współpracuje ze Szpitalem SP ZOZ w Kraśniku, ze Szpitalami Klinicznymi w Lublinie oraz Wojewódzkimi Szpitalami Specjalistycznymi w Lublinie i Zamościu.
Sale są przestronne i wyposażone w nowoczesny sprzęt medyczny oraz system uzdatniania wody firmy Fresenius Medical Care. Obiekt ten przystosowany jest również do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Wejście umożliwia swobodny wjazd wózków inwalidzkich, a poruszanie się wewnątrz budynku ułatwia winda.

Poradnia żywieniowa

NZOZ Nutrimed Ziemia Lubelska przy al. Niepodległości 10 w Kraśniku oraz NZOZ Poradnia Żywieniowa Andrzej Skrzypek przy ul. Urzędowskiej 16/C w Kraśniku świadczą kompleksowe usługi z zakresu poradnictwa dietetycznego i żywieniowego. Placówki posiadają podpisane umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia, dzięki czemu mieszkańcy powiatu kraśnickiego mają zapewniony dostęp do specjalistycznych świadczeń żywieniowych w ramach NFZ.

Stomatologia

Opiekę stomatologiczną na terenie powiatu kraśnickiego zapewnia 28 placówek stomatologicznych, 11 udziela świadczeń na terenie miasta Kraśnik, zaś 17 mieści się na terenie gmin naszego powiatu.

Pomoc medyczna w nagłych przypadkach

Pacjenci w powiecie kraśnickim mogą skorzystać z następującej pomocy medycznej w nagłych przypadkach :

- Szpitalny Oddział Ratunkowy (SOR) w SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13. Jest to jednostka systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego (PRM), która niezwłocznie udziela świadczeń opieki zdrowotnej, polegających na wstępnej diagnostyce oraz podjęciu leczenia niezbędnego dla stabilizacji funkcji życiowych osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Jeśli zachodzi taka potrzeba, zapewnia transport sanitarny pacjenta do innych zakładów opieki zdrowotnej, w razie konieczności leczenia specjalistycznego w oddziale o wyższej referencyjności. Wyposażony jest w nowoczesny sprzęt diagnostyczny, m.in. : aparat USG, EKG i przyłóżkowy aparat RTG. Do szpitalnego oddziału ratunkowego mogą

zgłaszać się pacjenci wymagający udzielenia pomocy medycznej w sytuacji nagłego zagrożenia zdrowia lub życia.

- Nocna i świąteczna opieka zdrowotna to świadczenia w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej udzielane od poniedziałku do piątku w godzinach od 18:00 do 8:00 dnia następnego oraz całodobowo w dni ustawowo wolne od pracy w budynku SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13. Zgłaszać się mogą pacjenci w razie nagłego zachorowania lub nagłego pogorszenia stanu zdrowia. Pacjent może się tam zgłosić niezależnie od tego, gdzie mieszka i do którego lekarza/pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej złożył swoją deklarację.
- Dentall Spółka Cywilna Poradnia Stomatologiczna w Kraśniku przy Al. Niepodległości 25F – świadczy stomatologiczną pomoc doraźną w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia w soboty, niedziele i dni ustawowo wolne od pracy w godz. 7:00 – 19:00.

Szkoła rodzenia

Szkoła rodzenia mieści się przy Oddziale Ginekologiczno-Położniczym SP ZOZ w Kraśniku, ul. Chopina 13. Szkoła dysponuje salą do prowadzenia zajęć teoretycznych, wyposażoną w pomoce dydaktyczne, a także w salę ćwiczeń, gdzie odbywają się zajęcia praktyczne. Cykl obejmuje 8 spotkań dwu-trzy godzinnych w zależności od poruszanego tematu, podzielonych na część teoretyczną i praktyczną. Spotkania odbywają się 1 raz w tygodniu. Kurs prowadzony jest przez położne, lekarzy : neonatologa i ginekologa pracujących w kraśnickim Oddziale Ginekologiczno-Położniczym. Z uczestnictwa w zajęciach mogą skorzystać kobiety ciężarne od 26 tygodnia ciąży. Wymagane jest zaświadczenie od lekarza ginekologa dopuszczające do uczestnictwa w ćwiczeniach gimnastycznych pełnego lub wybranego zakresu. Ciężarnej może towarzyszyć osoba zgodna z jej wyborem.

Pracownia Fizjoterapii

Pracownia Fizjoterapii SP ZOZ Kraśnik mieści się przy ul. Al. Niepodległości 25. Zabiegi wykonywane są w godzinach od 7:30 do 12:30 i od 13:30 do 19:00. Rehabilitacja lecznicza realizowana jest:

1) W warunkach ambulatoryjnych:

   -fizjoterapia ambulatoryjna (zabieg fizjoterapeutyczny).

   Skierowanie do poradni rehabilitacyjnej oraz na zabiegi fizjoterapeutyczne wystawiane jest przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego (w tym lekarza POZ). Pacjent ma prawo do fizjoterapii - w cyklu terapeutycznym do 10 dni zabiegowych, nie więcej niż 5 zabiegów dziennie. Skierowanie na fizjoterapię związaną z leczeniem dysfunkcji narządu ruchu wywołaną wadami postawy wystawia (bezpośrednio na zabiegi) lekarz specjalista w dziedzinie: rehabilitacji ogólnej lub rehabilitacji medycznej, ortopedii i traumatologii lub chirurgii urazowo-ortopedycznej lub lekarz w trakcie specjalizacji z rehabilitacji medycznej lub ortopedii i traumatologii narządu ruchu.

2) W warunkach domowych:

   - rehabilitacja domowa (rehabilitacja ruchowa).

   Może obejmować swoim zakresem wizytę fizjoterapeutyczną w miejscu zamieszkania/przebywania pacjenta, który ze względu na brak możliwości samodzielnego przemieszczania się nie może dotrzeć do placówek udzielających świadczeń w warunkach ambulatoryjnych. Skierowanie do rehabilitacji w warunkach domowych wystawia lekarz POZ lub inny lekarz ubezpieczenia zdrowotnego, specjalista w dziedzinie: rehabilitacji medycznej, balneologii i medycyny fizykalnej, reumatologii, neurologii, neurochirurgii, chirurgii ogólnej, ortopedycznej lub chirurgii urazowo - ortopedycznej, ortopedii i traumatologii lub lekarz w trakcie specjalizacji. Czas trwania rehabilitacji w warunkach domowych wynosi do 80 dni zabiegowych w roku kalendarzowym i nie więcej niż 5 zabiegów dziennie. Częstotliwość, długość cyklu terapeutycznego, liczbę zabiegów (do 5 zabiegów dziennie) oraz termin wizyty kontrolnej ustala lekarz kierujący, dostosowując te parametry indywidualnie do potrzeb danego pacjenta.

Leczenie w warunkach domowych

Opieka w warunkach domowych świadczona jest przez sześć podmiotów na terenie powiatu kraśnickiego, tj.:

- SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13 (Oddział Opieki Paliatywnej oraz Hospicjum Domowe);
- Stasiak Medical Team II Elżbieta Stasiak przy ul. Urzędowskiej 44 w Kraśniku (Pielęgniarska Opieka Długoterminowa);

- NZOZ „DAW – MED” M. Kowalska, M. Kowalski Sp. J. przy Al. Tysiąclecia 3B w Kraśniku (Pielęgniarska Opieka Długoterminowa, Zespół Leczenia Środowiskowego Domowego dla Dzieci i Dorosłych);
- MEDIC DOM Sp. z o.o. przy ul. Gabriela Narutowicza 1/10 w Kraśniku (Pielęgniarska Opieka Długoterminowa, Hospicjum Domowe).

Apteki

Apteka jest placówką ochrony zdrowia publicznego, w której osoby do tego uprawnione świadczą usługi farmaceutyczne. Na terenie powiatu kraśnickiego działała 40 aptek, w tym 1 punkt apteczny, z czego 20 na terenie miasta Kraśnik. Apteki ogólnodostępne z terenu miasta Kraśnik pełnią przemienne dyżury nocne w dni powszednie do godziny 23:00 oraz w niedziele, święta i dni wolne od pracy od godziny 8:00 do godziny 23:00. Bieżąca informacja na temat dyżurów aptek znajduje się na stronie www.powiatkrasnicki.pl. Takie rozwiązanie umożliwia bezproblemowy dostęp do leków w każdym czasie w razie zagrożenia zdrowia lub życia.

Zaopatrzenie w wyroby medyczne

Na terenie powiatu kraśnickiego jest 40 podmiotów, w których mieszkańcy mogą się zaopatrywać w wyroby medyczne.

Badania diagnostyczne

Badania diagnostyczne, to po szczegółowym wywiadzie lekarskim, najszybsze i najlepsze narzędzie w rozpoznaniu większości schorzeń i pomoc w ocenie stanu zdrowia Pacjenta. Na terenie powiatu kraśnickiego w SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13 można skorzystać z badań w Pracowni Endoskopowej, w Pracowni Tomografii Komputerowej, zaś w Nowomedica Sp. z.o.o. w Kraśniku przy ul. Przechodnia 6/12 z rezonansu magnetycznego.

4Cardia Centrum Kardiologii Inwazyjnej w Kraśniku

4Cardia Centrum Kardiologii Inwazyjnej w Kraśniku przy ul. Szpitalnej 4C w Kraśniku jest to specjalistyczna placówka medyczna posiadająca w swojej strukturze Oddział Kardiologiczny, Oddział Intensywnego Nadzoru Kardiologicznego i Trakt Operacyjny z hybrydową salą zabiegową umożliwiającą przeprowadzanie inwazyjnych zabiegów wewnątrznaczyniowych i klasycznych operacji chirurgicznych. Dysponuje 20 łóżkami dla pacjentów w komfortowo urządzonych pomieszczeniach. Centrum oferuje szeroki zakres usług w dziedzinie kardiologii i chirurgii naczyniowej, w tym:

- Diagnostyka: EKG, echokardiografia, EKG metodą Holtera, próba wysiłkowa, kontrola stymulatorów i defibrylatorów, koronarografia, cewnikowanie serca, badania elektrofizjologiczne;
- Zabiegi lecznicze: angioplastyka naczyniowa, implantacja stymulatorów i defibrylatorów, ablacja arytmii, udrożnienie przetok naczyniowych, leczenie malformacji naczyniowych.

Warto podkreślić, że 4Cardia jako jedna z nielicznych placówek w regionie oferuje ablację migotania przedsionków nowoczesną metodą elektroporacji PulseSelect, co zwiększa skuteczność leczenia i minimalizuje ryzyko powikłań.

Placówka prowadzi również Poradnie Kardiologiczną przy ul. Alei Niepodległości 25 w Kraśniku, gdzie pacjenci mogą się zgłaszać ze skierowaniem od lekarza rodzinnego. Świadczenia w poradni realizowane są w ramach umowy z NFZ.

Promocja zdrowia w powiecie kraśnickim

Zadania edukacyjne z zakresu promocji zdrowia były realizowane przez Starostwo Powiatowe w Kraśniku i Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Kraśniku. Na przestrzeni lat 2021-2024 zrealizowano kilkadziesiąt inicjatyw, o których informacje zamieszczono w zestawieniu poniżej, a które wynikały z zadań Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia (PSSE Kraśnik) do których należy w szczególności:

1) Inicjowanie, koordynowanie, monitorowanie i ocenianie działalności oświatowo-zdrowotnej prowadzonej w powiecie kraśnickim oraz wspieranie realizacji zadań wynikających z bieżących potrzeb zdrowotnych w środowiskach lokalnych.
2) Wdrażanie, koordynacja i ocena programów oraz akcji edukacyjno-zdrowotnych o zasięgu krajowym, wojewódzkim i lokalnym skierowanym do wybranych grup społecznych.

3) Inicjowanie działań informacyjno – edukacyjnych w dziedzinie promocji zdrowia, pozyskiwanie partnerów (władze lokalne i organizacje pozarządowe) do realizacji programów i akcji prozdrowotnych, współpraca z mediami.
4) Udostępnianie pomocy naukowych, materiałów informacyjnych, w celu pobudzenia aktywności społecznej do działań na rzecz zdrowia.

W latach 2021-2024 PSSE w Kraśniku realizowała działalność oświatowo-zdrowotną oraz akcje edukacyjno-zdrowotne ukierunkowane na podniesienie świadomości wartości własnego zdrowia i ochrony środowiska naturalnego. Działania te były organizowane w wielu przypadkach ze Starostwem Powiatowym w Kraśniku, co było przykładem lokalnego partnerstwa w realizacji zadania własnego powiatu z zakresu promocji i ochrony zdrowia.

Odbiorcami działań były dzieci w wieku przedszkolnym, młodzież szkolna, dorośli mieszkańcy powiatu kraśnickiego. Corocznie działaniami obejmowano kilka tysięcy osób, a uzyskany efekt należy uznać za istotny wkład pracowników Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia PSSE w Kraśniku w zapobieganie zachorowaniom na wiele chorób o charakterze przewlekłym. Zrealizowano następujące inicjatywy, które zakwalifikowano do poszczególnych obszarów polityki zdrowotnej:

- Ochrona środowiska, zrównoważony rozwój: Czyste powietrze wokół nas, Powiatowy Alert Ekologiczno – Zdrowotny;
- Profilaktyka chorób nowotworowych: Światowy Dzień Rzucania Palenia, Znamię! Znam je?;
- Profilaktyka chorób zakaźnych, zjawisk epidemicznych, zatruć: Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS, Europejski tydzień szczepień, Podstępne WZW, Profilaktyka Zatruć Grzybami;
- Profilaktyka urazów i niepełnosprawności: Bezpieczny i Zdrowy Wypoczynek Letni, Bezpieczny i Zdrowy Wypoczynek Zimowy, Lekki Tornister;
- Ochrona zdrowia psychicznego: Ars, czyli jak dbać o miłość?, Dopalacze, Znajdź właściwe rozwiązanie, Wybierz życie pierwszy krok;
- Podniesienie sprawności fizycznej i promowanie aktywnego stylu życia: Trzymaj Formę!, Bieg po Zdrowie;
- Podniesienie higieny: profilaktyka wszawicy;
- Rozbudzenie zainteresowania problematyką ochrony zdrowia: Powiatowa Olimpiada Wiedzy o Zdrowiu, Światowy Dzień Zdrowia.

Drugim podmiotem prowadzącym działalność z zakresu edukacji zdrowotnej jest Wydział Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku. Wiodące inicjatywy jakie były podejmowane do realizacji w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30 Zakres działań Starostwa Powiatowego w Kraśniku w zakresie edukacji zdrowotnej dzieci, młodzieży i dorosłych w latach 2021-2024

Akcje edukacyjno – zdrowotne dla mieszkańców powiatu kraśnickiego	
Opis działań	- **Powiatowa Olimpiada Wiedzy o Zdrowiu** - adresowana była do uczniów szkół ponadpodstawowych z terenu powiatu kraśnickiego. Zakres tematyczny Olimpiady dotyczył profilaktyki zdrowotnej. Etap powiatowy składał się z dwóch części, tj. testu wiedzy składającego się z pytań wielokrotnego wyboru oraz części praktycznej pod okiem zespołu ratownictwa medycznego z SP ZOZ w Kraśniku. Współorganizatorami Olimpiady byli m.in.: Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Kraśniku; SP ZOZ w Kraśniku; Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych w Kraśniku; NZOZ Terapii Uzależnień w Kraśniku. - **Akcje Promujące Honorowe Krwiodawstwo** - uczniowie ze szkół ponadpodstawowych z terenu powiatu kraśnickiego którzy ukończyli 18 lat zgłaszali się w swoich szkołach jako honorowi dawcy krwi i brali udział w akcji. - **Konkurs „Zdrowa i Piękna Mama"** - skierowany był do dzieci i młodzieży z placówek oświatowych z terenu powiatu kraśnickiego. Celem konkursu było promowanie profilaktyki raka szyjki macicy wśród dzieci i młodzieży, by w ten sposób dotrzeć do szerszego grona odbiorców, czyli mam. Dzieci i młodzież biorąca udział w konkursie wyrażali troskę o zdrowie swoich mam poprzez prace plastyczne, wiersze jako formę literacką oraz w formie przestawień teatralnych, jako wyraz artystyczny. - **Powiatowy Rajd Rowerowy pod hasłem: „Uciekaj przed nałogiem"** - adresowany był do uczniów szkół ponadpodstawowych z terenu powiatu kraśnickiego. Inicjatywa przyświecała organizatorom Rajdu promowanie wśród młodzieży zdrowego stylu życia wolnego od nałogów. Współorganizatorem Rajdu był NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień w Kraśniku. - **Konkurs plastyczny pod hasłem: „Zdrowy, wolny od dymu tytoniowego styl życia"** - skierowany był do dzieci i młodzieży z placówek oświatowych z terenu powiatu kraśnickiego. Celem edukacji prozdrowotnej było zwiększenie wiedzy na temat szkodliwości palenia wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży, ukazywanie źródła i istoty zagrożenia związanego z inhalacją dymu tytoniowego. Organizatorami konkursu było Starostwo Powiatowe w Kraśniku; Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Kraśniku; Centrum Kultury i Promocji w Kraśniku; NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień w Kraśniku - **Kampania „NIE – nowotworom u dzieci"** - kampania społeczna na rzecz postępu w onkologii dziecięcej „NIE – nowotworom u dzieci" prowadzona była przez Fundację Ronalda Mc'Donalda. Starostwo Powiatowe w Kraśniku co roku włącza się w kampanię organizując akcję bezpłatnych badań ultrasonograficznych dla dzieci w wieku od 9 miesięcy do 6 lat. Każdego roku pod budynkiem Starostwa Powiatowego w Kraśniku w mobilnym gabinecie realizowane są przesiewowe badania USG dla najmłodszych mieszkańców powiatu kraśnickiego. - **Bezpłatne badania znamion** – akcja bezpłatnych badań znamion skórnych w ramach „ Programu profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa lubelskiego na lata 2022 - 2026" dla mieszkańców powiatu kraśnickiego. Współorganizator - Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy - Centrum Profilaktyczno - Lecznicze w Lublinie. - **Bezpłatne badania poziomu markera nowotworowego jajnika i piersi** - akcja bezpłatnych badań poziomu markera nowotworowego jajnika i piersi skierowana do mieszkanek powiatu kraśnickiego. Program adresowany był do kobiet powyżej 40 roku życia, u których nie rozpoznano dotychczas stanów onkologicznych wyżej wskazanych narządów. Badania przeprowadziło Laboratorium Analityczne SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13 i Al. Niepodległości 25. Celem przyświecającym akcji była poprawa stanu zdrowia i świadomości zdrowotnej mieszkanek powiatu.

Trening zdrowotny w profilaktyce nadwagi i otyłości dla mieszkańców powiatu kraśnickiego	
Opis działań	- **Powiatowy Kurs Zdrowego Żywienia „Dieta pełna życia”** - akcja otwarta dla mieszkańców powiatu kraśnickiego. Zajęcia prowadził wykwalifikowany kucharz. Celem kursu było m.in. dostarczenie wiedzy na temat zdrowego odżywiania się i naturalnego wzmacniania odporności organizmu. Uczestnicy w toku szkolenia zdobyli praktyczne umiejętność przygotowywania i bilansowania posiłków. Część teoretyczna uzupełniona została przyrządzeniem zdrowych, niskokalorycznych, a jednocześnie sycących potraw, a także ich degustacją. - **Zajęcia kulinarne dla** dzieci adresowane były do najmłodszych mieszkańców powiatu kraśnickiego. Zajęcia prowadził wykwalifikowany kucharz. Celem konkursu było zainteresowanie i włączenie dzieci w proces przygotowania zdrowych posiłków, a także ich degustację w celu unaocznienia, iż zdrowe odżywianie może być smaczne, proste i przyjemne.
Spotkania różnych grup społecznych mające na celu podniesienie świadomości na temat zdrowego stylu życia mieszkańców powiatu kraśnickiego	
- **Promowanie Honorowego Krwiodawstwa** – akcja zamknięta dla Honorowych Dawców Krwi z terenu powiatu kraśnickiego we współpracy z PCK w Kraśniku. - **Spotkania edukacyjne** - współpraca z organizacjami pozarządowymi: Powiatowe Stowarzyszenie Diabetyków Oddział Powiatowy w Kraśniku; Polski Związek Emerytów, Rencistów w Kraśniku; Polski Związek Niewidomych, Oddział Rejonowy, Koło w Kraśniku; Uniwersytet III Wieku w Kraśniku; Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Uśmiech w Kraśniku”.	

Źródło: Dane własne Starostwa Powiatowego w Kraśniku

6.6.2. ANALIZA SWOT : ZDROWIE

MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
• Funkcjonowanie szpitala powiatowego zabezpieczającego podstawowe i część specjalistycznych świadczeń zdrowotnych. • Dostępność podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gmin powiatu. • Działające poradnie specjalistyczne oraz ambulatoryjna opieka specjalistyczna. • Obecność aptek i punktów aptecznych w większości miejscowości; • Doświadczenie jednostek samorządu terytorialnego w realizacji programów zdrowotnych i profilaktycznych. • Możliwość korzystania z funduszy UE na rozwój usług zdrowotnych i profilaktycznych.	• Niedobór lekarzy specjalistów • Starzejąca się kadra medyczna i trudności w pozyskiwaniu nowych pracowników. • Ograniczony dostęp do wysokospecjalistycznych świadczeń – konieczność leczenia w większych ośrodkach (np. Lublin). • Wydłużone terminy oczekiwania na wizyty specjalistyczne i badania diagnostyczne. • Ograniczony dostęp do opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży. • Niewystarczający poziom działań profilaktycznych w zakresie chorób cywilizacyjnych. • Problemy infrastrukturalne (potrzeba modernizacji części oddziałów i sprzętu).
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Rozwój telemedycyny i e-usług zdrowotnych (szczególnie na terenach wiejskich). • Programy krajowe i regionalne ukierunkowane na: onkologię, kardiologię, zdrowie psychiczne, opiekę nad osobami starszymi. • Wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne związany ze starzeniem się społeczeństwa – możliwość rozwoju opieki geriatrycznej	• Postępujące starzenie się społeczeństwa powiatu kraśnickiego. • Odpływ kadry medycznej do większych miast lub za granicę. • Rosnące koszty funkcjonowania podmiotów leczniczych (energia, wynagrodzenia, sprzęt). • Ryzyko zadłużenia szpitali powiatowych. • Wzrost liczby chorób cywilizacyjnych

i środowiskowej. • Integracja usług zdrowotnych i społecznych • Rozwój profilaktyki zdrowotnej w szkołach i zakładach pracy.	(cukrzyca, choroby serca, otyłość). • Niska świadomość zdrowotna części mieszkańców (profilaktyka, badania przesiewowe). • Możliwe ograniczenia finansowania świadczeń przez NFZ. • Ryzyko kolejnych kryzysów epidemicznych.

6.6.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: ZDROWIE

Priorytet 6: Poprawa zdrowia fizycznego i psychicznego ludności.

Cele szczegółowe

- Poprawa dostępu do wysokich jakościowo świadczeń zdrowotnych;
- Wzrost świadomości społecznej na temat zdrowia;
- Poprawa dostępności opieki psychiatrycznej i wsparcia zdrowia psychicznego

6.6.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM OCHRONY ZDROWIA

Opis i uzasadnienie programu

Kierunki działań w sferze ochrony zdrowia zostały wyznaczone na podstawie szczegółowej analizy sytuacji epidemiologicznej powiatu kraśnickiego, opartej na danych z lokalnych instytucji oraz danych z NFZ. Diagnoza stanu zdrowia mieszkańców – zarówno w grupie dorosłych, jak i nieletnich – jednoznacznie wskazuje na konieczność intensyfikacji działań edukacyjnych. Kluczowe wyzwania obejmują profilaktykę schorzeń nowotworowych oraz zasad prawidłowego żywienia wśród dzieci i młodzieży, co ma na celu zahamowanie narastającego problemu nadwagi i otyłości. Istotnym elementem jest także podnoszenie ogólnej świadomości zdrowotnej we wszystkich grupach społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów, kobiet i mężczyzn, w celu wykształcenia w nich postawy odpowiedzialności za własną kondycję fizyczną i psychiczną.

Cele zaplanowane na okres 2026–2030 stanowią bezpośrednią odpowiedź na współczesne zagrożenia zdrowotne. Dynamiczne tempo życia oraz niekorzystne zmiany w codziennym jadłospisie najmłodszych mieszkańców skutkują coraz częstszym występowaniem chorób cywilizacyjnych. W związku z tym niezbędne jest podejmowanie

inicjatyw mających na celu eliminację szkodliwych przyzwyczajeń i promowanie zdrowego stylu życia, co w perspektywie długofalowej przełoży się na lepszą jakość życia przyszłych pokoleń.

Realizacja założonych zamierzeń opierać się będzie na ścisłym współdziałaniu z podmiotami posiadającymi odpowiednie zasoby kadrowe, techniczne i finansowe, co zagwarantuje efektywne osiągnięcie planowanych wskaźników. Aby skutecznie podnieść świadomość społeczną i utrwalić prozdrowotne postawy, zaplanowane działania muszą mieć charakter ciągły i długoterminowy. Zapewnienie wysokiego poziomu opieki zdrowotnej to najważniejsza inwestycja powiatu kraśnickiego. Dzięki niej mieszkańcy mogą cieszyć się długim życiem w dobrym zdrowiu, co stanowi niezbędny warunek ich aktywnego udziału w życiu lokalnej społeczności.

Cele szczegółowe:

- Poprawa dostępu do wysokich jakościowo świadczeń zdrowotnych;
- Wzrost świadomości społecznej na temat zdrowia;
- Poprawa dostępności opieki psychiatrycznej i wsparcia zdrowia psychicznego

KARTA PROGRAMU

Cele szczegółowe	• Poprawa dostępu do wysokich jakościowo świadczeń zdrowotnych; • Wzrost świadomości społecznej na temat zdrowia; • Poprawa dostępności opieki psychiatrycznej i wsparcia zdrowia psychicznego
Kierunki działań	• Rozwijanie i unowocześnianie zasobów lecznictwa szpitalnego i ambulatoryjnego; • Wprowadzanie nowych rodzajów świadczeń zdrowotnych; • Edukacja prozdrowotna mieszkańców powiatu dotycząca racjonalnego odżywiania, zapobiegania chorobom cywilizacyjnym, upowszechnianie tematyki zdrowia w ramach edukacji szkolnej, powstawania szkód zdrowotnych i niepełnosprawności; • Modernizacja infrastruktury i doposażenie SP ZOZ w Kraśniku; • Realizacja programów badań przesiewowych • Rozwój poradni zdrowia psychicznego
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadający	• SP ZOZ w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku;

za realizację	• Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku; • jednostki oświatowe prowadzone przez powiat kraśnicki.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba i zakres nowych świadczeń zdrowotnych; • Liczba zrealizowanych inicjatyw z zakresu promocji zdrowia: • Liczba mieszkańców objętych oddziaływaniami prozdrowotnymi; • Liczba porad psychiatrycznych i psychologicznych; • Liczba porad specjalistycznych.
Źródła finansowania	• Jednostki samorządu terytorialnego; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Narodowy Fundusz Zdrowia; • środki unijne i krajowe.

7. PROGNOZA ZMIAN

Rada Powiatu w Kraśniku nadzorować będzie realizację wdrażania Strategii. Główną przesłanką, która leżeć będzie u podstaw jej wdrażania jest wspólna świadomość, iż na progu nowego okresu programowania nasze społeczeństwo zmagać się będzie z nowymi jakościowo wyzwaniami, wynikającymi z procesów globalizacji, niekorzystnych procesów demograficznych, masowej niekontrolowanej migracji, czy też zagrożeń związanych ze zmianami klimatu. Wyzwania te stanowią główną oś debaty nad strategicznym podejściem do zagadnień rozwoju, w tym w szczególności w odniesieniu do wypracowania i przyjęcia modelu polityki regionalnej[14].

Zaangażowanie w proces wdrażania Strategii zasobów instytucjonalnych obszaru pomocy i integracji społecznej, rynku pracy i innych obszarów polityki społecznej ukierunkowane zostanie na zapewnienie osiągnięcia zakładanych celów, o których jest mowa w tym dokumencie.

Sformułowane w Strategii działania, szczególnie uwzględniające potrzeby osób doświadczających różnych destrukcyjnych sytuacji życiowych, będą wymagały wsparcia instytucji działających w ramach funkcjonowania systemu polityki społecznej. Dlatego ważnym procesem będzie zbieranie informacji o charakterze statystycznym oraz pochodzących od jednostek pomocy społecznej, a następnie ich opracowanie w celu uchwycenia występujących tendencji w strukturze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Już dziś wiele wiemy o występujących tendencjach demograficznych, zdrowotnych, społecznych, które zachodzić będą w ciągu kolejnych lat. Pomimo wdrożenia w ubiegłych latach wielu nowatorskich rozwiązań z zakresu włączenia społecznego i walki z ubóstwem oraz pobudzających wzrost gospodarczy, który przełożył się na wzrost konsumpcji i spadek poziomu bezrobocia, to nadal funkcjonować będą trwałe grupy beneficjentów wymagające interwencji socjalnej. Zjawisko depopulacji oraz powiększania się grupy osób w wieku poprodukcyjnym wywoła zapotrzebowanie na wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami poprzez zastosowanie nowych podmiotowych form pomocy (deinstytucjonalizacja).

[14] Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.), Zał. do Uchwały Nr LXX/1580/2019 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 3 września 2019 r.

Prawdopodobnie nasilać się będą problemy związane z uzależnieniami. Spożycie alkoholu wywoła wiele konsekwencji prawnych i społecznych, które z kolei wywołają zapotrzebowanie na systemowe wspieranie osób dotkniętych narkomanią i alkoholizmem, jak i działań w zakresie edukacji publicznej ukierunkowanej na promocję zdrowia psychicznego.

Funkcjonowanie w powiecie kraśnickim sprawnego systemu ochrony zdrowia wymagać będzie wiele wysiłku organizacyjnego i finansowego. Wzrosnąć mogą powody hospitalizacji w wyniku nasilenia się wystąpienia chorób układu krążenia, chorób układu nerwowego, chorób związanych z nowotworami, chorób związanych z urazami.

Wszelkie budowane prognozy będą obłożone ryzykiem wystąpienia różnych zjawisk o charakterze destrukcyjnym, które osłabiać będą rozwojowe działania na rzecz ogółu społeczeństwa, a wzmacniać działania interwencyjne dedykowane osobom ubogim, defaworyzowanym, wykluczonym społecznie (głównie redystrybucja świadczeń finansowych i rzeczowych).

8. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

8.1. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII

Wdrażanie Strategii będzie najważniejszym procesem opartym na przyjętych i obowiązujących w polityce społecznej zasadach. Polityka społeczna jest sztuką godzenia sprzecznych interesów i będzie prowadzona w oparciu o podstawowe zasady organizacji działalności publicznej. Zarządzanie realizacją powiatowej Strategii rozwiązywania problemów społecznych powinno być systemowe (całościowe), elastyczne i otwarte na zmieniające się otoczenie, ponieważ Strategia jest planem dostosowanym do uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, jednak w taki sposób, aby tam gdzie to możliwe, kształtować rzeczywistość społeczną w oparciu o wizję pożądanych zmian zapisanych w naszym dokumencie.

Za naczelną zasadę działania przyjmuje się zasadę pomocniczości (subsydiarności), która oznacza, że podejmowane działania mają służyć rozwiązywaniu problemów lokalnych w celu wyrównywania różnic w rozwoju społecznym. Rozwijając to określenie należy przyjąć, że we wdrażaniu Strategii zachowane zostaną pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego partnerskie relacje w odniesieniu do partycypacji finansowej i podziału kompetencji. Samorząd powiatowy wspierać będzie realizację tych zadań, które przekraczać mogą zakres ich realizacji na poziomie lokalnym.

Jako druga pod względem ważności jest zasada spójności czyli zgodności dokumentu z założeniami i celami dokumentów obowiązujących na poziomie regionalnym, krajowym i wspólnotowym.

Szczególną rolę w procesie wdrażania Strategii winna odegrać partnerska współpraca z gminami, z organizacjami pozarządowymi, w tym z podmiotami tworzącymi sektor ekonomii społecznej.

8.2. RAMY FINANSOWE STRATEGII

Realizacja kierunków działań zaplanowanych w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026–2030 wymaga odpowiednich zasobów finansowych. Podstawowym źródłem finansowania Strategii będzie budżet powiatu. Każde działanie generuje określone wydatki. Większość kierunków działań przyjętych w dokumencie, lokuje się w sferze aktywności, którą realizują jednostki organizacyjne powiatu w ramach swoich podstawowych, statutowych zadań. Inne źródła finansowania to:

- Budżet samorządu województwa;
- Budżety gmin;
- Budżet państwa (np. NFZ, PFRON, Fundusz Pracy);
- Fundusze Unii Europejskiej;
- Środki dostępne w Programie Fundusz Inicjatyw Obywatelskich;
- Środki inne (organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, podmiotów gospodarczych).

8.3. MONITORING

Powiatowa Strategia Rozwiazywania Problemów Społecznych na lata 2026–2030 jest dokumentem o charakterze otwartym. W przypadku pojawienia się nowych możliwości organizacyjnych, prawnych, finansowych czy nowych potrzeb społecznych, przewiduje się możliwość, a nawet konieczność uzupełnienia jej o koncepcje wdrażania nowych kierunków działań. Monitoring Strategii polegać będzie na bieżącej obserwacji i analizie wdrażania celów szczegółowych oraz realizacji poszczególnych programów. Proces ten umożliwi:

- Obserwację stanu zaawansowania realizacji projektów rozwojowych;
- Ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich wdrażanie;

- Weryfikację zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków finansowych.

Monitoring ma na celu zapewnienie prawidłowości i efektywności wdrażanych programów poprzez zbieranie rzetelnych i wiarygodnych danych. Może być również podstawą formułowania zmian w dokumencie, bądź planowaniu nowych kierunków działań. Nadzór nad realizacją Strategii sprawować będzie Starosta Kraśnicki przy pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku. Ocena realizacji Strategii należy do Rady Powiatu w Kraśniku i będzie przeprowadzana w cyklach rocznych.

9. ZAKOŃCZENIE

Wsparcie społeczne to jeden z kluczowych fundamentów działalności struktur państwowych oraz samorządowych na każdym poziomie. Stanowi ono także główny cel aktywności licznych organizacji pozarządowych, w tym tych działających w powiecie kraśnickim. Aby podejmowane inicjatywy przynosiły realne efekty, konieczne jest oparcie ich na rzetelnej analizie faktycznych wyzwań stojących przed mieszkańcami oraz przyjęcie perspektywicznej wizji rozwoju. Realizację tych założeń zapewnia niniejsza Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026–2030.

Opracowując niniejszy dokument opieraliśmy się na założeniu, że warunkiem skuteczności działań w obszarze pomocy społecznej jest ich realizacja w ramach zintegrowanego systemu, w którym równorzędnym partnerem administracji samorządowej powinny być pozostałe organizacje i instytucje należące do różnych sektorów życia publicznego, w tym zwłaszcza organizacje pozarządowe. Niezbędna jest zarazem współpraca samorządów wszystkich szczebli: wojewódzkiego, powiatowego i gminnych.

Analiza strategii, szczególnie kierunków działań prowadzi do wniosku, że podstawowym wyzwaniem dla pomocy społecznej w najbliższych latach jest przejście od modelu pomocy, którego zasadniczą funkcją było udzielanie wsparcia materialnego, do modelu nastawionego na wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin zgłaszających się z prośbą o pomoc w rozwiązywaniu problemów. Współcześnie staje się to możliwe dzięki rozwojowi na terenie powiatu kraśnickiego różnego rodzaju usług dla różnych grup świadczeniobiorców, poradnictwa prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej. Takie są współczesne tendencje i trendy w systemie polityki społecznej.

Strategia określa kierunki osiągania wyznaczonych celów, które mają doprowadzić do ukształtowania społeczności lokalnej opartej na wzajemnej samopomocy oraz stałe podnoszenie skuteczności obecnych systemów wsparcia przy jednoczesnym kreowaniu nowych rozwiązań służących dobru wspólnemu. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026-2030 jest dokumentem programowym, który pozwala samorządowi powiatowemu na kierowanie polityką społeczną oraz sprawne pozyskiwanie funduszy zewnętrznych z budżetu państwa i Unii Europejskiej w ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027. Dzięki takiemu planowaniu możliwe będzie skuteczne finansowanie i realizowanie projektów, które realnie odpowiedzą na potrzeby mieszkańców w sferze społecznej.

SPIS TABEL

Tabela 1 Wybrane dane demograficzne dla powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 13
Tabela 2 Usługi opiekuńcze świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych) 23
Tabela 3 Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych) 24
Tabela 4 Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych) 25
Tabela 5 Usługi opiekuńcze w formie usług sąsiedzkich w miejscu zamieszkania świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych) 25
Tabela 6 Usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024 (w pełnych złotych). 26
Tabela 7 Liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach zadań Ośrodka Interwencji Kryzysowej 34
Tabela 8 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystająca ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej z powodu istnienia problemu uzależnienia od alkoholu i innych 41
Tabela 9 Statystyka dotycząca pomocy udzielonej mieszkańcom powiatu kraśnickiego przez NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Baran Grzegorz w Kraśniku 45
Tabela 10 Statystyka dotycząca pomocy udzielonej mieszkańcom powiatu kraśnickiego przez NZOZ Poradnia Leczenia Uzależnień Elżbieta Bosowska, Katarzyna Bosowska-Chyż sp.c. 45
Tabela 11 Liczba przestępstw zarejestrowanych w związku z egzekwowaniem zapisów „Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii” 48
Tabela 12 Liczba przestępstw zarejestrowanych w związku z egzekwowaniem zapisów „Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi” 48
Tabela 13 Obraz stopnia zagrożenia deprywacją materialną i społeczną w gminach powiatu kraśnickiego 59
Tabela 14 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z powodu ubóstwa 60
Tabela 15 Obraz stanu bezrobocia rejestrowanego w latach 2021- 2024 71
Tabela 16 Wsparcie osób bezrobotnych w wieku do 30 roku życia - w tym do 25 roku życia w latach 2021 – 2024 79
Tabela 17 Wsparcie osób bezrobotnych powyżej 50-tego roku życia w latach 2021 – 2024. 80
Tabela 18 Osoby bezrobotne lub poszukujące pracy z niepełnosprawnościami niepozostające w zatrudnieniu 81
Tabela 19 Wykorzystanie środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego w latach 2021 –2024. 83
Tabela 20 Wykaz kierunków kształcenia zawodowego w powiecie kraśnickim 85
Tabela 21 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z powodu bezrobocia 87
Tabela 22 Sieć szkolnych klubów wolontariusza w powiecie kraśnickim 101
Tabela 23 Ochrona zdrowia (wybrane dane statystyczne) 109
Tabela 24 Ochrona zdrowia – podstawowe dane. Stan w dniu 31 grudnia 2024 109
Tabela 25 Wykaz zakładów podstawowej opieki zdrowotnej 113

Tabela 26 Wykaz zakładów podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gmin powiatu kraśnickiego 113
Tabela 27 Poradnie specjalistyczne SP ZOZ w Kraśniku 114
Tabela 28 Wykaz oddziałów w Szpitalu Powiatowym SP ZOZ w Kraśniku 115
Tabela 29 Zakres poradnictwa specjalistycznego innych podmiotów leczniczych 116
Tabela 30 Zakres działań Starostwa Powiatowego w Kraśniku w zakresie edukacji zdrowotnej dzieci, młodzieży i dorosłych w latach 2021-2024 124

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Wybrane dane demograficzne powiatu kraśnickiego 16
Wykres 2 Zakres występowania problemów osób starszych 18
Wykres 3 Stopień zaspokojenia potrzeb na miejsce w Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku 20
Wykres 4 Stopień zaspokojenia potrzeb na miejsce w Domu Pomocy Społecznej w Popkowicach 22
Wykres 5 Główne źródła powstawania problemu uzależnień 42
Wykres 6 Główne rodzaje uzależnień jakie są rozpoznawalne w środowisku lokalnym 43
Wykres 7 Społecznie akceptowalne działania wspomagające osoby uzależnione 44
Wykres 8 Wysokość wydatków publicznych na działania profilaktyczne uzależnienia od alkoholu 46
Wykres 9 Rodzaj i liczba przyznanych świadczeń przez Ośrodki Pomocy Społecznej w latach 2021 - 2024 z terenu powiatu kraśnickiego 54
Wykres 10 Zestawienie działań pomocowych, które zdaniem społeczeństwa najskuteczniej niwelują skutki ubóstwa 61
Wykres 11 Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w latach 2021 - 2024 71
Wykres 12 Stopa bezrobocia na terenie powiatu kraśnickiego, województwa lubelskiego oraz w Polsce w latach 2021 - 2024 72
Wykres 13 Koszty aktywizacji osób bezrobotnych w latach 2021 - 2024 81

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Zasięg beneficjentów pomocy społecznej według regionów w 2024 r. 58
Rysunek 2 Centra integracji społecznej według województw i regionów w 2024 r. 63
Rysunek 3 Organizacje pozarządowe według województw i regionów w 2024 r. 93